

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม
พุทธศักราช ๒๕๒๘

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๓๒

ข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๒๗

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๘

สารบัญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521	1
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2528	67
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2532	71
ข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภา พ.ศ. 2527	76
ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2528	118

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๒ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐

เป็นปีที่ ๓๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

สุภมัสสุ พระพุทธศาสนากาลเป็นอดีตภาค ๒๕๒๐ พรรษา ปัจจุบัน
สมัย จันทรคตินิยม เอกสมพัตสร มิคสิรมาส กภาพักษ์ อัญมณีศักดิ์
สุริยคติกาล ธันวาคมมาส พาวีสติมสุรทิน สุกรवार โดยกาลบริเฉท

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร
รามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติ
ได้นำความกราบบังคมทูลว่า นับแต่เมื่อสมเด็จพระบรมบุคลาธิราช
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือประกาศใช้รัฐธรรมนูญหลายฉบับ และในบางครั้งที่ภาวะการณ์บ้านเมืองผันแปรไป อันเป็นเหตุให้ต้องประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองประเทศเป็นการชั่วคราวเพื่อรอเวลาที่จะร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรขึ้นใช้แทน บรรดารัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครองประเทศชั่วคราวที่ได้มีมาทุกฉบับ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในความยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล ความแตกต่างสำคัญที่มีมากก็แต่เฉพาะสถานภาพของรัฐสภา และสัมพันธ์ภาพระหว่างอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร เพื่อให้เหมาะสมกับภาวะการณ์ของบ้านเมืองที่ผันแปรในขณะนั้น ๆ เท่านั้น ทั้งนี้ ย่อมแสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธาของปวงชนชาวไทยในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สมดังพระราชปณิธานของสมเด็จพระบรมปู่ลาธิราช พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ได้พระราชทานพระราชอำนาจในการปกครองแผ่นดินให้แก่ปวงชนชาวไทย ความยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ได้มีสืบทอดมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน แม้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ ก็ได้ประกาศเจตนารมณ์เช่นนั้นไว้ และได้มอบให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติจัดทำร่างรัฐธรรมนูญขึ้น เพื่อให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรภายในพุทธศักราช ๒๕๒๐

สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อร่างเสร็จ สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นสามวาระ โดยยึดถือแนวทางอันเป็น ปณิธานร่วมกันของปวงชนชาวไทย ในการธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและ ความมั่นคงของชาติ การพิทักษ์รักษาศาสนาให้สถิตสถาพร การเทอดทูน พระมหากษัตริย์เป็นประมุขและเป็นมิ่งขวัญของปวงชนชาวไทย การยึด ถือระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเป็นวิถีทางในการ ปกครองประเทศ การเชิดชูและคุ้มครองรักษาสิทธิและเสรีภาพของ ชนชาวไทย และการร่วมกันสร้างความเป็นธรรม ความเจริญและความ ผาสุกให้เกิดแก่ประชาชนชาวไทยโดยทั่วหน้ากัน

เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญอย่าง รอบคอบประกอบกับสถานการณ์ของประเทศแล้ว ได้ลงมติเห็นชอบให้ นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรง ลงพระปรมาภิไธยให้ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แล้วไป

เมื่อได้ทรงพระราชวิจารณ์ร่างรัฐธรรมนูญ โดยถ้อยคำที่กระบวน ความแล้ว ทรงมีพระราชดำริเห็นสมควรพระราชทานพระบรมราชานุมัติ ตามมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมให้ตรา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้ ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญการ ปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ ซึ่งได้ตราไว้ ณ วันที่ ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๐ นับตั้งแต่วันประกาศนี้เป็นคัมภีร์

ขอปวงชนชาวไทยจงร่วมจิตร่วมใจสมัครสโมสรเป็นเอกฉันท์ใน
อันที่จะพิทักษ์รักษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ เพื่อดำรงคงไว้
ซึ่งระบอบประชาธิปไตยและอำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทยในรัฐสภา
อาณาจักร และนำมาซึ่งความผาสุกสิริสวัสดิ์พัฒนาชัยมงคลอนเนกคุณผล
เกียรติยศสถาพร แก่อาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ สมดังพระบรมราช
ประสงค์จงทุกประการ

หมวด ๑

บททั่วไป

- ราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่ง
แยกมิได้
- การปกครอง มาตรา ๒ ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมี
พระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- อำนาจอธิปไตย มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระมหาก
ษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาล
ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
- ความคุ้มครอง มาตรา ๔ ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด
ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญเสมอกัน
- ข้อขัดหรือแย้ง
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อ
รัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

หมวด ๒
พระมหากษัตริย์

มาตรา ๖ องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพ **พระมหากษัตริย์**
สักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้

ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้

มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็น
อัครศาสนูปถัมภก

มาตรา ๘ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

มาตรา ๘ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะสถาปนา
ฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

มาตรา ๑๐ พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ **องคมนตรี**
เป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่ง และองคมนตรีอื่นอีกไม่เกินสิบสี่คน
ประกอบเป็นคณะองคมนตรี

คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ใน **หน้าที่**
พระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และมีหน้าที่อื่น
ตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๑ การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรีก็ดี การให้องคมนตรี **การแต่งตั้งและ**
พ้นจากตำแหน่งก็ดี ให้เป็นไปตามพระราชอัชฌาศัย **ถอดถอน**

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ
แต่งตั้งประธานองคมนตรีหรือให้ประธานองคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง

ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ
แต่งตั้งองคมนตรีหรือให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง

คุณสมบัติต้องห้าม มาตรา ๑๒ องคมนตรีต้องไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงาน
รัฐวิสาหกิจ หรือสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง และต้องไม่แสดง
การฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ

ถวายสัตย์ปฏิญาณ มาตรา ๑๓ ก่อนเข้ารับหน้าที่ องคมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณ
ต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า
ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ
ซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะ
รักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

การพ้นจากตำแหน่ง มาตรา ๑๔ องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก หรือ
มีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๕ การแต่งตั้งและการให้ข้าราชการในพระองค์และ
สมุหราชองครักษ์พ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ มาตรา ๑๖ ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักรหรือจะทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม จะได้ทรง
แต่งตั้งผู้ใดคนหนึ่งด้วยความเห็นชอบของรัฐสภาเป็นผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๖ กิด ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะหรือเพราะเหตุอื่นใดกิด ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดคนหนึ่ง ที่สมควรดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ แต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

มาตรา ๑๒ ในระหว่างที่ไม่มียุสำเร็จราชการแทนพระองค์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๑ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๑ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคหนึ่งกิด ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคสองกิด ประธานองคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นประธานองคมนตรีมิได้ ในกรณีเช่นนั้น ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรีคนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่ประธานองคมนตรีชั่วคราว

มาตรา ๑๓ ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๑ ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมรัฐสภาด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

การปฏิญาณตน

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะจงรักภักดี ต่อพระมหากษัตริย์ (พระปรมาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ ซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้ และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

การสืบราชสมบัติ

มาตรา ๒๐ การสืบราชสมบัติให้เบนไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาล ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ และประกอบ ด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา หากไม่มีพระราชโอรส รัฐสภาอาจให้ ความเห็นชอบในการให้พระราชธิดาสืบราชสันตติวงศ์ก็ได้

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ให้กระทำได้โดยวิธีการอย่างเดียวกันกับการ แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง ให้คณะองคมนตรี เสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรา ๒๐ ต่อรัฐสภาเพื่อขอ ความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภา อัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศเพื่อให้ประชาชนทราบ

ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามวรรคหนึ่ง ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน แต่ ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลงในระหว่างที่ได้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทน พระองค์ไว้ตามมาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๗ หรือระหว่างเวลาที่ประธาน องคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง

**ผู้สำเร็จราชการฯ
ชั่วคราว**

ก็ให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น ๆ แล้วแต่กรณี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไป ทั้งนี้จนกว่าจะได้ประกาศองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งไว้ และเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไปตามวรรคสอง ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคสอง หรือทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราวตามวรรคสามให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๘ วรรคสามมาใช้บังคับ

หมวด ๓

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา ๒๒ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ สิทธิเสรีภาพ

มาตรา ๒๓ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ความเสมอภาค

มาตรา ๒๔ บุคคลย่อมมีสิทธิทางการเมือง สิทธิทางการเมือง
การใช้สิทธิทางการเมือง ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๒๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติ เสรีภาพทางศาสนา

พิธีกรรมตามความเชื่อของตนเมื่อไม่เป็นปฏิกษัตยต่อหน้าของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวในวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนาหรือลัทธินิยมในทางศาสนาหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อ แตกต่างจากบุคคลอื่น

โทษทางอาญา

มาตรา ๒๖ บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ข้อสันนิษฐานในคดีอาญา

มาตรา ๒๗ ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

เสรีภาพในร่างกาย

มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย การจับกุม คุมขัง หรือตรวจค้นตัวบุคคล ไม่ว่าในกรณีใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การช่วยเหลือจากรัฐในคดีอาญา

มาตรา ๒๙ ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้ยากไร้ ไม่มีทุนทรัพย์พอที่จะจัดหาทนายความสำหรับตนเองได้ บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๓๐ บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลหรือพันคดีจนพิจารณาใหม่ในภายหลังว่าบุคคลนั้นมีได้เป็นผู้กระทำความผิด ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทน และได้รับบรรดาสีทธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคน ทงนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

การรื้อฟื้นคดีอาญา

มาตรา ๓๑ การเกณฑ์แรงงาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาเป็นการฉุกเฉิน หรือโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งบัญญัติให้กระทำได้ในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

การเกณฑ์แรงงาน

มาตรา ๓๒ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

เสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองก็ดี การตรวจค้นเคหสถานก็ดี จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๓๓ สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

สิทธิในทรัพย์สิน

การสืบมรดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมรดกย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อการพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทดแทนภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคสามให้ค้ำจนถึงการได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์ ประกอบด้วยเหตุและวัตถุประสงค์ของการเวนคืนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม

อสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยการเวนคืนเพื่อการใด ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดในกฎหมาย ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท เว้นแต่จะนำไปใช้เพื่อการอันตามวรรคสามและโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคห้า และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไป ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เสรีภาพในการพูด มาตรา ๓๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่าน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์ของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้

มาตรา ๓๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการศึกษาอบรม เมื่อไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ และไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับและกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษา

เสรีภาพในการศึกษาอบรม

มาตรา ๓๖ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

เสรีภาพในการชุมนุม

ก. การจำกัดเสรีภาพเช่นว่าน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะและเพื่อคุ้มครองความสงบของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่พิมพ์ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๓๗ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น

เสรีภาพในการตั้งสมาคมฯ

การรวมกัน การจัดตั้ง การดำเนินกิจการและการเลิกของสมาคม
สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติ
แห่งกฎหมาย

เสรีภาพในการตั้ง
พรรคการเมือง

มาตรา ๓๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง
เพื่อดำเนินกิจการในทางการเมือง ตามวิถีทางการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

การรวมกัน การจัดตั้ง การดำเนินกิจการและการเลิกพรรคการเมือง
ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เว้นแต่ด้วยพรรคการเมือง
พรรคการเมืองต้องแสดงที่มาของรายได้และการใช้จ่ายโดยเปิดเผย
มาตรา ๓๙ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่
ชอบด้วยกฎหมาย

เสรีภาพใน
การสื่อสาร

การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยส่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน
รวมทั้งการกระทำด้วยประการอันใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสื่อสาร
ทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจ
ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือ
ศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ

เสรีภาพในการ
เดินทางและ
เลือกถิ่นที่อยู่

มาตรา ๔๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและเสรีภาพ
ในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจ
ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบ
เรียบร้อยของประชาชน หรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือการผังเมือง
หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้าม
มิให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้

- มาตรา ๔๑ สิทธิของบุคคลในครอบครัวย่อมได้รับความคุ้มครอง **สิทธิในครอบครัว**
- มาตรา ๔๒ บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ ภายใน **สิทธิในการ**
เงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ **ร้องทุกข์**
- มาตรา ๔๓ สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่งเป็นนิติ **สิทธิในการฟ้อง**
บุคคลให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำของเจ้าพนักงาน ย่อมได้รับความ **หน่วยราชการ**
คุ้มครอง
- มาตรา ๔๔ บุคคลซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ พนักงาน **สิทธิเสรีภาพ**
ส่วนท้องถิ่น และพนักงานองค์การของรัฐ ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตาม **ของข้าราชการ**
รัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับประชาชนพลเมือง เว้นแต่ที่จำกัดในกฎหมาย
หรือกฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพหรือวินัย
- มาตรา ๔๕ บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญให้เป็น **ข้อห้ามการใช้**
ปฏิบัติต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ มิได้ **สิทธิเสรีภาพ**

หมวด ๔
หน้าที่ของชนชาวไทย

- มาตรา ๔๖ บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหา **หน้าที่ของชน**
กษัตริย์และการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ **ชาวไทย**
- มาตรา ๔๗ บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ
- มาตรา ๔๘ บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารตามกฎหมายบัญญัติ
- มาตรา ๔๙ บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย
- มาตรา ๕๐ บุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากรตามกฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๑ บุคคลมีหน้าที่ช่วยเหลือราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ
 มาตรา ๕๒ บุคคลมีหน้าที่รับการศึกษาอบรม ภายในเงื่อนไข
 และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๕

แนวนโยบายแห่งรัฐแนวนโยบาย
แห่งรัฐ

มาตรา ๕๓ บทบัญญัติในหมวดนี้มีไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับ
 การตรากฎหมายและการกำหนดนโยบาย และไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการ
 ฟ้องร้องรัฐ

รักษาสถาบัน
พระมหากษัตริย์

มาตรา ๕๔ รัฐต้องรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช
 และบูรณภาพแห่งอาณาเขต

ส่งเสริม
สัมพันธไมตรี

มาตรา ๕๕ รัฐพึงส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ และ
 ถือหลักเสมอภาคในการปฏิบัติต่อกัน

รักษาเอกราช

มาตรา ๕๖ รัฐต้องจัดให้มีกำลังทหารไว้เพื่อรักษาเอกราช ความ
 มั่นคงของรัฐ และผลประโยชน์แห่งชาติ

กำลังทหารพึงใช้เพื่อการรบหรือการสงคราม เพื่อปกป้องสถาบัน
 พระมหากษัตริย์ เพื่อปราบปรามการกบฏและการจลาจล เพื่อการรักษา
 ความมั่นคงของรัฐ และเพื่อการพัฒนาประเทศ

รักษากฎหมาย
และความสงบ
เรียบร้อย

มาตรา ๕๗ รัฐต้องรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย เพื่อให้
 ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน และในการ
 ดำเนินชีวิตโดยปกติสุข

มาตรา ๕๔ รัฐพึงจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่น จักรระบบราชการให้มีประสิทธิภาพอย่างจริงจัง และพึงดำเนินการทุกทางเพื่อป้องกันและปราบปรามการแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบโดยเจตนา

มาตรา ๕๕ รัฐพึงจัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชนและให้เป็นที่ไปด้วยความรวดเร็ว

กระบวนการ
ยุติธรรม

มาตรา ๖๐ รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษาอบรมและการฝึก การศึกษาอบรมอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการของประเทศ

การจัดระบบการศึกษาอบรมเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะ สถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ

รัฐพึงช่วยเหลือผู้ยากไร้ให้ได้รับทุนและบัจฉัยต่าง ๆ ในการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพ

การศึกษาอบรมภาคบังคับในสถานศึกษาของรัฐ จะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน

การศึกษาอบรมขั้นอุดมศึกษา รัฐพึงจัดให้สถานศึกษาดำเนินกิจการของตนเองได้โดยอิสระภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๖๑ รัฐพึงสนับสนุนการวิจัยในศิลปะและวิทยาการต่าง ๆ สนับสนุนการวิจัยและพึงส่งเสริมการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาประเทศ

มาตรา ๖๒ รัฐพึงสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อความมั่นคงของรัฐ

การพัฒนา
เยาวชน

ส่งเสริมระบอบ
ประชาธิปไตย

มาตรา ๖๓ รัฐพึงส่งเสริมประชาชนให้เข้าใจและเลื่อมใสศรัทธา
ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
รวมตลอดทั้งการปกครองส่วนท้องถิ่น

รัฐพึงส่งเสริมท้องถิ่นให้มีสิทธิปกครองตนเองได้ตามที่กฎหมาย
บัญญัติ

ส่งเสริมวัฒนธรรม

มาตรา ๖๔ รัฐพึงส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ

รักษา
สภาพแวดล้อม

มาตรา ๖๕ รัฐพึงบำรุงรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อม
และพึงขจัดสิ่งเป็นพิษที่ทำลายสุขภาพและอนามัยของประชาชน

ยกฐานะของ
บุคคล

มาตรา ๖๖ รัฐพึงดำเนินการเพื่อยกฐานะของบุคคลในทาง
เศรษฐกิจและทางสังคมให้สูงขึ้นถึงระดับที่จะดำรงชีพได้โดยปกติสุข

ส่งเสริม
เกษตรกร

มาตรา ๖๗ รัฐพึงดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิ
ในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึงโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่น
รัฐพึงคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในด้านการผลิต
และการจำหน่ายผลผลิต โดยวิธีการประกันราคาหรือพยุงราคาตลอดจน
การจัดระบบและควบคุมการผลิตและการจำหน่ายให้เหมาะสมกับความ
ต้องการของตลาดหรือโดยวิธีอื่น และพึงส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกัน
เป็นสหกรณ์หรือวิธีอื่น

สนับสนุนเอกชน

มาตรา ๖๘ รัฐพึงสนับสนุนให้เอกชนได้มีการริเริ่มในทาง
เศรษฐกิจ

รัฐพึงประกอบกิจการอันมีลักษณะเป็นสาธารณูปโภคในทางที่จะ
ให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนเป็นส่วนรวม การประกอบกิจการอันมี

ลักษณะเป็นสาธารณูปโภคโดยเอกชนจะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

รัฐพึงวางมาตรการมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจโดยเอกชนที่มีได้อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ทั้งนี้ ไม่ว่าการผูกขาดตัดตอนนั้นจะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อม

มาตรา ๖๕ รัฐพึงวางนโยบายประชากรให้เหมาะสมกับทรัพยากรของชาติ ภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม และความเจริญในทางวิทยาการ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อความมั่นคงของรัฐ

ประชากร

มาตรา ๗๐ รัฐพึงสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประเทศชาติ หรือในการช่วยเหลือราชการหรือปฏิบัติตามหน้าที่ มนุษยธรรมหรือเนื่องจากภัยธรรมชาติ

สงเคราะห์ผู้ประสบภัย

มาตรา ๗๑ รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการสังคมสงเคราะห์ของรัฐและเอกชน เพื่อสวัสดิภาพและความผาสุกของประชาชน

สนับสนุนการสังคมสงเคราะห์

มาตรา ๗๒ รัฐพึงส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำตามควรแก่ศักยภาพ และพึงคุ้มครองแรงงานและจัดระบบแรงงานสัมพันธ์รวมทั้งค่าแรงตอบแทนให้เป็นไปโดยเป็นธรรม

ส่งเสริมการทำงาน

มาตรา ๗๓ รัฐพึงส่งเสริมการสาธารณสุข และพึงให้การรักษาพยาบาลแก่ผู้ยากไร้โดยไม่คิดมูลค่า

ส่งเสริมการสาธารณสุข

การป้องกันและปราบปรามโรคติดต่ออันตราย รัฐจะต้องกระทำให้แก่ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่า

หมวด ๖

รัฐสภา

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

รัฐสภา

มาตรา ๑๔ รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร
รัฐสภาจะประชุมร่วมกันหรือแยกกัน ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติ
แห่งรัฐธรรมนูญ

ประธานและรอง
ประธานรัฐสภา

มาตรา ๑๕ ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา ประธานสภา
ผู้แทนราษฎรเป็นรองประธานรัฐสภา

ประธานรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของรัฐสภาในกรณี
ประชุมร่วมกันให้เป็นไปตามระเบียบ และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติ
ในรัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่ประธานรัฐสภาไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้
ให้รองประธานรัฐสภาทำหน้าที่แทน

การตรากฎหมาย

มาตรา ๑๖ ร่างพระราชบัญญัติจะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ก็แต่
โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา

ร่าง พ.ร.บ. ที่
รัฐสภาให้ความ
เห็นชอบ

มาตรา ๑๗ ร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา
แล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรง
ลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้
บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา ๑๘ ร่างพระราชบัญญัติใดพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบ
 คืบและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้
 พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องปรึกษาร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่ ถ้า
 รัฐสภาลงมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของ
 จำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่าง
 พระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์
 มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายในสามสิบวัน ให้นายก
 รัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็น
 กฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

ร่าง พ.ร.บ. ที่
 พระมหากษัตริย์
 ไม่ทรงเห็นชอบ

มาตรา ๑๙ ประธานและรองประธานวุฒิสภา ประธานและ
 รองประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรและ
 สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะได้รับเงินประจำตำแหน่ง
 และประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เงินประจำ
 ตำแหน่ง

มาตรา ๒๐ บุคคลจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทน
 ราษฎรในขณะเดียวกันมิได้

ข้อห้ามของ
 สมาชิกรัฐสภา

มาตรา ๒๑ สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน
 ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา มีสิทธิ
 เข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิก
 คนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๘๑ (๓) (๔) (๕) (๖)
 (๗) (๘) หรือ (๑๐) หรือมาตรา ๑๐๓ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘)
 (๑๐) หรือ (๑๑) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้อง

ศาลาการ
 รัฐธรรมนูญ
 วินิจฉัย
 สมาชิกภาพ

ส่งคำร้องนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้วให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องดังกล่าวในวาระหนึ่ง

สภาวินิจฉัย
สมาชิกภาพ

มาตรา ๘๒ ในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดกระทำการอันเป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของการเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชอรองต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกเพื่อให้วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยให้สมาชิกผู้นั้นพ้นจากสมาชิกภาพได้

มติของวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรให้สมาชิกพ้นจากสมาชิกภาพตามวาระหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา

ผลการออก
จากตำแหน่ง

มาตรา ๘๓ การออกจากตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายหลังวันที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงก็ดี คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงก็ดี ย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกผู้นั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิก รวมทั้งการได้รับเงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นก่อนที่สมาชิกผู้นั้นออกจากตำแหน่ง หรือก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญแล้วแต่กรณี

ส่วนที่ ๒

วุฒิสภา

มาตรา ๘๔ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ความชำนาญในวิชาการหรือกิจการต่าง ๆ อันจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่การปกครองแผ่นดิน มีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ และไม่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองหนึ่งพรรคการเมืองใด

คุณสมบัติ

สมาชิกวุฒิสภาให้มีจำนวนไม่เกินสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร

จำนวน

มาตรา ๘๕ สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดเวลาคราวละหกปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ในวาระเริ่มแรกเมื่อครบสองปีให้สมาชิกออกจากตำแหน่งเป็นจำนวนหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดโดยวิธีจับสลาก และเมื่อครบสี่ปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ให้สมาชิกวุฒิสภาในจำนวนที่เหลือจากการจับสลากออกเมื่อครบสองปีแรก ออกจากตำแหน่งเป็นจำนวนหนึ่งในสองของจำนวนดังกล่าวโดยวิธีจับสลาก หากจำนวนที่คำนวณได้มีเศษให้ตัดเศษทิ้ง และให้ถือว่าการสิ้นสุดแห่งสมาชิกภาพโดยการจับสลากเป็นการออกตามวาระด้วย

ระยะเวลา
ดำรงตำแหน่ง

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะแต่งตั้งผู้ติดตามวาระเป็นสมาชิกออกก็ได้

คุณสมบัติ
ต้องห้าม

มาตรา ๘๖ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๗ นอกจาก (๑) มาใช้
บังคับแก่สมาชิกวุฒิสภาด้วยโดยอนุโลม

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับในกรณีสมาชิกวุฒิสภารับหรือดำรง
ตำแหน่งกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดินหรือใน
รัฐวิสาหกิจ

การสิ้นสุด
สมาชิกภาพ

มาตรา ๘๗ สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง เมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามวาระ
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) เสียสัญชาติไทย
- (๕) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง
- (๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๘๖
- (๗) มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๖ (๑) (๒)

หรือ (๓)

(๘) วุฒิสภามีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๘๒ ในกรณี
เช่นนี้ ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติ

(๙) ขาดประชุมตลอดสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่า
เก้าสิบวันโดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภา

(๑๐) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิด
อันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ตำแหน่งว่าง

มาตรา ๘๘ เมื่อตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงเพราะเหตุอื่นใด
นอกจากถึงคราวออกตามวาระ พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งบุคคลผู้

ลักษณะตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๔ เข้ามาเป็นสมาชิกแทน สมาชิก
ซึ่งเข้ามาแทนนั้น ย่อมอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าที่กำหนดเวลาของผู้ซึ่ง
ตนแทน

ส่วนที่ ๓ สภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๔๕ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎร
เลือกตั้งมีจำนวนตามเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๐

จำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๕๐ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในแต่ละจังหวัดจะพึง
มี ให้คำนวณตามเกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละจังหวัดตามหลักฐานการ
ทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนบทมีการเลือกตั้งหนึ่งแสน
ห้าหมื่นคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึง
หนึ่งแสนห้าหมื่นคนให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัด
นั้นได้หนึ่งคน ถ้าจังหวัดใดมีราษฎรเกินหนึ่งแสนห้าหมื่นคนก็ให้มีการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อจำนวน
ราษฎรทุกหนึ่งแสนห้าหมื่นคน เศษของหนึ่งแสนห้าหมื่นถึงเจ็ดหมื่น
ห้าพันหรือกว่านั้น ให้นับเป็นหนึ่งแสนห้าหมื่น

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้ถือเขตจังหวัดแต่ละ
จังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง เว้นแต่กรุงเทพมหานคร ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น
สามเขตและจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
เขตละเท่าๆ กัน หรือใกล้เคียงกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยต้องแบ่ง

เขตเลือกตั้ง

พื้นที่เขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกันและต้องจัดอัตราส่วนของจำนวนราษฎรกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในแต่ละเขตให้ใกล้เคียงกัน

การออกเสียงเลือกตั้ง

มาตรา ๘๑ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งเป็นคณะตามบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น

การเลือกตั้งให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

มาตรา ๘๒ บุคคลดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง และ

(๓) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง

ผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้ง

มาตรา ๘๓ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ

- (๑) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (๒) หุนหันพลั้งและเป็นใบ้ซึ่งไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้
- (๓) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช
- (๔) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วย

กฎหมาย

(๕) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา

มาตรา ๕๔ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิสมัคร
รับเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิสมัคร
รับเลือกตั้ง

(๑) สัญชาติไทยโดยการเกิด แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดา
เป็นคนต่างด้าว ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย

(๒) อายุไม่ต่ำกว่าวัยสิบห้าบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(๓) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง
ตามมาตรา ๕๕ หรือพรรคการเมืองตามมาตรา ๑๐๔ พรรคสอง พรรค
การเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่พรรคเดียว

(๔) คุณสมบัติอื่น หากมีกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๕๕ ในการเลือกตั้งทั่วไปพรรคการเมืองที่สมาชิกจะเป็นผู้
มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๕๔ (๓) ได้ ต้องเป็นพรรคการเมืองที่
ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งทั้งหมดรวมกันไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของ
จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น
และในแต่ละเขตเลือกตั้งที่พรรคการเมืองดังกล่าวส่งสมาชิกเข้าสมัครรับ
เลือกตั้ง พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นคณะให้
ครบจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในเขตเลือกตั้ง และจะ
ส่งได้คณะเดียวในเขตเลือกตั้งหนึ่งเขต

การส่งสมาชิก
เข้าสมัคร
รับเลือกตั้ง

เมื่อพรรคการเมืองใดส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งแล้ว พรรค
การเมืองนั้นหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองนั้น จะถอนการ
สมัครรับเลือกตั้งมิได้

เมื่อพรรคการเมืองใดได้ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งครบจำนวนตามพรรคหนึ่งแล้ว แม้ภายหลังจะปรากฏว่าจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองนั้นได้ลดลงไปจนไม่ครบจำนวนไม่ว่าเพราะเหตุใด ๆ ก็ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งครบจำนวนตามพรรคหนึ่งแล้ว

ผู้ไม่มีสิทธิสมัคร
รับเลือกตั้ง

มาตรา ๕๖ บุคคลผู้มั่งคั่งดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คือ

- (๑) ตติยาเสพติดให้โทษ
- (๒) เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี
- (๓) เป็นบุคคลผู้มั่งคั่งดังต่อไปนี้ ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตาม
มาตรา ๕๓ (๑) (๒) (๓) หรือ (๕)

(๔) ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้จำคุก และถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งนั้น

(๕) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(๖) เป็นข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ นอกจากข้าราชการการเมือง

(๗) เป็นพนักงานของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ

ข้อห้ามของสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๕๗ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้อง

(๑) ไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหาร

ท้องถิ่น หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ นอกจากตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น

(๒) ไม่รับสัมปทานจากรัฐหรือหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นคู่สัญญากับรัฐหรือหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

(๓) ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใดๆ จากหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจเป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจปฏิบัติกับบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ

ความใน (๒) มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับสัมปทาน หรือเป็นคู่สัญญาอยู่ก่อนได้รับเลือกตั้ง

บทบัญญัติมาตรานี้มีให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับเบียดบัง บำเหน็จ บำนาญ หรือเงินบำเหน็จบำนาญสงเคราะห์ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเดียวกัน และมิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับหรือดำรงตำแหน่งกรรมการของรัฐสภา หรือสภาผู้แทนราษฎร หรือกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในฐานะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดินในกรณีดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมือง

มาตรา ๕๘ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หลักเกณฑ์ และวิธีการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้ง

อายุของสภาผู้แทนราษฎร มาตรา ๘๘ อายุของสภาผู้แทนราษฎรมกำหนดคราวละสี่ปี นับแต่วันเลือกตั้ง

การเลือกตั้งทั่วไป มาตรา ๑๐๐ เมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งภายในหกสิบวันนับแต่วันทอายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

การยุบสภา มาตรา ๑๐๑ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่

การยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกาซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในเก้าสิบวัน และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

การยุบสภาผู้แทนราษฎร จะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกัน

การเริ่มสมาชิกภาพ มาตรา ๑๐๒ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเริ่มแต่วันเลือกตั้ง

การสิ้นสุดสมาชิกภาพ มาตรา ๑๐๓ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๕๔ (๑) (๒) หรือ (๔)

(๕) มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๖ (๑) (๒)

(๓) (๖) หรือ (๗)

(๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๕๗

(๗) ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก ในกรณีเช่นนั้น ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันที่ลาออกหรือพรรคการเมืองมีมติ

(๘) สภาผู้แทนราษฎรมติให้พ้นจากสมาชิกภาพ ตามมาตรา ๘๒ ในกรณีเช่นนั้น ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันที่สภาผู้แทนราษฎรมติ

(๙) ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิก และไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นซึ่งมีสมาชิกของพรรคการเมืองนั้นเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ภายในหกสัปดาห์นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง ในกรณีเช่นนั้น ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันที่ครบกำหนดหกสัปดาห์นั้น

(๑๐) ขาดประชุมตลอดสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่า
เก้าสิบวัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร

(๑๑) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความ
ผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

เลือกตั้งซ่อม

มาตรา ๑๐๔ เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงเพราะ
เหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือเมื่อ
มีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้น
แทนภายในกำหนดเวลาเก้าสิบวัน เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนราษฎรจะ
เหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

ในการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ต้องเป็นสมาชิก
พรรคการเมืองที่มีสมาชิกในสังกัดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่แล้ว
จากการเลือกตั้งทั่วไป และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕๕ มาใช้บังคับโดย
อนุโลม

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนนั้นอยู่ในตำแหน่งได้เพียง
เท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

ผู้นำฝ่ายค้าน

มาตรา ๑๐๕ ภายหลังจากที่คณะรัฐมนตรีเข้าบริหารราชการแผ่นดิน
แล้ว พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็น
หัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และมีจำนวนมากที่สุดในบรรดาพรรค
การเมืองซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี
แต่ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร
เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรย่อมพ้นจากตำแหน่งเมื่อขาดคุณสมบัติดังกล่าวในวรรคหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๐๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีเช่นนี้ พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง

ส่วนที่ ๔
บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

มาตรา ๑๐๖ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย

มาตรา ๑๐๗ ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

การปฏิญาณตน

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๐๘ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรแต่ละสภา มีประธานสภาคนหนึ่งและรองประธานคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ ตามมติของสภา

แต่งตั้งประธาน
และรองประธาน

การดำรง
ตำแหน่งของ
ประธานและ
รองประธาน

มาตรา ๑๐๘ ประธานและรองประธานวุฒิสภาดำรงตำแหน่งจนถึงวันก่อนวันเลือกประธานและรองประธานวุฒิสภาใหม่ ซึ่งจะต้องกระทำทุกสองปี

ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรดำรงตำแหน่งจนสิ้นอายุของสภา หรือมีการยุบสภา

ประธานและรองประธานวุฒิสภา และประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรย่อมพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง แล้วแต่กรณี เมื่อ

- (๑) ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
- (๒) ลาออกจากตำแหน่ง
- (๓) ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น
- (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

อำนาจหน้าที่
ประธาน

มาตรา ๑๑๐ ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบ รองประธานมีอำนาจหน้าที่ทำกิจการแทนประธานเมื่อประธาน ไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ประธานชั่วคราว

มาตรา ๑๑๑ เมื่อประธานและรองประธานวุฒิสภาหรือประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่งสภานั้น ๆ เลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้น

องค์ประชุม

มาตรา ๑๑๒ การประชุมวุฒิสภาก็ดี การประชุมสภาผู้แทนราษฎรก็ดี ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา ๑๑๓ การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษาให้ถือเอาเสียงข้างมาก เป็นประมาท เว้นแต่ที่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญ

การลงมติ

สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามี คะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียง หนึ่งเป็นเสียงขาด

เสียงที่ขาด

มาตรา ๑๑๔ ในที่ประชุมวุฒิสภา กิติ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร กิติ ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา กิติ สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใด ๆ ในทางแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นหรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าว สมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้

เอกสิทธิ์ใน ที่ประชุม

เอกสิทธิ์นี้ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการ ประชุมตามข้อบังคับของวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี และคุ้มครองไปถึงบุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมด้วย

มาตรา ๑๑๕ ภายในสามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภา การเรียกประชุม ผู้แทนราษฎร ให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อให้สมาชิกได้มาประชุม เป็นครั้งแรก

ในปีหนึ่งจะให้สมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสมัยหนึ่งหรือสอง สมัย แล้วแต่สภาผู้แทนราษฎรจะกำหนด

วันประชุมครั้งแรกตามวรรคหนึ่ง ให้ถือเป็นวันเริ่มสมัยประชุม สามัญประจำปี ส่วนวันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปีของรัฐสภาสมัย ต่อ ๆ ไป ให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนด

สมัยประชุม

กำหนดเวลา
สมัยประชุม

มาตรา ๑๑๖ สมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสมัยหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลาเก้าสิบวัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้า ๆ ให้ขยายเวลาออกไปก็ได้

การปิดสมัยประชุมสามัญก่อนครบกำหนดเวลาเก้าสิบวันจะกระทำได้แต่โดยความเห็นชอบของรัฐสภา

รัฐพิธี
เปิดประชุม

มาตรา ๑๑๗ พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมรัฐสภา ทรงเปิดและปิดประชุม

พระมหากษัตริย์จะเสด็จพระราชดำเนินมาทรงทำรัฐพิธีเปิดประชุมสมัยประชุมสามัญประจำปีสมัยแรกด้วยพระองค์เอง หรือจะโปรดเกล้า ๆ ให้รัชทายาทซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วหรือผู้ใดผู้หนึ่ง เป็นผู้แทนพระองค์มาทำรัฐพิธีก็ได้

การประชุม
สมัยวิสามัญ

มาตรา ๑๑๘ เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญก็ได้

มาตรา ๑๑๙ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้นำความกราบบังคมทูล เพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญได้

คำร้องขอดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ยื่นต่อประธานรัฐสภา

ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลและลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๒๐ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๑๕ การเรียกประชุม การขยายเวลาประชุม และการปิดประชุมรัฐสภา ให้กระทำโดยพระราช กฤษฎีกา

มาตรา ๑๒๑ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับหรือคุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไป ทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่ ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกหรือในกรณีที่จับในขณะที่ กระทำคามผิด

การจับกุมสมาชิก ในระหว่างสมัย ประชุม

ในกรณีที่มีการจับสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในขณะที่กระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็น สมาชิกโดยด่วน และประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อย ผู้ถูกจับได้

มาตรา ๑๒๒ ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรในคดีอาญาไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะ พิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจาก สภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก แต่การพิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการ ที่สมาชิกผู้นั้นจะมาเข้าประชุมสภา

พิจารณาคดีใน สมัยประชุม

การพิจารณาที่ศาลได้กระทำไปก่อนมีคำอ้างว่าจำเลยเป็นสมาชิก ของสภาใดสภาหนึ่งย่อมเป็นอันใช้ได้

มาตรา ๑๒๓ ถ้าสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อดัง

การขอให้ปล่อย สมาชิก

สมัยประชุมพนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี ต้องส่งปล่อยทันที ถ้าหากสภาพผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ

คำสั่งปล่อยตามวรรคหนึ่ง ให้มีผลบังคับตั้งแต่วันส่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม

ห้ามประชุม
วุฒิสภา

มาตรา ๑๒๔ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๖๑ ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสนออายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ จะมีการประชุมวุฒิสภามิได้

การเสนอร่าง
พ.ร.บ.

มาตรา ๑๒๕ ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอได้ก็ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี

การเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะกระทำได้เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสังกัดมีมติให้เสนอได้ และต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองนั้นไม่น้อยกว่ายี่สิบคนรับรอง

ร่าง พ.ร.บ.
เกี่ยวกับการเงิน

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน หมายความว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อความต่อไปนี้ทั้งหมดหรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง

(๑) การตั้งขึ้นหรือยกเลิกหรือลดหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือผ่อน หรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากร

(๒) การจัดสรร รั้ง รักษาหรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการโอนงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน

(๓) การกู้เงิน หรือการค้ำประกันหรือการใช้เงินกู้

(๔) เงินตรา

ในกรณีที่เป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราช
บัญญัติเกี่ยวกับการเงินที่จะต้องมีการรับรองของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ให้
เป็นอำนาจของประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้วินิจฉัย

มาตรา ๑๒๖ ร่างพระราชบัญญัติให้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร
ก่อน

มาตรา ๑๒๗ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๓๓ เมื่อสภาผู้แทนราษฎร
ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอตามมาตรา ๑๒๖ และลงมติเห็นชอบ
แล้ว ให้สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา วุฒิสภา
ต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอมานั้นให้เสร็จภายในหกสัปดาห์
แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินต้อง
พิจารณาให้เสร็จภายในสามสัปดาห์ ทั้งนี้ เว้นแต่สภาผู้แทนราษฎรจะได้
ลงมติให้ขยายเวลาออกไปเป็นพิเศษ กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวัน
ในสมัยประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา
ระยะเวลาดังกล่าวในวรรคหนึ่งไม่ให้รวมระยะเวลาที่อยู่ใน
ระหว่างการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๓๐

ถ้าวุฒิสภาไม่ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติให้เสร็จภายในกำหนด
เวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ก็ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบใน
ร่างพระราชบัญญัตินั้น

ในการที่สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการ
การเงินไปยังวุฒิสภา ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งไปด้วยว่า
ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอไปนั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน
คำแจ้งของประธานสภาผู้แทนราษฎรให้ถือเป็นเด็ดขาด

กำหนดเวลา
การพิจารณา
ของวุฒิสภา

การเสนอ
ร่าง พ.ร.บ.
เกี่ยวกับ
การเงินไปยัง
วุฒิสภา

ในกรณีที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรมิได้แจ้งไปว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีใช้ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

การพิจารณา
ของวุฒิสภา

มาตรา ๑๒๘ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๓๓ เมื่อวุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้ว

(๑) ถ้าเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๓

(๒) ถ้าไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน และส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร

(๓) ถ้าแก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติตามที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นไปยังสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีเช่นนี้ ให้สภาทั้งสองต่างตั้งบุคคลที่ตนหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสถานนั้น ๆ มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนด ประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น แล้วให้คณะกรรมการร่วมกันนั้นรายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้งสองต่างเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วนั้น ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๓ ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน

คณะกรรมการร่วมกันอาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในการพิจารณา

ร่างพระราชบัญญัติได้ และเอกสารที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๔ นั้น ให้
คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย

การประชุมคณะกรรมการร่วมกัน ต้องมีกรรมการมาประชุม
ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม
และให้นำข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรในส่วนที่เกี่ยวกับ
กรรมการมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๒๕ ร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ตามบทบัญญัติ
มาตรา ๑๒๔ นั้น สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลา
หนึ่งร้อยแปดสิบวันได้ล่วงพ้นไปนับแต่วันที่วุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัติ
นั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎรสำหรับกรณีการยับยั้งตามมาตรา ๑๒๔ (๒)
และนับแต่วันที่สภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยสำหรับกรณีการยับยั้งตาม
มาตรา ๑๒๔ (๓) ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่าง
เดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่า
กึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราช
บัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไป
ตามมาตรา ๑๑๗

ถ้าร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยว
ด้วยการเงิน สภาผู้แทนราษฎรอายกร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นพิจารณา
ใหม่ได้ทันที ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือ
ร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่ง
ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้น

ร่าง พ.ร.บ.
พิกัดยั้ง

เป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตาม
มาตรา ๑๑๑

การเสนอ
ร่าง พ.ร.บ.
กฎหมาย
เดียวกัน

มาตรา ๑๓๐ ในระหว่างที่การยับยั้งร่างพระราชบัญญัติใดตาม
บทบัญญัติมาตรา ๑๒๘ คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
จะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับ
หลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้มิได้

ในกรณีที่วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติที่
เสนอหรือส่งให้พิจารณานั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดีย
วกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้
ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัติ
ดังกล่าวให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
วินิจฉัยว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกัน
กับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้น
ตกไป

ร่าง พ.ร.บ.
หลังสภาสิ้นอายุ

มาตรา ๑๓๑ ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือมีการยุบ
สภาผู้แทนราษฎร บรรดาร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็น
ชอบ หรือที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวัน
แล้วมิได้พระราชทานคืนมา ให้เป็นอันตกไป

งบประมาณ
แผ่นดิน

มาตรา ๑๓๒ งบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินให้ทำเป็นพระราช
บัญญัติ ถ้าพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณออก
ไม่ทันปีงบประมาณใหม่ ให้ใช้กฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายในปี
งบประมาณปีก่อนนั้นไปพลาง

มาตรา ๑๓๓ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี
งบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมและร่าง
พระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณา
ให้เสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมาถึง
สภาผู้แทนราษฎร

การพิจารณา
ร่าง พ.ร.บ.
งบประมาณ

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นให้เสร็จ
ภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรได้ให้
ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้เสนอร่างพระราชบัญญัติ
นั้นต่อวุฒิสภา

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็น
ชอบหรือไม่เห็นชอบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมา
ถึงวุฒิสภา ถ้าพ้นกำหนดนั้นให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่าง
พระราชบัญญัตินั้น ในกรณีเช่นนี้และในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ
ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๓๗

ถ้าร่างพระราชบัญญัตดังกล่าวนั้น วุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วย ให้นำ
บทบัญญัติมาตรา ๑๒๕ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี
งบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมและร่าง
พระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปร
ญัตติเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการใดมิได้ แต่อาจแปรญัตติได้
ในทางลดหรือตัดทอนรายจ่ายซึ่งมิใช่รายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างใด
อย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

การแปรญัตติ

- (๑) เงินสงฆ์ต้นเงินกู้
- (๒) ดอกเบี้ยเงินกู้
- (๓) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

การจ่ายเงิน
แผ่นดินในกรณี
เร่งด่วน

มาตรา ๑๓๔ การจ่ายเงินแผ่นดิน จะกระทำได้อีกเฉพาะที่ได้
อนุญาตไว้ในกฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่าย กฎหมายว่าด้วยวิธีการ
งบประมาณ หรือกฎหมายเกี่ยวกับการโอนงบประมาณ หรือกฎหมาย
ว่าด้วยเงินคงคลัง เว้นแต่ในกรณีจำเป็นรีบด่วนจะจ่ายไปก่อนก็ได้ แต่
ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีเช่นว่า
นี้ ต้องตั้งงบประมาณรายจ่ายขอใช้ในพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย
หรือพระราชบัญญัติตั้งงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม หรือพระราชบัญญัติ
งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณถัดไป

ควบคุม
การบริหาร
ราชการแผ่นดิน

มาตรา ๑๓๕ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจควบคุมการ
บริหารราชการแผ่นดินโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

การตั้ง
กระทู้ถาม

มาตรา ๑๓๖ ในที่ประชุมวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎร สมาชิก
ทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ แต่
รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควร
เปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

การเปิด
อภิปรายทั่วไป

มาตรา ๑๓๗ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งใน
ห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าขอเสนอ
ญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล
หรือทั้งคณะ

เมื่อการเปิดอภิปรายทั่วไปสิ้นสุดลง โดยมีใช้ด้วยมติให้ผ่าน
ระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจหรือ
ไม่ไว้วางใจ การลงมติในกรณีเช่นนี้มีให้กระทำในวันเดียวกับที่การ
อภิปรายสิ้นสุด มติไม่ไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของ
จำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของ
จำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่
เข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายนั้นเป็นอันหมดสิทธิ์ที่จะเข้าชื่อเสนอ
ญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล
หรือทั้งคณะอีกตลอดสมัยประชุมนั้น

มาตรา ๑๓๘ การประชุมวุฒิสภา การประชุมสภาผู้แทนราษฎร การประชุมลับ
และการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ย่อมเป็นการเปิดเผยตามลักษณะที่
กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมแต่ละสภา แต่ถ้าหากคณะรัฐมนตรีหรือ
สมาชิกของแต่ละสภาหรือสมาชิกของทั้งสองสภาร่วมกัน มีจำนวน
ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา หรือของ
ทั้งสองสภารวมกัน แล้วแต่กรณี ร้องขอให้ประชุมลับ ก็ให้ประชุมลับ

มาตรา ๑๓๙ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจเลือกสมาชิก
ของแต่ละสภาดังเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคล
ผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกดังเป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อ
กระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใดๆ ตามที่สภา
มอบหมายแล้วรายงานต่อสภา คณะกรรมการดังกล่าวนี้อาจเรียกเอกสาร

๕ คณะ
กรรมการ

จากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดง
ความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษา
อยู่นั้นได้

เอกสิทธิบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๔ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้
กระทำหน้าที่ตามมาตรฐานด้วย

การตั้งกรรมาธิการสามัญต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตรา
ส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือ
กลุ่มพรรคการเมืองที่อยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรตาม
มาตรา ๑๔๒ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนดอัตราส่วน
ตามวรรคสาม

องค์ประชุม
กรรมาธิการ

มาตรา ๑๔๐ การประชุมคณะกรรมาธิการต้องมีกรรมาธิการมา
ประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมาธิการทั้งหมด จึงจะเป็น
องค์ประชุม

ตีความ
รัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๔๑ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๑ ถ้ามีบทบัญญัติที่ต้อง
ตีความรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของรัฐสภา ให้เป็นอำนาจของ
รัฐสภาที่จะตีความและให้ถือว่าการตีความของรัฐสภาเป็นเด็ดขาด

ตราข้อบังคับ
การประชุม

มาตรา ๑๔๒ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจตราข้อบังคับ
การประชุมเกี่ยวกับการเลือกและการปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภา รอง
ประธานสภาและกรรมาธิการ วิธีการประชุม การเสนอและพิจารณา
ร่างพระราชบัญญัติ การเสนอนิติ การปรึกษา การอภิปราย การลงมติ

การตั้งกระทู้ถาม การเบ็ดตกิปรายทั่วไป การรักษาระเบียบและความเรียบร้อยและกิจการอื่นเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ส่วนที่ ๕

การประชุมร่วมกันของรัฐสภา

มาตรา ๑๔๓ ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน

การประชุมร่วม

(๑) การให้ความเห็นชอบในการตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ตามมาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗

(๒) การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภา
ตามมาตรา ๑๘

(๓) การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เรียกว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ตามมาตรา ๒๐

(๔) การให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา ๒๑

(๕) การปรึกษาร่างพระราชบัญญัติใหม่ตามมาตรา ๗๘

(๖) การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมตามมาตรา ๑๑๖

(๗) การเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๑๗

(๘) การตีความรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๔๑

(๙) การแถลงนโยบายตามมาตรา ๑๕๑

(๑๐) การเบ็ดตกิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๕๓

(๑๑) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามตามมาตรา ๑๖๑

(๑๒) การให้ความเห็นชอบแก่อนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๖๒

(๑๓) การแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๘๔

(๑๔) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๘๕

มาตรา ๑๔๔ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภาโดยอนุโลม

อัตราส่วน
กรรมการ

มาตรา ๑๔๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๐ มาตรา ๗๘ มาตรา ๑๖๑
วรรคสอง และมาตรา ๑๘๔ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาให้นำบท
ที่ใช้แก่สภาทั้งสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่เฉพาะการตั้งคณะกรรมการ
การ กรรมการที่ตงจากผู้ที่เป็นสมาชิกของแต่ละสภาต้องมีจำนวน
ตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา

หมวด ๗

คณะรัฐมนตรี

แต่งตั้ง
คณะรัฐมนตรี

มาตรา ๑๔๖ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งและ
รัฐมนตรีอีกไม่เกินสี่สิบสี่คน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหาร
ราชการแผ่นดิน

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการตั้ง
นายกรัฐมนตรี

ถวาย
สัตย์ปฏิญาณ

มาตรา ๑๔๗ ก่อนเข้ารับหน้าที่ รัฐมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณ
ต่อพระมหากษัตริย์ ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอลถวายสัตย์ปฏิญาณว่า
ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วย

ความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๔๘ รัฐมนตรีจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงิน **คุณสมบัติต้องห้าม** เดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมืองมิได้

มาตรา ๑๔๙ รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใด ๆ **ที่ห้ามไว้มิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดำรงหรือกระทำตามที่บัญญัติใน** มาตรา ๘๗ มิได้ เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะเป็นผู้จัดการ กรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทนหรือลูกจ้างของบุคคล **ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การใด ๆ ซึ่งดำเนินธุรกิจเพื่อค้ากำไร** มิได้ด้วย

มาตรา ๑๕๐ รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าประชุมและแถลงข้อเท็จจริง **ประชุมสภา** หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภาซึ่งตนมิได้เป็นสมาชิก แต่ไม่มี สิทธิออกเสียงลงคะแนน

เอกสารที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๔ ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๑ คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้อง **แถลงนโยบาย** แถลงนโยบายต่อรัฐสภาโดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ

มาตรา ๑๕๒ ในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน รัฐมนตรีต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรในหน้าที่ของตน และต้อง **รับผิดชอบร่วมกันต่อสภาผู้แทนราษฎร** ในนโยบายทั่วไปขอ คณะรัฐมนตรี

มาตรา ๑๕๓ ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินที่ **เปิดอภิปราย** คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิกวุฒิสภาและ **ทั่วไป**

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภา
ขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภาก็ได้ ในกรณีเช่นว่าน
รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้

การพ้นจาก
ตำแหน่งของ
คณะรัฐมนตรี

มาตรา ๑๕๔ รัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๓๗
- (๒) สภาผู้แทนราษฎรเสนออายุ หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
- (๓) คณะรัฐมนตรีลาออก
- (๔) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา

๑๕๕

คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงาน
ไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตงขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

การสิ้นสุดของ
รัฐมนตรี

มาตรา ๑๕๕ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรตามมาตรา ๕๔ (๑) (๒) หรือ (๔) ในกรณีที่รัฐมนตรีมิได้เป็น
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือตามมาตรา ๕๔ (๑) (๒) (๓) หรือ (๔)
ในกรณีที่รัฐมนตรีเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือมีลักษณะต้องห้าม
ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๖ (๑) (๒) (๓) (๕) หรือ (๖)
- (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก
- (๕) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๓๗

(๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๔๘

(๗) มีพระบรมราชโองการตามมาตรา ๑๕๖

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๑ มาตรา ๘๒ และมาตรา ๘๓ มาใช้
บังคับแก่การสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๖)

มาตรา ๑๕๖ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการให้
รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี ตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำ

มาตรา ๑๕๗ ในกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนในอันจะ
รักษาความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยสาธารณะ หรือ
ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ
พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราช
บัญญัติก็ได้

การตรา
พระราชกำหนด

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราช
กำหนดขึ้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่
อนุมัติ หรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภาไม่อนุมัติ และสภาผู้แทน
ราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน
สมาชิกทั้งหมด ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือน
กิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

ถ้าวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติพระราชกำหนดนั้น หรือ
ถ้าวุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนน
เสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ให้พระราชกำหนดนั้นมี
ผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด ให้นายกรัฐมนตรีประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติ ให้มีผลตั้งแต่วันถัดจากวัน
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การพิจารณาพระราชกำหนดของวุฒิสภาและของสภาผู้แทนราษฎร
ในกรณียื่นขึ้นการอนุมัติพระราชกำหนด จะต้องทำในโอกาสแรกที่มีการ
ประชุมสภานั้น ๆ

พระราชกำหนด
เกี่ยวด้วย
ภาษอากร

มาตรา ๑๕๘ ในระหว่างสมัยประชุม ถ้ามีความจำเป็นต้อง
กฎหมายเกี่ยวกับการภาษอากรหรือเงินตราซึ่ง จะต้องได้รับการพิจารณา
โดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน พระมหากษัตริย์จะทรง
ตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

พระราชกำหนดที่ได้ตราขึ้นตามวรรคหนึ่ง จะต้องนำเสนอต่อสภา
ผู้แทนราษฎรภายในสามวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจา-
นุเบกษา และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

พระราช
กฤษฎีกา

มาตรา ๑๕๙ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการตรา
พระราชกฤษฎีกาโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

กฎัยการศึก

มาตรา ๑๖๐ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการ
ประกาศใช้และเลิกใช้กฎัยการศึก ตามลักษณะและวิธีการตามกฎหมาย
ว่าด้วยกฎัยการศึก

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฎัยการศึกเฉพาะแห่ง
เป็นการรวบด่วน เจ้าหน้าทัพยาหารย่อมกระทำได้ตามกฎหมายว่าด้วย
กฎัยการศึก

มาตรา ๑๖๑ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการ **ประกาศสงคราม**
ประกาศสงครามเมื่อได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มติให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า
สองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสนอายุ หรือสภาผู้แทนราษฎร
ถูกยุบ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๑๖๒ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการ
ทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอันกับนานาประเทศ
หรือกับองค์การระหว่างประเทศ

**หนังสือสัญญา
สันติภาพ**

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตอธิปไตย
แห่งชาติ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา
ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มาตรา ๑๖๓ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการ
พระราชทานอภัยโทษ

**พระราชทาน
อภัยโทษ**

มาตรา ๑๖๔ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการ
ถอดถอนฐานันดรศักดิ์และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

**การถอดถอน
ฐานันดรศักดิ์**

มาตรา ๑๖๕ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ข้าราชการฝ่าย
ทหารและฝ่ายพลเรือนตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดีและเทียบเท่าพ้นจาก
ตำแหน่ง

**การแต่งตั้งและ
พ้นตำแหน่ง
ข้าราชการ
ระดับสูง**

มาตรา ๑๖๖ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๖๕ การกำหนดคุณสมบัติ
การบรรจุ การแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การลงโทษ

และการออกจากราชการของข้าราชการให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่ง
กฎหมาย

ข้อห้ามของ
ข้าราชการ

มาตรา ๑๖๗ ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ
นอกจากข้าราชการการเมือง จะเป็นข้าราชการการเมืองมิได้

การรับสนอง
พระบรมราช
โองการ

มาตรา ๑๖๘ บทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระบรมราช
โองการใด ๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนอง
พระบรมราชโองการ เว้นแต่ที่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญ

หมวด ๘

ศาล

อำนาจศาล

มาตรา ๑๖๙ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล
ซึ่งจะต้องดำเนินการตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

การตั้งศาล

มาตรา ๑๗๐ บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราช
บัญญัติ

มาตรา ๑๗๑ การตั้งศาลชั้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดี
หนึ่ง หรือคดีที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะแทนศาลธรรมดาที่มีอยู่
ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้น จะกระทำมิได้

การเปลี่ยนแปลง
กฎหมาย

มาตรา ๑๗๒ การบัญญัติกฎหมายให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลง
หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลหรือวิธีพิจารณาเพื่อใช้แก่
คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ จะกระทำมิได้

การพิจารณา
พิพากษา

มาตรา ๑๗๓ ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณา
พิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

มาตรา ๑๑๔ ผู้พิพากษาและตุลาการ จะเป็นข้าราชการการเมือง
มิได้

ข้อห้ามของ
ผู้พิพากษา

มาตรา ๑๑๕ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ผู้พิพากษาใน
ศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่ง

การแต่งตั้งแ
พ้นจากตำแหน่ง
ผู้พิพากษา

ก่อนเข้ารับหน้าที่ครั้งแรก ผู้พิพากษาต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อ
พระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำที่คณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วย
ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการกำหนด

มาตรา ๑๑๖ การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม
พ้นจากตำแหน่ง จะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการ
ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการก่อน แล้วจึงนำความ
กราบบังคมทูล

การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษผู้พิพากษา
ในศาลยุติธรรม จะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการ
ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

มาตรา ๑๑๗ ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามที่
กฎหมายบัญญัติ

ศาลทหาร

การแต่งตั้งและการให้ตุลาการศาลทหารพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็น
ไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๑๑๘ การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาหรือตุลาการใน
ศาลอื่นนอกจากศาลยุติธรรมและศาลทหารพ้นจากตำแหน่ง ตลอดจน
อำนาจพิจารณาคดีและวิธีพิจารณาของศาลดังกล่าว ให้เป็นไปตาม
กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลนั้น

ศาลอื่น

คณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญ
วินิจฉัย

มาตรา ๑๗๕ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล
ยุติธรรมกับศาลอื่น หรือระหว่างศาลอื่นด้วยกัน ให้คณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย

หมวด ๘
การปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครอง
ท้องถิ่น

มาตรา ๑๘๐ การจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นไปตาม
หลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้
ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๑๘๑ การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีสภาท้องถิ่นและ
คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

อำนาจหน้าที่ของสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหาร
ท้องถิ่น ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

สมาชิกสภาท้องถิ่น

มาตรา ๑๘๒ สมาชิกสภาท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งเป็นหลัก
การแต่งตั้งสมาชิกจะกระทำได้เฉพาะ ในกรณีที่จำเป็นตามบทบัญญัติแห่ง
กฎหมาย และต้องมีจำนวนน้อยกว่าสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนน
โดยตรงและลับ

ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นอย่างน้อยต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา ๘๔ (๑) และ (๒) ด้วย

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งตามมาตรา^๕ ให้เป็นไปตามกฎหมาย
ว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๑๘๓ คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ให้มา **ผู้บริหารท้องถิ่น**
จากการเลือกตั้งเป็นหลัก การแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหาร
ท้องถิ่นจะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่จำเป็นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งตามมาตรา^๕ ให้เป็นไปตามกฎหมาย
ว่าด้วยการนั้น

หมวด ๑๐

ตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๘๔ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธาน **คณะตุลาการ**
รัฐสภา ประธานศาลฎีกา อธิบดีกรมอัยการ และบุคคลอื่นอีกสี่คน
ซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ประธานรัฐสภาเป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๘๕ ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งจะเป็นสมาชิก **ข้อห้าม**
วุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น
ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือ
พนักงานส่วนท้องถิ่น มิได้

มาตรา ๑๘๖ ตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้รับเงินประจำตำแหน่ง **เงินประจำ**
และประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย **ตำแหน่ง**

แต่งตั้งตุลาการ
รัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๘๖ ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งทั่วไป ให้รัฐสภาแต่งตั้ง
ตุลาการรัฐธรรมนูญจากผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ภายในสามสัปดาห์นับแต่วันเปิด
สมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรก .

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคหนึ่งให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

ในการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง รัฐสภาจะแต่งตั้ง
ผู้พ้นจากตำแหน่งให้เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญใหม่อีกก็ได้

การพ้นจาก
ตำแหน่ง

มาตรา ๑๘๗ ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งพ้นจาก
ตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) เปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภา
ท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ
พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น
- (๕) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

ตำแหน่งว่าง

มาตรา ๑๘๘ ถ้าตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้ง
ว่างลงเพราะเหตุอันใด นอกจากถึงคราวออกตามมาตรา ๑๘๗ (๑) ให้
รัฐสภาแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญเข้ามาแทนภายในสามสัปดาห์

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคหนึ่งให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

ร่าง พ.ร.บ.
ทผ่านสภา

มาตรา ๑๘๙ เมื่อร่างพระราชบัญญัติใดได้รับความเห็นชอบของ
รัฐสภาแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ
ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา ๑๗

(๑) หากสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองสภา
รวมกัน หรือสมาชิกของแต่ละสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของ
จำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว
มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้เสนอความเห็นต่อประธาน
รัฐสภา ประธานวุฒิสภา หรือประธานสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี
แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ส่งความเห็นนั้นไปยัง
คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย แล้วแจ้งให้นายกรัฐมนตรี
ทราบ

ร่าง พ.ร.บ.ที่ขัด
ต่อรัฐธรรมนูญ

(๒) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมี
ข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ส่งความเห็นเช่นว่านั้นไปยังคณะ
ตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย แล้วแจ้งให้ประธานวุฒิสภาและ
ประธานสภาผู้แทนราษฎรทราบ

ในระหว่างที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายก
รัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติตามวรรค
หนึ่งจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ถ้าคณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อ
รัฐธรรมนูญ ให้นายกรัฐมนตรีส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังรัฐสภา
ต่อไป

มาตรา ๑๕๑ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่
คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา
๕ และยังไม่มีความวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ

กฎหมายที่ขัดต่อ
รัฐธรรมนูญ

บทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอกการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว แล้วส่ง
ความเห็นเช่นนั้นตามทางการ เพื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้
พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ทันทีตั้งปวง แต่
ไม่กระทบกระเทือนคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

คำวินิจฉัยของ
ตุลาการ
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๒ คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็น
เด็ดขาด และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

วิธีการพิจารณา
ของตุลาการ มาตรา ๑๕๓ วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้เป็น
ไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

หมวด ๑๑

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

การแก้ไข
เพิ่มเติม
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จะกระทำได้อีกแต่
โดยหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรีหรือจาก
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิก
ทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะ
กระทำได้เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นสังกัดมีมติให้
เสนอได้

(๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไข
เพิ่มเติม และให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ

(๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งชั้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๔) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองชั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

(๕) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้สิบห้าวันเมื่อพ้นกำหนดนี้แล้ว ให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

(๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามชั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๗) เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวแล้วให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๗๗ และมาตรา ๗๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๕๕ นับตั้งแต่วันใช้รัฐธรรมนูญจนถึงวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๐๒ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ ทำหน้าที่รัฐสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ แต่สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติจะเสนอร่างพระราชบัญญัติตามมาตรา ๑๒๕ ดังกระทำได้ตามมาตรา ๑๓๖ หรือเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๓๗ มิได้

งานนิติบัญญัติ
หน้ารัฐธรรมนูญ

และมีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๖ และมาตรา ๘๗ มาใช้บังคับแก่การ
ดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาบันฑิตบัญญัติแห่งชาติตามมาตรา ๕

มาตรา ๑๕๖ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๑๔ มาตรา ๑๒๑ มาตรา
๑๒๒ และมาตรา ๑๒๓ มาใช้บังคับแก่สมาชิกสภาบันฑิตบัญญัติแห่งชาติ
ตามมาตรา ๑๕๕ ด้วยโดยอนุโลม

คณะองคมนตรี

มาตรา ๑๕๗ ให้คณะองคมนตรีที่ดำรงตำแหน่งอยู่ก่อนวันใช้
รัฐธรรมนูญ เป็นคณะองคมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

การดำรง
ตำแหน่งของ
รัฐมนตรี

มาตรา ๑๕๘ ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ก่อน
วันใช้รัฐธรรมนูญ หรือคณะรัฐมนตรีหากจะมิชนก่อนการเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๐๒ เป็นคณะรัฐมนตรีบริหารราชการ
แผ่นดินตามรัฐธรรมนูญ และมีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔๘ มาตรา
๑๔๙ และมาตรา ๑๕๑ มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งของรัฐมนตรี
ตามมาตรา ๕

เมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๐๒
แล้ว ให้คณะรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่ง แต่ต้องอยู่ในตำแหน่ง
เพื่อดำเนินงานไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตงขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

การดำรง
ตำแหน่งของ
ข้าราชการ

มีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๗ และมาตรา ๑๗๔ มาใช้บังคับแก่
ข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองอยู่ก่อนวันทคณะรัฐมนตรี
ที่ตงขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

สภานโยบาย
แห่งชาติ

มาตรา ๑๕๙ ให้สภานโยบายแห่งชาติที่ทำหน้าที่อยู่ก่อนวันใช้
รัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่ให้ความคิดเห็นแก่คณะรัฐมนตรีเพื่อให้การบริหาร

ราชการแผ่นดินเป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐและหน้าที่ตามมาตรา ๒๐๐
ไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มาตรา ๒๐๐ นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้จนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้ง
ขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีเห็นเป็นการจำเป็นเพื่อ
ประโยชน์ในการป้องกัน ระงับหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อน
ทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ
หรือราชการแผ่นดิน หรือการกระทำอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความ
สงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการกระทำอันเป็นการ
ทำลายทรัพย์สินของประเทศ หรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของ
ประชาชน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเกิดก่อนหรือหลังวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ และ
ไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร ให้นายกรัฐมนตรีโดย
ความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและสภานโยบายแห่งชาติมีอำนาจสั่งการ
หรือกระทำการใด ๆ ได้ และให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำของนายก
รัฐมนตรีรวมทั้งการปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวเป็นคำสั่งหรือการกระทำหรือ
การปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญนี้

เมื่อนายกรัฐมนตรีได้สั่งการหรือกระทำการใด ๆ ไปตามวรรคหนึ่ง
แล้ว ให้นายกรัฐมนตรีแจ้งให้รัฐสภาทราบ

เมื่อเห็นกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่งแล้ว บรรดาคำสั่งของนายก
รัฐมนตรีตามมาตรา ๒๐๐ นี้ยังมีผลใช้บังคับอยู่ ให้คงมีผลใช้บังคับต่อไป และ
การยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งดังกล่าว ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ

คำสั่ง
นายกรัฐมนตรี

แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา

มาตรา ๒๐๑ ในวาระเริ่มแรก พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญในวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๐๒

กำหนดเวลาเลือกตั้ง

มาตรา ๒๐๒ ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญให้เสร็จสิ้นภายในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ แต่ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินการเลือกตั้งภายในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ ได้ก็ให้ขยายกำหนดเวลาการดำเนินการเลือกตั้งออกไปได้ แต่ต้องไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีพุทธศักราช ๒๕๒๑

การประชุมร่วม

มาตรา ๒๐๓ ในวาระเริ่มแรกเมื่อใช้รัฐธรรมนูญแล้ว นอกจากกรณีบทบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๓ การดำเนินการดังต่อไปนี้ ให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาด้วย

(๑) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมและร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย

(๒) การเบ็ดเตล็ดที่ไปตามมาตรา ๑๓๗

(๓) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีแจ้งว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติสำคัญอันเกี่ยวกับความมั่นคงของราชอาณาจักรราชบัลลังก์ หรือเศรษฐกิจของประเทศ และประธานรัฐสภาเห็นชอบด้วย

(๔) การพิจารณาพระราชกำหนดตามมาตรา ๑๕๗ และมาตรา ๑๕๘

ทั้งนี้ โดยให้สมาชิกวุฒิสภามีสิทธิเช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่จะเข้าชื่อหรือร่วมเข้าชื่อในการขอเบ็ดเตล็ดที่ไปตาม

มาตรา ๑๓๒ ไม่ได้ และคำว่าสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาที่ระบุไว้ใน
มาตรา ๑๓๓ มาตรา ๑๓๗ วรรคสอง และวรรคสาม มาตรา ๑๕๗ และ
มาตรา ๑๕๘ ให้หมายถึงรัฐสภา

มาตรา ๒๐๔ ในวาระเริ่มแรกเมื่อใช้รัฐธรรมนูญแล้ว

(๑) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕๐ วรรคสอง มาตรา ๕๑
วรรคหนึ่ง มาตรา ๕๔ (๓) มาตรา ๕๕ และมาตรา ๑๐๖ (๓) และ
(๕) มาใช้บังคับแก่การเลือกตั้ง การดำรงตำแหน่งและการสิ้นสุด
แห่งสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตาม
รัฐธรรมนูญ

การเลือกตั้ง
สมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎร

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำโดยวิธีรวมเขตหรือ
แบ่งเขตให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร และให้สมาชิกเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัคร
รับเลือกตั้งได้เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น

(๒) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๗๕ มาตรา ๑๐๕ และมาตรา
๑๓๕ วรรคสาม มาใช้บังคับแก่การแต่งตั้ง การดำรงตำแหน่งและการพ้น
จากตำแหน่งของผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และการตั้งกรรมาธิการ
สามัญ

ผู้นำฝ่ายค้าน

(๓) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔๘ มาตรา ๑๔๙ เฉพาะการ
ห้ามบทบัญญัติไว้ในมาตรา ๕๗ (๑) และ (๓) และมาตรา ๑๖๗ มาใช้
บังคับแก่การดำรงตำแหน่งของรัฐมนตรีและข้าราชการการเมืองอื่น

รัฐมนตรีและ
ข้าราชการ
การเมือง

(๔) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๒๕ วรรคสอง และมาตรา ๑๕๔
(๑) เฉพาะที่เกี่ยวกับพรรคการเมืองมาใช้บังคับในการเสนอร่างพระราช
บัญญัติและการเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

พรรคการเมือง

การเสนอ
ร่าง พ.ร.บ.

(๕) การเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้กระทำได้อีกต่อเมื่อมีคำรับรองของคณะกรรมการวิสามัญวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติซึ่งมีจำนวนสิบเจ็ดคน โดยคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งสามคน วุฒิสภาแต่งตั้งหกคน และสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งแปดคน เอกสิทธิ์ทบทบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๔ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำการที่ตาม (๕) ด้วย

กำหนดเวลา
บทเฉพาะกาล

มาตรา ๒๐๕ เมื่อครบกำหนดสิบนับแต่วันแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา ตามมาตรา ๒๐๑ แล้ว ให้บทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๐๓ และมาตรา ๒๐๔ เป็นอันยกเลิก เว้นแต่มาตรา ๒๐๔ (๓) ให้มีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่า คณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังจากนั้นจะเข้ารับหน้าที่

การยกเลิก
คำสั่งของ
นายกรัฐมนตรี

มาตรา ๒๐๖ บรรดาคำสั่งซึ่งนายกรัฐมนตรีได้สั่งการโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๕ หรือตามความในมาตรา ๒๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ ที่ยังใช้บังคับอยู่ในวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้คงมีผลใช้บังคับต่อไป การยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลง คำสั่งดังกล่าว ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลอากาศเอก หะริน หงสกุล
ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม
พุทธศักราช ๒๕๒๘

เพลงรักตามรอยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

เฉลิมพระเกียรติ

๒๕๖๒ พระบาทสมเด็จพระ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

แก้ไขเพิ่มเติม

พุทธศักราช ๒๕๒๘

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๘

เป็นปีที่ ๔๐ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรม

ราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติมขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ รัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๒๘”

มาตรา ๒ รัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

“มาตรา ๕๐ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละจังหวัดจะพึงมี ให้คำนวณตามเกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละจังหวัดตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในที่สุดทำก่อนบทมีการเลือกตั้งหนึ่งแสนห้าหมื่นคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงหนึ่งแสนห้าหมื่นคนให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน ถ้าจังหวัดใดมีราษฎรเกินหนึ่งแสนห้าหมื่นคนก็ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นนอกหนึ่งคนต่อจำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนห้าหมื่นคน เศษของหนึ่งแสนห้าหมื่นถ้าถึงเจ็ดหมื่นห้าพันหรือกว่านั้นให้นับเป็นหนึ่งแสนห้าหมื่น

แบ่งเขต

จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกินสามคนให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินสามคน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้งโดยจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคน

ในกรณีที่จะแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดหนึ่ง ให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบสามคนทุกเขตไม่ได้ ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นเขตเลือกตั้งที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคนเสียก่อน แต่เขตที่เหลือต้องไม่น้อยกว่าเขตละสองคน

ในกรณีที่จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สี่คน ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นสองเขต เขตหนึ่งให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองคน”

มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๕๐ ทวิ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

“มาตรา ๕๐ ทวิ จังหวัดใดมีการแบ่งเขตเลือกตั้งกว่าหนึ่งเขต ต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องจัดอัตราส่วนของจำนวนราษฎรกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในแต่ละเขตให้ใกล้เคียงกัน”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๕๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕๑ ในเขตเลือกตั้งแต่ละเขต ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น”

การออกเสียง
ลงคะแนน

มาตรา ๖ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับกับการเลือกตั้งนับตั้งแต่การเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกที่จะพึงมีขึ้นภายหลังจากวันใช้รัฐธรรมนูญ

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อแทนตำแหน่งที่ว่างก่อน
การเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการตามบทบัญญัติ
ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก ป. ทิณสุลานนท์

นายกรัฐมนตรี

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒)
พุทธศักราช ๒๕๓๒

บทคัดย่อของพระธรรมปิฎก
(๗ คัมภีร์) เจริญโพธิ์
๒๓๕๗ ๒๓๕๗

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒)
พุทธศักราช ๒๕๓๒

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๒

เป็นปีที่ ๔๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราช
โองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราช
อาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติมขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ รัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๓๒”

มาตรา ๒ รัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันเลือกตั้ง
ทั่วไปครั้งแรกที่มิฉะนั้นภายในวันรัฐธรรมนูญประกาศในราชกิจจา
นุเบกษา

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๕ ของรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๕ ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา
ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา

ประธานรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของรัฐสภาในกรณี
ประชุมร่วมกันให้เป็นไปตามระเบียบ และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติ
ในรัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่ประธานรัฐสภาไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้
รองประธานรัฐสภาทำหน้าที่แทน”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๔ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับ
การประชุมของสภาผู้แทนราษฎรโดยอนุโลม”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ:— เหตุผลในการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้ คือ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ ได้บัญญัติให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นรองประธานรัฐสภา และให้นำข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภามาใช้บังคับในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาโดยอนุโลม บัดนี้ การปกครองระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญได้ก้าวหน้ามาเป็นลำดับ สมควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังกล่าวเพื่อให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ให้ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา และให้นำข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรมาใช้บังคับในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์และหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงจำเป็นต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑

ข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภา

พ.ศ. ๒๕๒๑

กรมการศึกษานอกโรงเรียน

๒๗๕๗ . ก. ๖

ข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภา

พ.ศ. ๒๕๒๗

หมวด ๑	การเลือกประธานและรองประธานวุฒิสภา	๑๒	
หมวด ๒	อำนาจและหน้าที่ของประธานและรองประธานวุฒิสภา	๑๘	
หมวด ๓	การประชุมสภา		
	ส่วนที่ ๑	วิธีการประชุม	๑๕
	ส่วนที่ ๒	การเสนอญัตติ	๘๔
	ส่วนที่ ๓	การอภิปราย	๘๖
	ส่วนที่ ๔	การลงมติ	๙๐
หมวด ๔	กรรมาธิการ	๙๔	
หมวด ๕	การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ	๙๙	
หมวด ๖	การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม	๑๐๕	
หมวด ๗	การตั้งกระทู้ถาม	๑๐๕	
หมวด ๘	การแถลงนโยบายและการเปิดอภิปรายทั่วไป	๑๐๙	
	ส่วนที่ ๑	การแถลงนโยบาย	๑๐๙
	ส่วนที่ ๒	การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อไข ความหัดเห็นของสมาชิก	๑๑๐
หมวด ๙	การแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญ	๑๑๐	
หมวด ๑๐	การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย	๑๑๑	
หมวด ๑๑	การรับเงินประจำตำแหน่งและค่าใช้จ่าย ในการเดินทาง	๑๑๒	
หมวด ๑๒	บทสุดท้าย	๑๑๓	
บทเฉพาะกาล		๑๑๕	

ข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภา

พ.ศ. ๒๕๒๗

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๔๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๕ มาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และกรรมการ พ.ศ. ๒๕๒๒ และมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และกรรมการ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และกรรมการ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๖ วุฒิสภาจึงตราข้อบังคับการประชุมของสภาขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๒๗”

ข้อ ๒ ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกข้อบังคับการประชุมของวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๒๒

ข้อ ๔ ให้ประธานวุฒิสภารักษาการตามข้อบังคับนี้ และมีอำนาจระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามข้อบังคับนี้

หมวด ๑

การเลือกประธานและรองประธานวุฒิสภา

ข้อ ๕ ในการเลือกประธานสภา สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อสมาชิกได้หนึ่งชื่อ การเสนอนั้นต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าห้าคน ถ้ามีการเสนอชื่อผู้ใดเพียงชื่อเดียว ให้ถือว่าผู้นั้นได้รับเลือก ถ้ามีการเสนอชื่อหลายชื่อ ก็ให้มีการลงคะแนนเลือกโดยการเขียนชื่อบนแผ่นกระดาษใส่ซองที่เจ้าหน้าที่จัดให้ใส่ลงในภาชนะที่จัดไว้เพื่อการนั้น ในการออกเสียงลงคะแนน ให้เรียกสมาชิกตามลำดับอักษรชื่อ ให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นรายคน ในการตรวจนับคะแนน ให้ประธานของที่ประชุมเชิญสมาชิกไม่น้อยกว่าห้าคนเป็นผู้ตรวจนับ ผู้ใดคะแนนสูงสุดเป็นผู้ได้รับเลือก ถ้าได้คะแนนสูงสุดเท่ากันหลายชื่อ ให้เลือกใหม่เฉพาะชื่อที่ได้คะแนนเท่ากัน แต่ถ้าคะแนนสูงสุดเท่ากันอีก ก็ให้ใช้วิธีจับสลาก

เลือกประธาน

ให้ประธานประกาศชื่อผู้ได้รับเลือกต่อที่ประชุม

ข้อ ๖ ในการเลือกรองประธานสภา ให้นำความในข้อ ๕ มาใช้ บังคับโดยอนุโลม

เลือกรองประธาน

ในกรณีที่มีมติให้มีรองประธานสภาสองคน ให้เลือกรองประธานสภาคนทีหนึ่งก่อน แล้วจึงเลือกรองประธานสภาคนที่สอง

ข้อ ๗ เมื่อได้เลือกประธานและรองประธานสภาแล้ว ให้เลขาธิการรัฐสภาเร่งไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูล

แต่งตั้งประธานและรองประธาน

เมื่อพระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งประธานและรองประธานสภาแล้ว ให้เลขาธิการรัฐสภาส่งสำเนาประกาศพระบรมราชโองการไปยังสภาผู้แทนราษฎรเพื่อทราบด้วย

หมวด ๒

อำนาจและหน้าที่ของประธานและรองประธานวุฒิสภา และเลขาธิการรัฐสภา

อำนาจหน้าที่
ประธาน

ข้อ ๘ ประธานสภามีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) ควบคุมและดำเนินกิจการของสภา
- (๒) เป็นประธานของที่ประชุมสภา
- (๓) รักษาความสงบเรียบร้อยในสภาตลอดถึงบริเวณของ

สภา

(๔) เป็นผู้แทนสภาในกิจการภายนอก

(๕) อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ หรือตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้

อำนาจหน้าที่
รองประธาน

ข้อ ๙ รองประธานสภามีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานสภาในกิจการอันเป็นอำนาจและหน้าที่ของประธานสภา หรือปฏิบัติการตามที่ประธานสภามอบหมาย

เมื่อประธานสภาไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานสภาคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภา ถ้ารองประธาน

สภาคนที่หนึ่งก็ไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานสภาคนที่สองเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภา

ข้อ ๑๐ เลขานุการรัฐสภามีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

อำนาจหน้าที่
เลขานุการรัฐสภา

- (๑) นัดประชุมสภา และนัดประชุมคณะกรรมการ
- (๒) เชิญผู้เป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุมสภาและที่ประชุมคณะกรรมการเข้าปฏิบัติหน้าที่

- (๓) ช่วยประธานในการควบคุมการนับคะแนนเสียง
- (๔) ควบคุมการทำรายงานการประชุมทั้งปวง
- (๕) ยืนยันมติของสภาไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง
- (๖) รักษาสรรพเอกสารของสภา
- (๗) ควบคุมการให้เป็นไปตามระเบียบที่ประธานสภา

วางไว้

- (๘) ปฏิบัติการตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ
- (๙) ปฏิบัติการอื่นตามที่ประธานสภามอบหมาย

หมวด ๓

การประชุมสภา

ส่วนที่ ๑

วิธีการประชุม

ข้อ ๑๑ การประชุมสภาย่อมเป็นการเปิดเผย แต่ถ้าหากคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดร้องขอให้ประชุมลับ ก็ให้ประชุมลับ

การประชุมลับ

การเข้าฟังการ
ประชุม

ในการประชุมสภาที่เป็นการเปิดเผย ให้บุคคลภายนอกเข้าฟัง
การประชุมได้ตามระเบียบที่ประธานสภาวางไว้ และถ้าประธานสภา
เห็นเป็นการสมควรจะจัดให้มีการกระจายเสียงการประชุมภายในบริเวณ
ของสภาก็ได้

ในการประชุมลับ ผู้ที่จะอยู่ในที่ประชุมหรือ ณ ที่ใดในระยะเวลาที่จะ
ฟังการประชุมได้ก็แต่เฉพาะสมาชิก รัฐมนตรีและผู้ที่ได้รับอนุญาตจาก
ประธานของที่ประชุม

กำหนดวันประชุม

ข้อ ๑๒ ให้มีการประชุมครั้งแรกภายในสัปดาห์นับแต่วันเปิดสมัย
ประชุมสามัญหรือวิสามัญของรัฐสภา

การประชุมครั้งต่อไปให้เป็นไปตามกำหนดที่สภามีมติไว้ แต่
ประธานสภาจะสั่งงดการประชุมครั้งใดก็ได้ เมื่อเห็นว่าไม่มีเรื่องสมควร
จะบรรจุเข้าระเบียบวาระประชุม

ในกรณีที่ประธานสภาเห็นสมควรเรียกประชุมเป็นพิเศษ ก็ให้
เรียกประชุมได้

การนัดประชุม

ข้อ ๑๓ การนัดประชุมต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่เมื่อได้บอก
นัดในที่ประชุมแล้ว จึงให้ทำหนังสือนัดเฉพาะสมาชิกที่ไม่ได้มาประชุม

การนัดประชุมให้นัดล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน แต่ประธานสภา
จะนัดเร็วกว่านั้นก็ได้เมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องด่วน

ส่งระเบียบวาระ

ข้อ ๑๔ ให้ส่งระเบียบวาระประชุมกับเอกสารที่เกี่ยวข้องไปพร้อม
กับหนังสือนัดประชุม แต่ประธานจะให้ส่งเพิ่มเติมอีกในเวลาใดก็ได้
ตามที่เห็นว่าจำเป็นหรือสมควร

ข้อ ๑๕ การจัดระเบียบวาระประชุมให้บรรจุคดีหรือเรื่องทีคณะ
รัฐมนตรีเสนอก่อนและให้จัดลำดับดังต่อไปนี้

การวัค
ระเบียบวาระ

- (๑) เรื่องที่ประธานจะแจ้งต่อที่ประชุม
- (๒) รับรองรายงานการประชุม
- (๓) กระทั่งถาม
- (๔) เรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว
- (๕) เรื่องที่ค้างพิจารณา
- (๖) เรื่องที่เสนอใหม่
- (๗) เรื่องอื่นๆ

ในกรณีที่ประธานสภาเห็นว่าเรื่องใดเป็นเรื่องด่วน จะจัดไว้ใน
ลำดับใดของระเบียบวาระประชุมก็ได้

เรื่องด่วน

ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีขอให้จัดเรื่องใดเป็นเรื่องด่วนไว้ในลำดับ
ใดของระเบียบวาระประชุม ก็ให้จัดตามที่คณะรัฐมนตรีขอ

ข้อ ๑๖ ให้มีสมุดวางไว้สำหรับสมาชิกผู้มาประชุมลงชื่อก่อน
เข้าประชุมทุกครั้ง และเมื่อมีสัญญาณให้เข้าประชุม ให้สมาชิกเข้านั่ง
ในที่ที่จัดไว้

การลงชื่อ

เมื่อประธานขึ้นบัลลังก์ ให้ผู้ที่อยู่ในที่ประชุมยืนขึ้นจนกว่าประธาน
จะได้นั่งลง

ข้อ ๑๗ เมื่อพ้นกำหนดประชุมไปสามสัปดาห์แล้ว สมาชิก ไม่ครบองค์ประชุม
ยังไม่ครบองค์ประชุม ประธานจะสั่งให้เลื่อนการประชุมไปก็ได้

ประธานชั่วคราว
และประธาน
เฉพาะคราว

ข้อ ๑๘ เมื่อไม่มีผู้ปฏิบัติหน้าที่ประธานของที่ประชุม ให้สมาชิก
ผู้มายุ่งสูงสุดซึ่งมาประชุมเป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุม เพื่อให้ที่
ประชุมดำเนินการเลือกตั้งประธานและรองประธานสภา ตามข้อ ๕ และ
ข้อ ๖ หรือเพื่อให้ที่ประชุมดำเนินการเลือกตั้งประธานเฉพาะคราว สำหรับ
การประชุมครั้งนั้นในกรณีที่ประชุมจะต้องประชุมปรึกษาเรื่องอื่น

ในการเลือกประธานเฉพาะคราว ให้นำความในข้อ ๕ มาใช้
บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่การลงคะแนนให้กระทำเป็นการเปิดเผยตาม
ข้อ ๖๒ (๑)

พิจารณาตาม
ระเบียบวาระ

ข้อ ๑๙ ในการประชุมสภา ให้ที่ประชุมพิจารณาเฉพาะเรื่องที่
อยู่ในระเบียบวาระประชุม และต้องดำเนินการพิจารณาตามลำดับระเบียบ
วาระประชุมที่จัดไว้ เว้นแต่ที่ประชุมจะได้ลงมติเป็นอย่างอื่น

การพูดใน
ที่ประชุม

ข้อ ๒๐ ผู้ใดประสงค์จะกล่าวถ้อยคำต่อที่ประชุม ก็ให้ยกมือขึ้น
พันศีรษะ เมื่อประธานอนุญาตแล้วจึงยืนขึ้นกล่าวได้ และต้องเป็นคำกล่าว
กับประธาน

รัฐมนตรีแถลง

ข้อ ๒๑ ถ้าวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรหรือสภาผู้
ประธานอนุญาต

สมาชิกอาจซักถามเพื่อความกระจ่างแจ้งในเรื่องที่แถลงหรือชี้แจง
นั้น แต่รัฐมนตรีจะไม่ตอบก็ได้ เมื่อเห็นว่าข้อซักถามนั้นยังไม่ควรเปิดเผย

อำนาจประธาน
ในที่ประชุม

ข้อ ๒๒ ประธานมีอำนาจปรึกษาที่ประชุมในปัญหาใดๆ หรือสั่ง
พักการประชุม เลื่อนการประชุม หรือเลิกการประชุมได้ตามที่เห็นสมควร
ถ้าประธานลงขาบัตถักก็โดยมิให้ตั้งข้อหาใดๆ ให้เลิกการประชุม

ข้อ ๒๓ รายงานการประชุมสภา เมื่อคณะกรรมการตรวจแล้ว ก่อนที่จะเสนอให้สภารับรอง ให้ทำสำเนาวางไว้สามฉบับ ณ สำนักงาน เลขานุการรัฐสภา ไม่น้อยกว่าสามวัน เพื่อให้สมาชิกตรวจดูได้

การตรวจรายงาน
การประชุม

สมาชิกมีสิทธิขอแก้ไขเพิ่มเติมรายงานการประชุมดังกล่าวให้ ตรงตามที่เป็นจริงโดยยื่นคำขอแก้ไขเพิ่มเติมต่อประธานคณะกรรมการ ถ้าคณะกรรมการไม่ยอมแก้ไขเพิ่มเติมให้ตามที่ขอ สมาชิกผู้นั้นมีสิทธิ ที่จะยื่นคำขอแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อขอให้สภาวินิจฉัย

ข้อ ๒๔ รายงานการประชุมสภาครั้งใด เมื่อได้วางสำเนาไว้ เพื่อให้สมาชิกตรวจดูแล้ว ถ้ามีการแก้ไขเพิ่มเติมในภายหลังโดย คณะกรรมการแก้ไขเพิ่มเติมเอง หรือโดยสมาชิกขอให้แก้ไขเพิ่มเติม ก็ตาม ในคราวที่สภาพิจารณารับรองรายงานการประชุมนั้น คณะกรรมการ จะต้องแถลงต่อที่ประชุมถึงการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว

แก้ไขเพิ่มเติมราย
งานการประชุม

ข้อ ๒๕ เมื่อสภาได้รับรองรายงานการประชุมสภาครั้งใดแล้ว ให้ ประธานสภาลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

รับรองรายงาน
การประชุม

รายงานการประชุมสภาที่ได้รับรองแล้วแต่ประธานสภายังมิได้ ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานหรือรายงานการประชุมสภาที่ยังมิได้มีการ รับรองเพราะถึงคราวที่สมาชิกออกจากตำแหน่งตามวาระ ให้เลขานุการ รัฐสภายันทักเหตุอันไว้ และเป็นผู้รับรองความถูกต้องของรายงาน การประชุมนั้น

ข้อ ๒๖ สภาอาจมีมติให้จัดรายงานการประชุมลับครั้งใด หนึ่งหรือแต่เพียงบางส่วนก็ได้ แต่ให้มยันทักพฤติการณ์ไว้

รายงาน
การประชุมลับ

เปิดเผยรายงาน
การประชุมลับ

ข้อ ๒๗ การเปิดเผยรายงานการประชุมลับ ให้เป็นไปตามมติ
ของสภา

ห้ามโฆษณา
ข้อความ

ข้อ ๒๘ สภาอาจมีมติห้ามโฆษณาข้อความอันเกี่ยวกับความ
ปลอดภัย หรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน ที่ได้กล่าวหรือปรากฏในการ
ประชุมก็ได้

การจัดพิมพ์
รายงานการ
ประชุม

ข้อ ๒๙ ให้เลขาธิการรัฐสภาจัดพิมพ์รายงานการประชุมสภา ทั้งนี้
นอกจากรายงานการประชุมลับที่ผู้ได้มติดังกล่าวให้เปิดเผย และข้อ
ความที่ห้ามโฆษณา

ส่วนที่ ๒

การเสนอญัตติ

เสนอญัตติ

ข้อ ๓๐ ญัตติทั้งหลายต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธาน
สภา และต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าห้าคน ทั้งนี้ เว้นแต่ข้อบังคับ
นี้ได้กำหนดไว้โดยเฉพาะเป็นอย่างอื่น

ญัตติไม่ต้อง
มีผู้รับรอง

ข้อ ๓๑ ญัตติตามมาตรา ๘๑ มาตรา ๘๒ มาตรา ๑๓๘ และ
มาตรา ๑๕๐ ของรัฐธรรมนูญ และญัตติที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ
ไม่ต้องมีผู้รับรอง

ข้อความ
รัฐธรรมนูญ

ข้อ ๓๒ ญัตติขอให้รัฐสภาตีความรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๔๑
ของรัฐธรรมนูญ ถ้าสมาชิกเป็นผู้เสนอต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า
สามสิบคน

ข้อ ๓๓ ผู้ตัดขอกให้คณะกรรมการสามัญคณะใดคณะหนึ่งหรือ
ขอให้สภาตั้งคณะกรรมการวิสามัญ กระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวน
หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา ถ้าสมาชิกเป็นผู้
เสนอต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าสามสิบคน

ผู้ตัดให้
คณะกรรมการ
กระทำกิจการ

ผู้ตัดตามวรรคหนึ่ง ต้องระบุกิจการที่จะกระทำหรือเรื่องราวที่จะ
สอบสวนหรือศึกษา และขอบเขตของการดำเนินการให้ชัดเจน

ข้อ ๓๔ ผู้ตัดต่อไปไม่ต้องเสนอล่วงหน้าหรือเป็นหนังสือ

ผู้ตัดที่ไม่ต้องเสนอ
ล่วงหน้าหรือ
เป็นหนังสือ

- (๑) ขอให้ปรึกษาเป็นเรื่องด่วน
- (๒) ขอให้เปลี่ยนระเบียบวาระประชุม
- (๓) ขอให้ลงมติตามข้อ ๒๖ หรือข้อ ๒๘
- (๔) ผู้ตัดดังกล่าวในข้อ ๓๕ ข้อ ๖๒ ข้อ ๖๓ ข้อ ๘๑

หรือข้อ ๑๔๑

(๕) ผู้ตัดที่ประธานอนุญาตตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๓๕ เมื่อกที่ประชุมกำลังปรึกษาผู้ตัดใดอยู่ ห้ามมิให้เสนอ
ผู้ตัดอื่นนอกจากผู้ตัดดังต่อไปนี้

ผู้ตัดที่เสนอ
ขึ้นได้

- (๑) ขอแปรผู้ตัดเฉพาะในเรื่องที่มีใช้กฎหมาย
- (๒) ขอให้รวมระเบียบวาระประชุมที่เป็นเรื่องเดียวกัน
ทำนองเดียวกันหรือเกี่ยวเนื่องกันเพื่อพิจารณาพร้อมกัน

(๓) ขอให้ส่งปัญหาไปยังคณะกรรมการเพื่อพิจารณา
หรือขอให้บุคคลใดส่งเอกสารหรือมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความ
คิดเห็น

(๔) ขอให้รวมหรือแยกประเด็นพิจารณาหรือลงมติ

(๕) ขอให้เลื่อนการปรึกษา

(๖) ขอให้ปิดอภิปราย

(๗) ขอให้ยกเรื่องอันขึ้นปรึกษา

ญัตติตาม (๓) (๕) (๖) หรือ (๗) เมื่อที่ประชุมลงมติ

เห็นชอบตามที่เสนอแล้ว ห้ามมิให้เสนอญัตติอื่นในข้อนอก

ญัตติที่ห้ามเสนอ

ข้อ ๓๖ ญัตติตามข้อ ๓๕ (๖) และ (๗) ห้ามมิให้ผู้ใดเสนอในคราวเดียวกันกับการอภิปรายของตน

ข้อ ๓๗ ญัตติตามข้อ ๓๕ (๗) ห้ามมิให้เสนอ

(๑) ในการพิจารณาญัตติที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ

(๒) ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่าง

รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

ญัตติเดิมตก

ข้อ ๓๘ ในกรณีที่ที่ประชุมลงมติให้ยกเรื่องอันขึ้นปรึกษา ญัตติเดิมเป็นอันตกไป

การเสนอญัตติ

ข้อ ๓๙ ญัตติที่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ สมาชิกผู้เสนอและผู้รับรองต้องลงลายมือชื่อทำญัตติที่เสนอ

รับรองญัตติ

ข้อ ๔๐ ญัตติที่ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ ให้ผู้รับรองญัตติแสดงการรับรองโดยวิธีก่อนขึ้นพิเคราะห์

แก้ไขญัตติ

ข้อ ๔๑ การแก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่ประธานสภาสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระประชุมแล้ว จะกระทำได้อีกเมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุม

ถอนญัตติ

ข้อ ๔๒ ผู้เสนอญัตติอาจถอนญัตติของตนได้ก่อนถึงวันนัดประชุมพิจารณาญัตตินั้น แต่ถ้าถึงวันนัดประชุมแล้วจะถอนได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุม

ข้อ ๔๓ การถอนคำแปรญัตติจะกระทำเมื่อใดก็ได้ แต่การขอแก้ไขเพิ่มเติมคำแปรญัตติจะกระทำได้เฉพาะภายในกำหนดเวลาแปรญัตติ

ถอนหรือแก้ไขคำแปรญัตติ

ข้อ ๔๔ การถอนข้อจากการเป็นผู้รับรอง หรือจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอญัตติใด จะกระทำได้เฉพาะก่อนที่ประธานสภาส่งบรรจุญัตตินั้นเข้าระเบียบวาระประชุม ในกรณีที่ประธานสภาส่งบรรจุญัตตินั้นเข้าระเบียบวาระประชุมแล้ว จะถอนได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุม

ถอนข้อรับรองและร่วมเสนอญัตติ

ข้อ ๔๕ ญัตติหรือคำแปรญัตติใดถึงวาระพิจารณาในที่ประชุมแล้ว ถ้าผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติไม่ชี้แจงในที่ประชุมหรือผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติไม่อยู่ในที่ประชุมโดยไม่มีผู้ชี้แจงแทนในฐานะผู้รับมอบหมาย ญัตติหรือคำแปรญัตตินั้นเป็นอันตกไป

ผู้เสนอไม่อยู่ในที่ประชุม

การมอบหมายให้ชี้แจงแทนต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภา

ข้อ ๔๖ ญัตติใดตกไปแล้ว ห้ามมิให้นำญัตติซึ่งมีหลักการเช่นเดียวกันขึ้นเสนออีกในสมัยประชุมเดียวกัน เว้นแต่ประธานสภาจะอนุญาตในเมื่อพิจารณาเห็นว่าพฤติการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป

กรณีญัตติตก

ส่วนที่ ๓

การอภิปราย

ข้อ ๔๗ ผู้มีสิทธิอภิปรายก่อนคือผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติ แต่ถ้าผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติมีหลายคน ให้ประธานอนุญาตให้อภิปรายก่อนได้เพียงคนเดียว

ผู้มีสิทธิอภิปรายก่อน

กรรมการซึ่งได้สงวนความเห็น กรรมการผู้รับมอบหมายจาก กรรมการซึ่งได้สงวนความเห็นหรือผู้รับมอบหมายจากผู้แปรญัตติซึ่งได้สงวนคำแปรญัตติไว้ในชั้นกรรมการ ให้มีฐานะเสมือนเป็นผู้แปรญัตติด้วย

อภิปรายสลับกัน

ข้อ ๔๘ เมื่อผู้อภิปรายก่อนตามข้อ ๔๖ ได้อภิปรายแล้ว การอภิปรายในลำดับต่อไปจะต้องเป็นการอภิปรายสลับกันระหว่างฝ่ายค้านและฝ่ายสนับสนุน เว้นแต่ในวาระของฝ่ายใดไม่มีผู้อภิปราย อีกฝ่ายหนึ่งจึงอภิปรายซ้อนได้

การอภิปรายไม่สนับสนุนและไม่ค้านย่อมกระทำได้โดยไม่ต้องสลับและมีให้นับเป็นวาระอภิปรายของฝ่ายใด

อภิปรายหลายคน

ข้อ ๔๙ ถ้ามีผู้ขออภิปรายหลายคน ประธานจะให้คนใดอภิปรายก็ได้ แต่ให้คำนึงถึงผู้เสนอญัตติ ผู้แปรญัตติ ผู้รับรองญัตติหรือผู้รับรองคำแปรญัตติ และผู้ซึ่งยังไม่ได้อภิปรายด้วย

ลักษณะการอภิปราย

ข้อ ๕๐ การอภิปรายต้องอยู่ในประเด็นหรือเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังปรึกษากันอยู่ต้องไม่เพ้อเจ้อ วนเวียน ซ้ำซากหรือซ้ำกับผู้อื่น และห้ามมิให้นำเอกสารใด ๆ มาอ่านให้ที่ประชุมฟังโดยไม่จำเป็น

ห้ามมิให้ผู้อภิปรายแสดงกิริยาหรือใช้วาจาอันไม่สุภาพ ใส่ร้ายหรือเสียดสีบุคคลใดและห้ามมิให้กล่าวถึงพระมหากษัตริย์ หรือออกชื่อสมาชิกหรือบุคคลใดโดยไม่จำเป็น

หยุดอภิปราย

ข้อ ๕๑ ถ้าประธานเห็นว่าผู้ใดได้อภิปรายพอสมควรแล้ว ประธานจะให้ผู้นั้นหยุดอภิปรายก็ได้ แม้จะมีผู้คัดค้านข้อ ๕๐ ก็ตาม

ข้อ ๕๒ สมาชิกผู้ใดเห็นว่าการดำเนินข้อบังคับ อายุนั้นและยก
มอชนพินิสระ เพื่อแสดงการประท้วง ประธานจะต้องให้โอกาสผู้
ช้แจง แล้วให้ประธานวินิจฉัยว่าได้มีการดำเนินข้อบังคับตามที่ประท้วงนั้น
หรือไม่ คำวินิจฉัยของประธานดังกล่าวให้เป็นอันเด็ดขาด

การประท้วง

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่ผู้ถูกอภิปราย
พาดพิงถึงเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องอื่นใดอันเป็นที่เสียหายแก่ผู้
นั้น

ข้อ ๕๓ ผู้อภิปรายอาจถอนคำพูดของตนได้

ถอนคำพูด

ข้อ ๕๔ การอภิปรายเป็นอันยุติ เมื่อ

การยุติอภิปราย

(๑) ไม่มีผู้ใดอภิปราย

(๒) ที่ประชุมลงมติให้ปิดอภิปราย

(๓) ที่ประชุมลงมติให้ยกเรื่องขึ้นชั้นปรึกษา

ข้อ ๕๕ ในกรณีที่ประธานพิจารณาเห็นว่าได้อภิปรายกันพอ
สมควรแล้ว จะขอให้ที่ประชุมวินิจฉัยว่าจะปิดอภิปรายหรือไม่ก็ได้

การปิดอภิปราย

ข้อ ๕๖ เมื่อการอภิปรายได้ยุติแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดอภิปรายอีก
นอกจากในกรณีที่ประชุมจะต้องลงมติในเรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่ จึง
ให้ผู้มีสิทธิอภิปรายก่อน อภิปรายชี้แจงได้อีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งสุดท้าย
ก่อนที่ที่ประชุมจะลงมติ

ข้อ ๕๗ ประธานอาจอนุญาตให้รัฐมนตรีมอบหมายให้บุคคลใด ๆ
อภิปรายแทน ไม่ว่าการอภิปรายนั้นจะเป็นการแถลงต่อที่ประชุม การตอบ
ข้อซักถามของสมาชิก หรือการกล่าวอย่างอื่น

อภิปรายแทน
รัฐมนตรี

อำนาจประธาน

ข้อ ๕๘ ถ้าประธานให้สัญญาณด้วยการเคาะค้อนหรือยื่นขึ้น
ให้ผู้ที่กำลังพูดอยู่หยุดพูดและนั่งลงทันทีและให้ทุกคนนั่งฟังประธาน
ในกรณีอ่านพระบรมราชโองการ หรือกระแสดพระราชดำรัส ให้
ผู้อยู่ในที่ประชุมยืนฟังตลอดเวลาที่อ่าน

ส่วนที่ ๔
การลงมติ

มติของสภา

ข้อ ๕๙ ในกรณีที่จะต้องมติดังกล่าว ให้ประธานขอให้ที่ประชุม
ลงมติ

คะแนนเสียง

ข้อ ๖๐ เสียงข้างมากตามมาตรา ๑๑๓ ของรัฐธรรมนูญนั้น ใน
กรณีความเห็นของที่ประชุมมีสองฝ่าย ให้ถือเอาจำนวนคะแนนเสียงฝ่าย
ที่มากกว่า และในกรณีความเห็นของที่ประชุมมีเกินกว่าสองฝ่าย ให้ถือ
เอาจำนวนคะแนนเสียงฝ่ายที่มากที่สุด

การออกเสียงขาดของประธาน ให้กระทำการเป็นการเปิดเผยโดย
จะให้เหตุผลหรือไม่ก็ได้

การลงคะแนน

ข้อ ๖๑ การออกเสียงลงคะแนนให้กระทำการเป็นการเปิดเผย
นอกจาก

(๑) เมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอให้กระทำการลับ
จึงให้ลงคะแนนลับ

(๒) เมื่อสมาชิกเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อย
กว่าสามสิบคนให้กระทำการลับจึงให้ลงคะแนนลับ เว้นแต่ถ้าสมาชิก

คัดค้านและมีผู้รับรองมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกในที่ประชุมก็ได้
ลงคะแนนโดยเปิดเผย

ข้อ ๖๒ การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผยมีวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้

วิธีลงคะแนน
เปิดเผย

(๑) ยกมือขึ้น

(๒) ยืนขึ้น

(๓) เรียกสมาชิกตามลำดับอักษรชื่อให้ออกเสียงลง
คะแนนเป็นรายคนตามวิธีที่ประธานกำหนด

(๔) วิชอนโตซึ่งที่ประชุมเห็นสมควรเฉพาะกรณี

ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๔ (๓) และ (๖) ของ
รัฐธรรมนูญ การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผยนั้นให้ใช้วิธีตาม (๑) จะใช้
วิธีตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ได้ต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอหรือเมื่อสมาชิก
เสนออนุัตติและที่ประชุมอนุมัติ หรือเมื่อมีการนับคะแนนเสียงใหม่ตาม

ข้อ ๖๕

การออกเสียงลงคะแนนตาม (๑) หรือ (๒) นั้น
ให้ยกมือ หรือยืนอยู่จนกว่าประธานจะได้สั่งให้เอามือลงหรือนั่งลง
แล้วแต่กรณี

ข้อ ๖๓ การออกเสียงลงคะแนนลับมีวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้

วิธีลงคะแนนลับ

(๑) เขียนเครื่องหมายบนแผ่นกระดาษใส่ซองที่
เจ้าหน้าที่จัดให้ ผู้เห็นด้วยให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ผู้ไม่เห็นด้วยให้เขียน
เครื่องหมาย × ส่วนผู้ไม่ออกเสียงให้เขียนเครื่องหมาย ○

(๒) ลงเบยในคู้ทบ ผู้เห็นด้วยให้ลงเบยสำเนาเงิน
ผู้ไม่เห็นด้วยให้ลงเบยสีแดง ส่วนผู้ไม่ออกเสียงให้ลงเบยสีขาว

(๓) วิธอนใดซ่งที่ประชุมเห็นสมควรเฉพาะกรณี

การที่จะให้ออกเสียงลงคะแนนตาม (๑) หรือ (๒) ให้
เป็นอำนาจของประธานที่จะพิจารณาเห็นสมควร เว้นแต่จะมีผู้เสนอ
ญัตติให้ใช้วิธีใดวิธีหนึ่งดังกล่าวข้างต้น และที่ประชุมอนุมัติและให้นำ
ความในข้อ ๕ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อจะมีการออกเสียงลงคะแนนลับตาม (๑) ให้สมาชิก
นั่งลง และให้ประธานสั่งให้เจ้าหน้าที่แจกกระดาษให้แก่สมาชิกทุกคน
และเมื่อสมาชิกกาเครื่องหมายแล้ว ให้ประธานสั่งให้เจ้าหน้าที่ไปรับมา
เพื่อดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ เว้นแต่ประธานจะกำหนดวิธีการเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๖๔ ก่อนที่จะทำการออกเสียงลงคะแนนตามข้อ ๖๒ และ
ข้อ ๖๓ ให้ประธานกดออกดสัญญาณเตือนให้สมาชิกทราบเพื่อพร้อมที่จะ
ออกเสียงลงคะแนน

ในกรณีออกเสียงลงคะแนนลับ เมื่อกดออกดสัญญาณ
เตือนแล้วและประธานเห็นว่าสมาชิกพร้อมที่จะออกเสียงลงคะแนน ให้
ปิดประตูห้องประชุมไว้จนกว่าจะลงคะแนนเสียงเสร็จ

ลำดับการลงมติ

ข้อ ๖๕ ลำดับการลงมตินั้น ให้ลงมติในญัตติสุดท้ายก่อนแล้ว
ย้อนเป็นลำดับไปหาญัตติต้น แต่มิให้ถือว่าความผิดพลาดในการเรียง
ลำดับดังกล่าวมานั้นเป็นเหตุให้มติที่ได้ลงคะแนน และนับคะแนนเสร็จแล้ว
เป็นอันเสียไป

ข้อ ๖๖ ประธานมีอำนาจสั่งให้รวมหรือแยกประเด็นพิจารณาหรือลงมติ

รวมหรือแยก
ประเด็นลงมติ

ข้อ ๖๗ สมาชิกซึ่งเข้ามาในที่ประชุมระหว่างการออกเสียงลงคะแนน ในกรณีออกเสียงลงคะแนนเปิดเผย อาจลงคะแนนทางฝ่ายที่ยังนับคะแนนเสียงไม่เสร็จ หรือในกรณีออกเสียงลงคะแนนนับอาจลงคะแนนได้ก่อนประธานสั่งให้นับคะแนนเสียง

การลงคะแนน
ระหว่าง
การออกเสียง

ข้อ ๖๘ เมื่อได้นับคะแนนเสียงเสร็จแล้ว ให้ประธานประกาศมติต่อที่ประชุมทันที ถ้าเรื่องใดรัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับกำหนดไว้ว่า มติจะต้องประกอบด้วยคะแนนเสียงถึงจำนวนเท่าใด ก็ให้ประกาศด้วยว่า คะแนนเสียงข้างมากถึงจำนวนที่กำหนดไว้นั้นหรือไม่

ประกาศมติ

ข้อ ๖๙ ในการนับคะแนนเสียงครั้งใด ถ้าคณะรัฐมนตรีขอให้ นับใหม่หรือสมาชิกร้องขอ โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าสามสิบคน ให้มีการนับใหม่ ก็ให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่

นับคะแนนเสียง
ใหม่

การนับคะแนนเสียงใหม่ดังกล่าวในวรรคหนึ่ง เว้นแต่รัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับจะได้กำหนดวิธีลงคะแนนไว้โดยเฉพาะเป็นอย่างอื่น ให้เปลี่ยนวิธีลงคะแนนเป็นวิธีดังกล่าวในข้อ ๖๒ หรือข้อ ๖๓ ซึ่งอยู่ในลำดับถัดไป แล้วแต่กรณี

ข้อ ๗๐ ญัตติใดไม่มีผู้คัดค้านให้ประธานถามที่ประชุมว่ามีผู้เห็นเป็นอย่างอื่นหรือไม่ เมื่อไม่มีผู้เห็นเป็นอย่างอื่น ให้ถือว่าที่ประชุมลงมติเห็นชอบด้วยญัตตินั้น

ญัตติไม่มีผู้
คัดค้าน

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่ญัตติขอให้ความ
รัฐธรรมนูญ ญัตติที่เป็นร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างรัฐธรรมนูญแก้ไข
เพิ่มเติมหรือเรื่องอื่นใดที่รัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับที่กำหนดให้ที่ประชุม
วินิจฉัยโดยการออกเสียงลงคะแนน

หมวด ๔

กรรมาธิการ

ตั้งกรรมาธิการ
สามัญ

ข้อ ๗๑ ให้สภาตั้งคณะกรรมการสามัญประจำสภาขึ้นสิบสอง
คณะ แต่ละคณะประกอบด้วยกรรมาธิการมีจำนวนสิบเก้าคน

- (๑) คณะกรรมาธิการการเกษตรและสหกรณ์
- (๒) คณะกรรมาธิการการคมนาคม
- (๓) คณะกรรมาธิการการคลัง การธนาคาร และ

สถาบันการเงิน

- (๔) คณะกรรมาธิการการต่างประเทศ
- (๕) คณะกรรมาธิการการทหาร
- (๖) คณะกรรมาธิการการปกครอง
- (๗) คณะกรรมาธิการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ

การพลังงาน

- (๘) คณะกรรมาธิการการศึกษาและวัฒนธรรม
- (๙) คณะกรรมาธิการการเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม
- (๑๐) คณะกรรมาธิการการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

(๑๑) คณะกรรมการการสวัสดิการสังคมและการ
แรงงาน

(๑๒) คณะกรรมการตรวจรายงานการประชุม และ
พิจารณาเปิดเผยรายงานการประชุมลับ

หากมีความจำเป็นสภาจะตั้งคณะกรรมการสามัญ
ประจำสภาเพิ่มขึ้นเมื่อใดก็ได้ คณะกรรมการสามัญประจำสภาที่ตั้ง
เพิ่มขึ้นดังกล่าว จะมีจำนวนกรรมการเท่าใดให้เป็นไปตามที่สภากำหนด

สมาชิกคนหนึ่งจะดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญประจำ
สภาได้เพียงคนเดียว

ข้อ ๗๒ ในการเลือกตั้งคณะกรรมการ สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิ
เสนอชื่อได้โดยไม่จำกัดจำนวน แต่ให้เสนอได้ครั้งละหนึ่งชื่อหรือจะ
เสนอครั้งละหลายชื่อก็ได้ แล้วแต่มติของสภา การเสนอนั้นต้องมีสมาชิก
รับรองไม่น้อยกว่าห้าคน

ในการเลือกตั้งคณะกรรมการสามัญ ให้ตั้งจากบุคคลที่คณะ
รัฐมนตรีเสนอชื่อมีจำนวนไม่เกินกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด
จำนวนนอกจากนั้นให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ

การออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งคณะกรรมการ ให้เป็นไปตาม
วิธีที่ประธานสภากำหนด

ข้อ ๗๓ ในการประชุมคณะกรรมการให้นำข้อบังคับเฉพาะ
ที่เกี่ยวกับการประชุมของสภามาใช้บังคับกับโดยอนุโลม

มีการตั้ง
กรรมการ
เพิ่มอีก 2 คณะ

เลือกตั้ง
กรรมการ

การประชุม
กรรมการ

เลือกประธาน
เลขานุการ

ให้คณะกรรมการแต่ละคณะเลือกตั้งประธาน และเลขานุการ
จากกรรมการในคณะนั้น ๆ

ตั้งคณะอนุ
กรรมการ

คณะกรรมการมีอำนาจตั้งกรรมการในคณะเป็นคณะอนุ
กรรมการเพื่อพิจารณาปัญหาใด ๆ ตามแต่จะมอบหมายได้

เรียกมาชี้แจง

ข้อ ๑๔ การเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ
มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่
พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่ ให้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อประธาน
คณะกรรมการหรือผู้ทำการแทน

ผู้มีสิทธิเข้าฟัง
ประชุม

ข้อ ๑๕ สมาชิก รัฐมนตรี และผู้ซึ่งคณะรัฐมนตรีมอบหมาย
มีสิทธิเข้าฟังการประชุมคณะกรรมการ แต่ในกรณีประชุมลับผู้ที่เข้า
ฟังการประชุมได้ต้องเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประชุม และได้รับ
อนุญาตจากประธานคณะกรรมการ

ชี้แจงความเห็น

ข้อ ๑๖ ภายใต้อำนาจข้อ ๑๕ ผู้เสนอญัตติ รัฐมนตรีและผู้ซึ่ง
คณะรัฐมนตรีมอบหมาย มีสิทธิชี้แจงแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม
คณะกรรมการได้ตลอดเรื่อง ส่วนผู้แปรญัตติมีสิทธิชี้แจงแสดง
ความคิดเห็นได้เฉพาะที่แปรญัตติไว้

การชี้แจงแสดงความคิดเห็นตามวรรคหนึ่ง ผู้เสนอญัตติหรือผู้แปร
ญัตติอาจมอบหมายเป็นหนังสือให้สมาชิกอื่นกระทำการแทนได้

การมอบหมายตามวรรคสองต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานคณะ
กรรมการ

ข้อ ๗๗ ให้เลขาธิการรัฐสภาประกาศกำหนดการประชุมคณะ
กรรมาธิการไว้ ณ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา และมีหนังสือแนบผู้เสนอ
ญัตติหรือผู้แปรญัตติให้มาชแจงประกอบญัตติหรือคำแปรญัตติ แล้วแต่กรณี
หากเรื่องใดจะก่อให้เกิดผลใช้บังคับเป็นกฎหมายหรือเกี่ยวกับการบริหาร
ราชการแผ่นดินต้องแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบด้วย

ประกาศกำหนด
การประชุม

ข้อ ๗๘ ถ้าผู้แปรญัตติหรือผู้รับมอบหมายไม่มาชแจงต่อคณะ
กรรมาธิการตามนัดจนเวลาล่วงไปเกินกว่าสามสัปดาห์นับแต่เวลาที่คณะ
กรรมาธิการได้เริ่มพิจารณาคำแปรญัตติใด คำแปรญัตตินั้นเป็นอันตกไป
เว้นแต่คณะกรรมาธิการจะพิจารณาเห็นสมควรผ่อนผันให้เป็นกรณีพิเศษ
ก่อนเสร็จการพิจารณาเรื่องนั้น

คำแปรญัตติตก

ข้อ ๗๙ ถ้าผู้แปรญัตติหรือผู้รับมอบหมายไม่เห็นด้วยกับมติของ
คณะกรรมาธิการในข้อใด จะสงวนคำแปรญัตติในข้อนั้นไว้เพื่อขอให้สภา
วินิจฉัยก็ได้

สงวนคำแปรญัตติ

ข้อ ๘๐ กรรมาธิการผู้ใดไม่เห็นด้วยกับมติของคณะกรรมาธิการ
ในข้อใดจะสงวนความเห็นของตนในข้อนั้นไว้เพื่อขอให้สภาวินิจฉัยก็ได้

สงวนความเห็น

ข้อ ๘๑ เมื่อคณะกรรมาธิการได้กระทำกิจการหรือพิจารณา
สอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ตามที่สภามอบหมายเสร็จแล้วให้รายงาน
ต่อสภา

รายงานของ
กรรมาธิการ

ในที่ประชุมสภา คณะกรรมาธิการมีสิทธิแถลง ชแจง หรือแก้ไข
เพิ่มเติมเกี่ยวกับการกระทำดังกล่าวในวาระหนึ่ง ในการนี้ คณะกรรมาธิการ
จะมอบหมายให้บุคคลใด ๆ แถลงหรือชแจงแทนก็ได้

ข้อสังเกตของ
กรรมการ

ข้อ ๘๒ ถ้าคณะกรรมการเห็นว่าข้อสังเกตที่คณะกรรมการมนตรีควรทราบหรือควรปฏิบัติ ให้บันทึกข้อสังเกตดังกล่าวไว้ในรายงานของคณะกรรมการเพื่อให้สภาพิจารณา

ในกรณีที่สภาเห็นด้วยกับข้อสังเกตของคณะกรรมการ ให้ประธานสภาแจ้งไปยังคณะกรรมการมนตรี

พิจารณาไม่เสร็จ
ตามกำหนด

ข้อ ๘๓ ถ้ามติของสภาให้คณะกรรมการใดกระทำการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใดให้เสร็จภายในกำหนดเวลาใด และคณะกรรมการนั้นกระทำการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาจะไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ประธานคณะกรรมการต้องรายงานให้ประธานสภาทราบโดยด่วน

ในกรณีดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ถ้าอยู่ในระหว่างสมัยประชุมให้ประธานสภารีบเสนอต่อที่ประชุม และที่ประชุมอาจลงมติให้ขยายเวลาที่ได้กำหนดไว้ หรือให้ตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม หรือให้ดำเนินการอย่างอื่นสุดแต่ที่ประชุมจะเห็นสมควร แต่ถ้านอกสมัยประชุมและคณะกรรมการมีอำนาจประชุมได้ตามข้อ ๘๔ ก็ให้ประธานสภา มีอำนาจอนุญาตให้ขยายเวลาที่กำหนดไว้ได้ตามที่พิจารณาเห็นสมควรแล้วแจ้งให้สภาทราบภายหลัง ทั้งนี้ ภายใต้บังคับข้อ ๑๐๓

กรรมการ
ดำเนินกิจการ
นอกสมัยประชุม

ข้อ ๘๔ ห้ามมิให้คณะกรรมการใดดำเนินกิจการของสภานอกสมัยประชุม เว้นแต่

(๑) ประธานสภาหรือประธานคณะกรรมการได้ร้องขอ และสภามีมติให้คณะกรรมการนั้นดำเนินกิจการนอกสมัยประชุมได้

(๒) หลังจากปิดสมัยประชุมแล้ว ประธานสภาพิจารณาเห็นเป็นการจำเป็นหรือสมควรเพื่อประโยชน์แห่งกิจการของสภา และได้ขอให้คณะกรรมการนั้นดำเนินกิจการนอกสมัยประชุม ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ประธานแจ้งให้สภาทราบในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภา

ข้อ ๘๕ กรรมการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

กรรมการ
พ้นตำแหน่ง

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ถึงคราวที่สมาชิกออกจากตำแหน่งตามวาระ หรือ
พ้นจากสมาชิกภาพ

(๔) มีการตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม

(๕) สภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

ข้อ ๘๖ ในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการใดว่างลง ให้ประธานคณะกรรมการแจ้งต่อประธานสภา เพื่อขอให้สภาตั้งซ่อม

ตั้งกรรมการ
ซ่อม

หมวด ๕

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

ข้อ ๘๗ ให้มีสารบบลงวันที่สภาได้รับร่างพระราชบัญญัติจากสภาผู้แทนราษฎร และวันที่สภาส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไปยังสภาผู้แทนราษฎร

ลงวันรับและคืน
ร่าง พ.ร.บ.

การพิจารณา
ร่าง พ.ร.บ.

ข้อ ๘๘ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๓๓ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ
และข้อ ๑๐๕ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติให้กระทำเป็นสามวาระ
ตามลำดับ

พิจารณา
วาระที่ 1

ข้อ ๘๘ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่หนึ่ง ให้
พิจารณาและลงมติว่า จะเห็นชอบด้วยกับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ
นั้นหรือไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร

เพื่อประโยชน์แก่การวินิจฉัยดังกล่าวในวาระหนึ่ง สภาจะให้
คณะกรรมการพิจารณาหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติหรือปัญหาใด ๆ
เสียก่อนก็ได้

รับหลักการ

ข้อ ๘๐ ในกรณีที่สภามีมติในวาระที่หนึ่ง เห็นชอบด้วยกับหลัก
การแห่งร่างพระราชบัญญัติให้สภาพิจารณาในลำดับต่อไปเป็นวาระที่สอง

พิจารณา
วาระที่ 2

ข้อ ๘๑ การพิจารณาในวาระที่สอง ให้พิจารณาร่างพระราช
บัญญัติโดยคณะกรรมการที่สภาตั้ง หรือกรรมการเต็มสภา

ตามปกติ ให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการ
ที่สภาตั้ง การพิจารณาโดยกรรมการเต็มสภาจะกระทำได้ต่อเมื่อคณะ
รัฐมนตรีร้องขอ หรือสมาชิกเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า
สามสิบคนและที่ประชุมอนุมัติ

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยกรรมการเต็มสภานั้น
สภาจะตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาปัญหาใดโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับร่าง
พระราชบัญญัติฉบับนั้นก็ได้

ข้อ ๕๒ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการ
ที่สภาตั้งนั้น สภาจะให้คณะกรรมการสามัญหรือคณะกรรมการ
วิสามัญเป็นผู้พิจารณาก็ได้

ข้อ ๕๓ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติชั้นคณะกรรมการ
ที่สภาตั้ง สมาชิกผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ ก็ให้
เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายใน
กำหนดเจ็ดวันนับแต่วันที่สภาเห็นชอบด้วยกับหลักการแห่งร่างพระราช
บัญญัติ เว้นแต่สภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างพระราชบัญญัติ
นั้นไว้เป็นอย่างอื่น

การแปรญัตติ โดยปกติต้องแปรเป็นรายมาตรา

การแปรญัตติเพิ่มมาตราขึ้นใหม่หรือตัดทอนหรือแก้ไขมาตราเดิม
ต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น

ข้อ ๕๔ เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
เสร็จแล้วให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้น โดยแสดงร่างเดิมและการแก้ไข
เพิ่มเติม พร้อมทั้งรายงานต่อประธานสภา รายงานนั้นอย่างย่อต้อง
ระบุว่าได้มีหรือไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตราใดบ้าง และถ้ามีการ
แปรญัตติ มติของคณะกรรมการเกี่ยวกับคำแปรญัตตินั้นเป็นประการ
ใด หรือมีการสงวนคำแปรญัตติของผู้แปรญัตติ หรือมีการสงวนความเห็น
ของกรรมการ ก็ให้ระบุไว้ในรายงานด้วย

ข้อ ๕๕ เมื่อประธานสภาได้รับร่างพระราชบัญญัติและรายงาน
ของคณะกรรมการตามข้อ ๕๔ แล้ว ให้เสนอสภาเพื่อพิจารณาต่อไป

เสนอคำ
แปรญัตติ

รายงานของ
กรรมการ

กรรมาธิการ
เต็มสภา

ข้อ ๘๖ ในกรณีที่สภามีมติให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยกรรมาธิการเต็มสภา ให้ถือว่าสมาชิกทุกคนในที่ประชุมประกอบกันเป็นคณะกรรมาธิการ และประธานของที่ประชุมมีฐานะเป็นประธานคณะกรรมาธิการด้วย

การพิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภา เป็นทั้งการพิจารณาชั้นคณะกรรมาธิการ และการพิจารณาของสภาในวาระที่สองเรียงตามลำดับมาตรารวมกันไปในตัว

พิจารณา
เรียงมาตรา

ข้อ ๘๗ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมาธิการพิจารณาเสร็จแล้ว ให้สภาพิจารณาเริ่มต้นด้วยข้อร่าง คำปรารภ แล้วพิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา และให้อภิปรายได้เฉพาะถ้อยคำหรือข้อความที่ทำการแก้ไขเพิ่มเติม หรือที่ผู้แปรญัตติสงวนคำแปรญัตติ หรือที่กรรมาธิการสงวนความเห็นไว้ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมจะได้ลงมติเป็นอย่างอื่น

พิจารณาสรุป

ข้อ ๘๘ เมื่อได้พิจารณาตามข้อ ๘๗ จบร่างแล้ว ให้สภาพิจารณาทั้งร่างเป็นการสรุปอีกครั้งหนึ่ง และในการพิจารณาครั้งนั้นสมาชิกอาจขอแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำได้ แต่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมนอกความใดมิได้นอกจากเนื้อความที่เห็นว่ายังขัดแย้งกันอยู่

พิจารณา
วาระที่ 3

ข้อ ๘๙ เมื่อได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่สองเสร็จแล้ว ให้สภาพิจารณาในลำดับสุดท้ายเป็นวาระที่สาม

ลงมติ

ข้อ ๑๐๐ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่สาม ให้ที่ประชุมลงมติว่าเห็นชอบด้วยหรือไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร หรือ

ถ้าในการพิจารณาในวาระที่สอง ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ
ก็ให้ที่ประชุมลงมติว่าให้แก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่แก้ไขเพิ่มเติม ในกรณี
เช่นว่านี้ มติให้แก้ไขเพิ่มเติม ให้หมายความว่าให้แก้ไขเพิ่มเติมตามที่
ได้พิจารณาไว้ในวาระที่สอง และมติไม่แก้ไขเพิ่มเติม ให้หมายความว่า
สภาเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร โดยไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม

การพิจารณาในวาระนี้ไม่มีการอภิปราย

ข้อ ๑๐๑ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ เมื่อสภามีมติเห็น
ชอบด้วยหรือไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร หรือให้แก้ไขเพิ่มเติม
ร่างพระราชบัญญัติ ให้ประธานสภาแจ้งให้สภาผู้แทนราษฎรทราบ

ข้อ ๑๐๒ ในกรณีสภาได้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ และ
สภาผู้แทนราษฎรได้แจ้งจำนวนกรรมาธิการร่วมกันมาให้ทราบแล้ว ให้
ประธานสภาดำเนินการเพื่อให้สภาตั้งกรรมาธิการร่วมกัน

กรรมาธิการ
ร่วมกัน

เมื่อคณะกรรมาธิการร่วมกันได้รายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติ
ที่ได้พิจารณาแล้ว ให้สภาพิจารณาลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วย
ร่างพระราชบัญญัตินั้น

ข้อ ๑๐๓ สภาจะต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติให้เสร็จภายใน
กำหนดเวลาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๗ ของรัฐธรรมนูญ ถ้าการ
พิจารณาของสภาน่าจะไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ประธาน
สภาดำเนินการเพื่อขอให้สภาผู้แทนราษฎรขยายเวลาออกไปเป็นพิเศษ

กำหนดเวลาการ
พิจารณา

ข้อ ๑๐๔ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรมีมติรับหลักการแห่งร่างพระราช
บัญญัติถึงงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติ

วุฒิสภาตั้งกรรมา
ธิการวิสามัญ

งบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม หรือร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายแล้ว ให้เลขาธิการรัฐสภาแจ้งให้วุฒิสภาทราบ และให้วุฒิสภาดังคณะกรรมการวิสามัญชนคณะหนึ่งมีจำนวนตามที่ประชุมกำหนด เพื่อพิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

รายงาน
ภายใน 7 วัน

ข้อ ๑๐๕ เมื่อสภาได้รับร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม หรือร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายจากสภาผู้แทนราษฎร ให้ประธานสภาส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไปยังคณะกรรมการวิสามัญตามข้อ ๑๐๔ เป็นการด่วน และให้คณะกรรมการพิจารณาศึกษา พร้อมทั้งรายงานความเห็นต่อประธานสภาให้แล้วเสร็จภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว การพิจารณาในชั้นกรรมาธิการนี้ไม่มีการแปรญัตติ

เมื่อประธานสภาได้รับร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม หรือร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายพร้อมทั้งรายงานความเห็นของคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง ให้บรรจุเข้าระเบียบวาระประชุมเป็นเรื่องด่วน

การพิจารณา
ของสภา

ข้อ ๑๐๖ การพิจารณาของสภา ให้สภาพิจารณาทั้งร่าง แล้วให้ลงมติว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

ในการพิจารณาครั้งนี้สมาชิกจะขอแก้ไขเพิ่มเติมมิได้

หมวด ๖

การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

ข้อ ๑๐๑ การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ให้นำข้อบังคับว่าด้วยการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ เว้นแต่การพิจารณา การออกเสียงและการลงมติต้องเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๔ ของรัฐธรรมนูญ

พิจารณาร่าง
รัฐธรรมนูญ
แก้ไขเพิ่มเติม

ข้อ ๑๐๒ การพิจารณาในวาระที่สอง ให้ที่ประชุมตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณามีจำนวนไม่เกินสี่สิบห้าคน และกรรมการในแต่ละสภาจะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา

หมวด ๗

การตั้งกระทู้ถาม

ข้อ ๑๐๓ การตั้งกระทู้ถาม ให้เสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภา โดยมีข้อความเป็นคำถามในข้อเท็จจริงหรือนโยบายและให้ระบุด้วยว่าจะให้ตอบในราชกิจจานุเบกษา หรือจะให้ตอบในที่ประชุมสภา

กระทู้ถาม

ข้อเท็จจริงใด ๆ ที่อาจประกอบกระทู้ถาม ต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ผู้ตั้งกระทู้ถามรับรองว่าถูกต้องแม้จะมีได้ยืนยันรับรองไว้ในกระทู้ถามก็ตาม และถ้าจำเป็นจะต้องมีคำชี้แจงประกอบ ก็ให้ระบุแยกเป็นส่วนหนึ่งต่างหาก

คำถาม ข้อเท็จจริงที่อ้าง ตลอดจนคำชี้แจงประกอบ ต้องไม่
ใหม่เพื่อ ยวนเวียน ซ้ำซาก หรือมีลักษณะเป็นทำนองอภิปราย

การซักถาม ข้อ ๑๑๐ ระบุคำถามแต่ละกระทู้ขึ้น ให้ตั้งถามและซักถามได้
แต่เพียงคนเดียว

ลักษณะต้องห้าม
ของกระทู้ถาม ข้อ ๑๑๑ ระบุคำถามต้องไม่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นเชิงประชด เสียดสี หรือแกล้งใส่ร้าย
- (๒) เคลือบคลุมหรือเข้าใจยาก
- (๓) เป็นเรื่องที่ได้ตอบแล้ว หรือชี้แจงแล้วว่าไม่ตอบ
- (๔) เป็นการให้ออกความเห็น
- (๕) เป็นปัญหาข้อกฎหมาย
- (๖) เป็นเรื่องที่ไม่มีความสำคัญ
- (๗) เป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลใด ๆ เว้นแต่ที่เกี่ยวข้อง
กับการงานในหน้าที่ราชการ

ตั้งกระทู้ถาม
ใหม่ ข้อ ๑๑๒ ระบุคำถามตามข้อ ๑๑๑ (๓) นั้น จะตั้งถามขึ้นใหม่ได้
ในเมื่อมีสาระสำคัญต่างกัน หรือพฤติการณ์ในขณะที่มีกระทู้ถามครั้งนั้น
ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อตั้งกระทู้ถามครั้งก่อน

กระทู้คว้น ข้อ ๑๑๓ กรณีที่เกี่ยวกับประโยชน์สำคัญของแผ่นดินหรือมีเหตุ
ฉุกเฉินที่ความจำเป็นรีบด่วน ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยสาธารณะ
หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะหรือกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อย
หรือศีลธรรมหรือสุขภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง หรือกระทบ

กระเทือนต่อสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐมนตรีควรจะต้องรับแจ้ง หรือดำเนินการโดยทันทีนั้นจะตั้งกระทู้ถามด่วนก็ได้

ข้อ ๑๑๔ ให้เป็นอำนาจของประธานสภาที่จะวินิจฉัยว่ากระทู้ถามใดที่สมาชิกตั้งถามมาเป็นหรือไม่เป็นกระทู้ถามตามข้อ ๑๐๘ ข้อ ๑๑๑ ข้อ ๑๑๒ หรือข้อ ๑๑๓

วินิจฉัยกระทู้

การวินิจฉัยดังกล่าวในวรรคหนึ่งเป็นประการใด ให้เลขาธิการรัฐสภาแจ้งให้ผู้ตั้งกระทู้ถามทราบภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับกระทู้ถามนั้น

ข้อ ๑๑๕ ให้ประธานสภาจัดส่งกระทู้ถามไปยังรัฐมนตรีซึ่งเกี่ยวข้องและโดยปกติให้บรรจุเข้าระเบียบวาระประชุมภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ส่งไป แต่ในกรณีที่เบ็ดเสร็จกระทู้ถามด่วน ให้ประธานสภารับจัดส่งกระทู้ถามไปยังรัฐมนตรีซึ่งเกี่ยวข้อง และให้แจ้งไปด้วยว่าได้กำหนดจะให้ผู้ตั้งกระทู้ถามถามเรื่องนั้นในการประชุมครั้งใด การกำหนดเวลาดังกล่าวนี้ ให้ประธานสภากำหนดถึงความสำคัญของเหตุการณ์และความสนใจของประชาชน ซึ่งควรจะได้ทราบโดยปัจจุบันนั้นเป็นหลักพิจารณา

กำหนดเวลา
ตอบกระทู้ถาม

ข้อ ๑๑๖ เมื่อถึงระเบียบวาระสำหรับกระทู้ถาม ให้ประธานอนุญาตให้ถามตามลำดับ

ลำดับกระทู้ถาม

ถ้ามีกระทู้ถามด่วน ให้ประธานอนุญาตให้ถามก่อนกระทู้ถามที่มิใช่กระทู้ถามด่วน

ถ้ามีกระทู้ถามด่วนหลายกระทู้ ให้ประธานอนุญาตให้ถามก่อน
หลัง ตามที่ประธานเห็นสมควรในการถามมิให้ชี้แจงหรืออ่านคำชี้แจง
ประกอบ

ถอนกระทู้

ข้อ ๑๑๗ ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิถอนกระทู้ถามได้
เมื่อถึงระเบียบวาระสำหรับกระทู้ถาม ถ้าผู้ตั้งกระทู้ถามไม่ถาม
หรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้ถือว่าได้ถอนกระทู้ถามนั้น

สิทธิซักถาม

ข้อ ๑๑๘ เมื่อรัฐมนตรีได้ตอบแล้ว ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิซักถาม
ได้อีกสามครั้ง เว้นแต่จะขอซักถามต่อไปเพราะคำตอบยังไม่หมดประเด็น
และประธานอนุญาต

ในการซักถามนั้น ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิที่จะชี้แจงข้อเท็จจริง
ประกอบได้เท่าที่จำเป็น

เลื่อนตอบกระทู้

ข้อ ๑๑๙ รัฐมนตรีจะขอเลื่อนการตอบกระทู้ถามในที่ประชุม
ก็ได้ แต่ต้องชี้แจงเหตุผลในที่ประชุมและให้กำหนดว่าจะตอบได้เมื่อใด

กำหนดเวลา
กระทู้ถาม

ข้อ ๑๒๐ ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลาเฉพาะ
กระทู้ถามไม่เกินหนึ่งชั่วโมง

ในกรณีเวลาที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งไม่เพียงพอ ประธานจะสั่ง
ขยายเวลาออกไปอีกก็ได้

ห้ามถามเกิน
1 กระทู้

ข้อ ๑๒๑ ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ มิให้ผู้ตั้งกระทู้ถามคนเดียวถาม
ถามเกินกว่าหนึ่งกระทู้ เว้นแต่ไม่มีกระทู้ถามของสมาชิกอื่นเหลืออยู่

ระับกระทู้

ข้อ ๑๒๒ กระทู้ถามใดที่รัฐมนตรียังไม่ได้อตอบ ให้เป็นอันระับไป
เมื่อคณะรัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง

หมวด ๘
การแถลงนโยบายและการเปิดอภิปรายทั่วไป

ส่วนที่ ๑
การแถลงนโยบาย

ข้อ ๑๒๓ เมื่อคณะรัฐมนตรีขอแถลงนโยบายต่อรัฐสภา ตาม การแถลงนโยบาย มาตรา ๑๕๑ ของรัฐธรรมนูญ ให้ประธานสภาบรรจุเข้าระเบียบวาระ ประชุมเป็นเรื่องด่วน

เมื่อคณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาแล้ว ให้ประธาน ดำเนินการให้สมาชิกซักถามและอภิปรายรวมกัน เว้นแต่ที่ประชุมได้มี มติให้ซักถามและอภิปรายเป็นประเด็น ๆ ไป

ข้อ ๑๒๔ สมาชิกมีสิทธิจะซักถามและอภิปรายทั้ง ในทางสนับสนุน และคัดค้านในเรื่องความเหมาะสมของนโยบายและความสามารถที่ จะบริหารให้สำเร็จผลตามนโยบาย

ซักถามและ
อภิปราย

ในการนี้ อาจซักถามและอภิปรายถึงแผนการปฏิบัติและวิธีการที่ จะปฏิบัติตามนโยบายนั้น ๆ ด้วยก็ได้

ข้อ ๑๒๕ เฉพาะแต่คณะรัฐมนตรีเท่านั้นที่มีสิทธิจะอภิปรายตอบ ข้อซักถามหรือข้อคัดค้านของสมาชิก

เพื่อความสะดวก รัฐมนตรีจะตอบสมาชิกที่ซักถามหรือคัดค้าน ที่ละคนเป็นลำดับไป หรือจะรวบรวมตอบครั้งละหลายคนก็ได้

ข้อ ๑๒๖ การเสนอญัตติให้เปิดอภิปราย ต้องมีสมาชิกรับรอง ไม่น้อยกว่าสามสิบคน

เปิดอภิปราย

ข้อ ๑๒๗ ในการอภิปรายนั้นนอกจากที่กำหนดไว้ในส่วนนี้แล้ว
ให้นำความในหมวด ๓ ส่วนที่ ๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๒

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อฟังความคิดเห็นของสมาชิก

การเปิดอภิปราย
ทั่วไป

ข้อ ๑๒๘ เมื่อนายกรัฐมนตรีขอให้การเปิดอภิปรายทั่วไปที่
ประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๕๓ ของรัฐธรรมนูญ ให้ประธานสภาบรรจุ
คำขอเข้าระเบียบวาระประชุมเป็นเรื่องด่วน

สมาชิกทุกคนมีสิทธิอภิปรายให้ความคิดเห็นในปัญหาเกี่ยวกับการ
บริหารราชการแผ่นดินแก่คณะรัฐมนตรีตามที่ขอให้การเปิดอภิปรายทั่วไป

ยุติการอภิปราย

ข้อ ๑๒๙ การอภิปรายให้เป็นอันยุติเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอหรือ
เมื่อสมาชิกเสนอให้ปิดอภิปรายโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าสามสิบคน
และที่ประชุมอนุมัติ

ข้อ ๑๓๐ ในการอภิปรายนั้น นอกจากที่ได้กำหนดไว้ในส่วนนี้
แล้วให้นำความในหมวด ๓ ส่วนที่ ๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๕

การแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญ

แต่งตั้งตุลาการ
รัฐธรรมนูญ

ข้อ ๑๓๑ ในการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญจากผู้ทรงคุณวุฒิโดย
รัฐสภานั้น ให้ดำเนินการเลือกโดยนำความในข้อ ๕ มาใช้บังคับโดย
อนุโลม

หมวด ๑๐

การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย

ข้อ ๑๓๒ ที่ประชุมสภาย่อมเป็นที่เคารพ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใดในที่ประชุมโดยขาดความเคารพหรือก่อกวนความสงบเรียบร้อยของที่ประชุม

การเคารพต่อ
ที่ประชุม

ข้อ ๑๓๓ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อบังคับนี้ ประธานมีอำนาจเตือน ห้ามปราม ให้ถอนคำพูด ห้ามพูดในเรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่ ให้กล่าวขอขมาในที่ประชุม หรือสั่งให้ออกไปจากที่ประชุมครั้งนั้นโดยมีหรือไม่มีกำหนดเวลาก็ได้

อำนาจประธาน

ในกรณีที่ประธานสั่งให้ผู้ใดออกจากที่ประชุม หากผู้นั้นขัดขืน ประธานมีอำนาจส่งสารวัตรรัฐสภา รองสารวัตรรัฐสภา หรือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยให้นำตัวออกจากสถานที่ประชุมหรือออกไปให้พ้นบริเวณสภา

คำสั่งของประธานตามข้อนี้ ผู้ใดจะได้แย้งมิได้

ข้อ ๑๓๔ การรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาในที่ประชุมสภาหรือบริเวณสภาหรือเข้าฟังการประชุมของสภา ตลอดจนมารยาทของบุคคลเช่นว่านั้นและการโฆษณาข้อความเกี่ยวกับการประชุมปรึกษาของสภาให้เป็นไปตามระเบียบที่ประธานสภาวางไว้

บุคคลภายนอกเข้า
ฟังการประชุม

หมวด ๑๑

การรับเงินประจำตำแหน่งและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

ลาประชุม

ข้อ ๑๓๕ สมาชิกผู้ใดมีความจำเป็นไม่อาจมาประชุมตามกำหนดได้ ให้แจ้งเป็นหนังสือต่อเลขาธิการรัฐสภาเพื่อทราบ การแจ้งโดยปกติให้แจ้งก่อนกำหนดประชุม

ขาดประชุม

สมาชิกผู้ไม่มาประชุมตามกำหนดโดยมิได้แจ้งให้เลขาธิการรัฐสภาทราบตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าขาดประชุม

ความในสองวรรคก่อนมิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกไม่มาประชุมเนื่องจากการปฏิบัติกิจการเกี่ยวกับสภา

ลดเงินประจำตำแหน่ง

ข้อ ๑๓๖ สมาชิกผู้ใดขาดประชุม การรับเงินประจำตำแหน่งให้เป็นไปตามเกณฑ์ต่อไปนี้

(๑) ขาดประชุมเกินหนึ่งในสี่ของจำนวนวันที่มีการประชุมในสมัยประชุมนั้น ให้ลดเงินประจำตำแหน่งลงเฉพาะวันที่เกินวันละสามร้อยบาท

(๒) ขาดประชุมตลอดสมัยประชุม ให้งดจ่ายเงินประจำตำแหน่งในระหว่างสมัยประชุมนั้นเสียทั้งสิ้น

สมาชิกถูกจำคุก

ข้อ ๑๓๗ สมาชิกผู้ใดถูกจำคุกโดยคำพิพากษาของศาลลงโทษจำคุก ให้งดจ่ายเงินประจำตำแหน่งระหว่างวันที่ถูกจำคุก แต่เมื่อคดีถึงที่สุดผู้นั้นไม่ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาที่จ่ายเงินทั้งตั้งไว้ให้นั้นให้

ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

ข้อ ๑๓๘ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าพาหนะของสมาชิกหรือกรรมวาณิชกร ให้เบิกได้เท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินอัตราของผู้ดำรงตำแหน่งที่

เทียบเท่าปลัดกระทรวง ตามนัยแห่งกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการ
ว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ

ข้อ ๑๓๕ การเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าพาหนะให้ยื่น
เบิกต่อเลขาธิการรัฐสภาตามแบบ โดยสมาชิกหรือกรรมการผู้เบิก
จะต้องลงลายมือชื่อรับรองว่าได้จ่ายไปจริงตามที่เบิกนั้น ทั้งนี้ จะมิใช่
สำคัญในการจ่ายแนบมาพร้อมกับการเบิกนั้นหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๑๔๐ ให้เลขาธิการรัฐสภาเป็นผู้พิจารณาส่งจ่ายเงินที่เบิกจ่าย
ตามข้อบังคับนี้

หมวด ๑๒

บทสุดท้าย

ข้อ ๑๔๑ ถ้าประธานขอปรึกษา หรือสมาชิกเสนอญัตติโดยมี
สมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าสามสิบคน ให้แก้ไขข้อบังคับข้อหนึ่งข้อใด
ทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นการชั่วคราวเฉพาะกรณี หากที่ประชุมลงมติ
เห็นชอบด้วยคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม
ก็ให้แก้ไขข้อบังคับนั้นได้

แก้ไขข้อบังคับ

ข้อ ๑๔๒ ถ้ามีปัญหาที่จะต้องความข้อบังคับนี้ ให้เป็นอำนาจ
ของสภาที่จะวินิจฉัย และเมื่อที่ประชุมได้ลงมติวินิจฉัยโดยคะแนนเสียง
ไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกที่มาประชุมเป็นประการใดแล้ว ให้
ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นเป็นเด็ดขาด

ตีความข้อบังคับ

การขอให้ประชุมวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง อาจกระทำได้โดย
ประธานขอปรึกษา หรือสมาชิกเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อย
กว่าสามสิบคน

แก้ไขเพิ่มเติม
ข้อบังคับ

ข้อ ๑๔๓ การขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับนี้ ต้องเสนอเป็นญัตติ
โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าสามสิบคน

ญัตติแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับให้ทำเป็นร่างข้อบังคับโดยแบ่งเป็นข้อ
และต้องมีบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบด้วย

การพิจารณาญัตติในข้อนี้ ให้นำข้อบังคับว่าด้วยการพิจารณาร่าง
พระราชบัญญัติมาใช้บังคับโดยอนุโลม

เรียกประชุม
รัฐสภา

ข้อ ๑๔๔ ในกรณีที่สมาชิกร้องขอให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อ
มีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๑๘ ของ
รัฐธรรมนูญ ให้ประธานสภานำความกราบบังคมทูลภายในสามวันนับแต่
วันที่ได้รับคำร้องขอ

เมื่อได้มีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาแล้วให้
แจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและคณะรัฐมนตรีทราบ

อนุญาตให้จับ
สมาชิกหรือ
ให้พิจารณาคดี

ข้อ ๑๔๕ ในกรณีมีเรื่องที่สภาจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับการอนุญาต
หรือไม่อนุญาตให้มีการจับหรือคุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกไปทำการ
สอบสวนในฐานะเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุมตาม
มาตรา ๑๒๑ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญ หรือในกรณีมีเรื่องที่สภาจะ
ต้องพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีการพิจารณาคดีอาญาที่สมาชิกถูก

พ้องในระหว่างสมัยประชุมตามมาตรา ๑๒๒ ของรัฐธรรมนูญ ให้ประธาน
สภาบรรจุเข้าระเบียบวาระประชุมเป็นเรื่องด่วน

ข้อ ๑๔๖ การที่สภาจะประชุมปรึกษาในเรื่องการร้องขอให้ปล่อย **ขอให้ปล่อยสมาชิก**
สมาชิก ซึ่งถูกคุมขังอันเป็นการร้องขอตามมาตรา ๑๒๓ ของรัฐธรรมนูญนั้น
จะกระทำได้อต่อเมื่อประธานสภาขอปรึกษาที่ประชุมหรือสมาชิกเสนอญัตติ
การพิจารณาเรื่องดังกล่าวให้ประธานสภาบรรจุเข้าระเบียบวาระประชุม
เป็นเรื่องด่วน

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๑๔๗ ข้อบังคับนี้ไม่กระทบกระทั่งการใดที่ได้กระทำเสร็จไป
แล้วก่อนใช้ข้อบังคับนี้

ข้อ ๑๔๘ ให้กรรมการในคณะกรรมการสามัญประจำสภา
ทุกคนพ้นจากตำแหน่งกรรมการเมื่อมีการตั้งกรรมการสามัญตาม
ข้อ ๗๑ แล้ว

ประกาศ ณ วันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๗

อุกฤษ มงคลนาวิน

ประธานวุฒิสภา

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๒๘

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๒๘

หมวด ๑	การเลือกประธานและรองประธาน สภาผู้แทนราษฎร	๑๑๙
หมวด ๒	อำนาจและหน้าที่ของประธานและ รองประธานสภาผู้แทนราษฎร	๑๒๐
หมวด ๓	การประชุมสภา	
	ส่วนที่ ๑ วิธีการประชุม	๑๒๑
	ส่วนที่ ๒ การเสนอญัตติ	๑๒๖
	ส่วนที่ ๓ การอภิปราย	๑๓๐
	ส่วนที่ ๔ การลงมติ	๑๓๒
หมวด ๔	กรรมาธิการ	๑๓๖
หมวด ๕	การเสนอและการพิจารณาพระราชบัญญัติ	๑๔๒
หมวด ๖	การตั้งกระทู้ถาม	๑๔๗
หมวด ๗	การขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ	๑๕๐
หมวด ๘	การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย	๑๕๑
หมวด ๙	การรับเงินประจำตำแหน่งและค่าใช้จ่ายในการ เดินทาง	๑๕๒
หมวด ๑๐	บทสุดท้าย	๑๕๓
	บทเฉพาะกาล	๑๕๕

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๒๘

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๔๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ และมาตรา ๘ มาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และกรรมการ พ.ศ. ๒๕๒๒ และมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และกรรมการ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และกรรมการ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๖ สภาผู้แทนราษฎรตราข้อบังคับการประชุมของสภาขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๘”

ข้อ ๒ ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ยกเลิกข้อบังคับ

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒

รักษาการ

ข้อ ๔ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรรักษาการตามข้อบังคับนี้ และมีอำนาจวางระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามข้อบังคับนี้

หมวด ๑

การเลือกประธานสภาและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้อ ๕ การเลือกประธานสภา สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อ **เลือกประธาน**
 สมาชิกได้หนึ่งชื่อ การเสนอนั้นต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่ายี่สิบคน

ถ้ามีการเสนอชื่อผู้ใดเพียงชื่อเดียว ให้ถือว่าผู้นั้นได้รับเลือก ถ้า
 มีการเสนอชื่อหลายชื่อให้ออกเสียงลงคะแนน โดยเรียกชื่อสมาชิกตาม
 ลำดับอักษร ให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นรายคนด้วยการขานชื่อที่เสนอชื่อ
 ใดชื่อหนึ่ง และให้ประธานของที่ประชุมเชิญสมาชิกห้าคนเป็นผู้ตรวจ
 นับคะแนน

ให้ประธานประกาศชื่อผู้ได้รับเลือกต่อที่ประชุม

ข้อ ๖ การเลือกรองประธานสภา ให้นำความในข้อ ๕ มาใช้ **เลือกรองประธาน**
 บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีเท่าเทียมกันให้มีรองประธานสภาสองคน ให้เลือกรอง
 ประธานสภาคนหนึ่งก่อน แล้วจึงเลือกรองประธานสภาคนที่สอง

ข้อ ๗ เมื่อเลือกประธานสภาและรองประธานสภาได้แล้ว ให้ **แต่งตั้งประธาน**
 เลขานุการรัฐสภารีบแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อนำความขึ้นกราบ
 บังคมทูล **และรองประธาน**

เมื่อพระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งประธานสภา และรองประธาน
 สภาแล้ว ให้เลขานุการรัฐสภาส่งสำเนาประกาศพระบรมราชโองการไป
 ยังวุฒิสภาเพื่อทราบด้วย

หมวด ๒

อำนาจและหน้าที่ของประธานสภาและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร
และหน้าที่ของเลขาธิการรัฐสภา

อำนาจหน้าที่
ประธาน

ข้อ ๘ ประธานสภามีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นประธานของที่ประชุมสภา
- (๒) ควบคุมและดำเนินกิจการของสภา
- (๓) รักษาความสงบเรียบร้อยในสภาตลอดถึงบริเวณของ

สภา

(๔) เป็นผู้แทนสภาในกิจการภายนอก

(๕) อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ หรือ
ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้

อำนาจหน้าที่
รองประธาน

ข้อ ๙ รองประธานสภามีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานสภาใน
กิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของประธานสภา หรือปฏิบัติการตามที่ประธาน
สภามอบหมาย

เมื่อประธานสภาไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ในกรณี
นี้รองประธานสภาสองคน ให้รองประธานสภาคนหนึ่งหนึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่
แทนประธานสภา ถ้ารองประธานสภาคนหนึ่งหนึ่งไม่อยู่หรือไม่สามารถ
ปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานสภาคนที่สองเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน
ประธานสภา

ข้อ ๑๐ เลขาธิการรัฐสภาทำหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) นัดประชุมสภาและคณะกรรมการ
- (๒) เชิญผู้เป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุมสภาและที่ประชุมคณะกรรมการเข้าปฏิบัติหน้าที่
- (๓) ช่วยประธานในการควบคุมการนับคะแนนเสียง
- (๔) รับผิดชอบการทำรายงานการประชุม
- (๕) ยืนยันมติของสภาไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง
- (๖) รักษาสรรพเอกสารของสภา
- (๗) ควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบที่ประธานสภาวางไว้
- (๘) ปฏิบัติการตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ
- (๙) ปฏิบัติการอื่นตามที่ประธานสภามอบหมาย

หมวด ๓

การประชุมสภา

ส่วนที่ ๑

วิธีการประชุม

ข้อ ๑๑ การประชุมเปิดเผย ให้บุคคลภายนอกเข้าฟังการประชุมได้ตามระเบียบที่ประธานสภาวางไว้

ประชุมเปิดเผย

ให้ประธานสภาจัดให้มีการถ่ายทอดการประชุมทางวิทยุกระจายเสียง และหรือโทรทัศน์ หากมีเหตุขัดข้อง ให้แจ้งที่ประชุมทราบ

ประชุมลับ

การประชุมลับ ห้ามบุคคลภายนอกเข้าฟังการประชุม เว้นแต่ผู้ที่ได้รับอนุญาตจากประธานของที่ประชุมเท่านั้น

กำหนด
ที่ประชุม

ข้อ ๑๒ ให้มีการประชุมครั้งแรกภายในสัปดาห์นับแต่วันเปิดสมัยประชุมสามัญหรือวิสามัญของรัฐสภา

การประชุมครั้งต่อไปให้เป็นไปตามมติที่สภากำหนดไว้ แต่ประธานสภาจะสั่งงดการประชุมครั้งใดก็ได้ เมื่อเห็นว่าไม่มีเรื่องที่เหมาะสมควรจะบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม

ในกรณีที่ประธานสภาเห็นสมควรเรียกประชุมเป็นพิเศษ ก็ให้เรียกประชุมได้

การนัดประชุม

ข้อ ๑๓ การนัดประชุมต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่เมื่อได้บอกนัดในที่ประชุมแล้ว จึงให้ทำหนังสือแจ้งเฉพาะสมาชิกที่ไม่ได้มาประชุม

การนัดประชุม ให้นำต้นร่างมาไม่น้อยกว่าสามวัน แต่ประธานสภาจะนัดเร็วกว่านี้ได้เมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องด่วน

ส่งระเบียบวาระ

ข้อ ๑๔ ให้ส่งระเบียบวาระการประชุมกับเอกสารที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกับหนังสือนัดประชุม ถ้าประธานสภาเห็นว่าจำเป็นหรือสมควรจะให้ส่งเพิ่มเติมอีกก็ได้ แต่ต้องก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งวัน

จัดระเบียบวาระ

ข้อ ๑๕ การจัดระเบียบวาระการประชุมให้จัดลำดับดังต่อไปนี้

- (๑) เรื่องที่ประธานจะแจ้งต่อที่ประชุม
- (๒) รับรองรายงานการประชุม
- (๓) กระทู้ถาม
- (๔) เรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว

(๕) เรื่องที่ค้างพิจารณา

(๖) เรื่องที่เสนอใหม่

(๗) เรื่องอื่น ๆ

ในกรณีที่ประธานสภาเห็นว่าเรื่องใดเป็นเรื่องด่วน จะจัดไว้ในลำดับใดของระเบียบวาระการประชุมก็ได้

เรื่องด่วน

ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินขอให้จัดเรื่องซึ่งคณะกรรมการเป็นผู้เสนอเรื่องใดเป็นเรื่องด่วนไว้ในลำดับใดของระเบียบวาระการประชุม ก็ให้ประธานสภาพิจารณา และอาจจัดให้ตามที่คณะกรรมการขอ

ข้อ ๑๖ ให้มีสมุดวางไว้สำหรับสมาชิกมาประชุมลงชื่อก่อนเข้าประชุมทุกครั้ง

การลงชื่อ

เมื่อสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกจึงจะเป็นองค์ประชุม

องค์ประชุม

เมื่อมีสัญญาณให้เข้าประชุม ให้สมาชิกเข้านั่งในที่ที่กำหนดไว้

เมื่อมีสมาชิกเข้าประชุมครบองค์ประชุมแล้ว ให้ประธานดำเนินการประชุมได้

เมื่อประธานชนบัลลังก์ ให้ผู้ที่อยู่ในที่ประชุมยืนยันจนกว่าประธานได้นั่งลงแล้ว

ข้อ ๑๗ เมื่อพ้นกำหนดประชุมครั้งชั่วคราว สมาชิกยังไม่ครบองค์ประชุม ประธานจะสั่งให้เลื่อนการประชุมไปก็ได้

ไม่ครบ
องค์ประชุม

ข้อ ๑๘ เมื่อไม่มีผู้ปฏิบัติหน้าที่ประธานของที่ประชุม ให้สมาชิกผู้สูงอายุสูงสุดซึ่งมาประชุมเป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุม เพื่อให้

ประธานชั่วคราว
และประธาน
เฉพาะคราว

ที่ประชุมดำเนินการเลือกตั้งประธานและรองประธานสภาตามข้อ ๕ และข้อ ๖ หรือเพื่อให้ที่ประชุมดำเนินการเลือกตั้งประธานเฉพาะคราวสำหรับการประชุมครั้งนั้น ในกรณีທີ່ประชุมต้องประชุมปรึกษาเรื่องอื่น

ในการเลือกประธานเฉพาะคราว ให้นำความในข้อ ๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่การลงคะแนนให้กระทำตามข้อ ๖๖ (๑)

พิจารณาความ ระเบียบวาระ

ข้อ ๑๘ การประชุมสภา ให้ที่ประชุมพิจารณาเฉพาะเรื่องที่มีอยู่ในระเบียบวาระการประชุม และต้องดำเนินการพิจารณาตามลำดับระเบียบวาระการประชุมที่จัดไว้ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมจะลงมติเป็นอย่างอื่น

การพูดใน ที่ประชุม

ข้อ ๒๐ ผู้ใดประสงค์จะกล่าวถ้อยคำต่อที่ประชุม ให้ยกมือขึ้นพ้นศีรษะ เมื่อประธานอนุญาตแล้วจึงขึ้นชนกล่าวได้ และต้องเป็นคำกล่าวกับประธานเท่านั้น

รัฐมนตรีแถลง

ข้อ ๒๑ ถ้ารัฐมนตรีขอแถลงหรือชี้แจงเรื่องใดต่อที่ประชุม ให้ประธานพิจารณาอนุญาต

สมาชิกอาจซักถามเพื่อความกระจ่างแจ้งในเรื่องที่แถลงหรือชี้แจงนั้น แต่รัฐมนตรีจะไม่ตอบก็ได้ เมื่อเห็นว่าข้อซักถามนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

ข้อ ๒๒ ประธานมีอำนาจปรึกษาที่ประชุมในปัญหาใด ๆ สังกักการประชุม เลื่อนการประชุม หรือเลิกการประชุมได้ตามที่เห็นสมควร

ถ้าประธานลงจากบัลลังก์โดยมิได้สั่งอย่างใด และไม่มีรองประธานปฏิบัติหน้าที่แทน ให้เลิกการประชุม

อำนาจประธาน ในที่ประชุม

ข้อ ๒๓ รายงานการประชุมสภา เมื่อคณะกรรมการตรวจแล้ว ก่อนที่จะเสนอให้สภารับรอง ให้ทำสำเนาวางไว้สามฉบับ ณ สำนักงาน เลขานุการรัฐสภาไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เพื่อให้สมาชิกตรวจดูได้

การตรวจ
รายงานการประชุม

รายงานการประชุมสภาทุกครั้งจะต้องมีรายชื่อสมาชิกที่มาประชุม ที่ลาการประชุมและที่ขาดการประชุม

สมาชิกมีสิทธิขอแก้ไขเพิ่มเติมรายงานการประชุมสภาดังกล่าว ให้ตรงตามที่เป็นจริง โดยยื่นคำขอแก้ไขเพิ่มเติมต่อประธานคณะกรรมการ ถ้าคณะกรรมการไม่ยอมแก้ไขเพิ่มเติมให้ตามที่ขอ สมาชิกผู้นั้นมีสิทธิที่จะยื่นคำขอแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อขอให้สภาวินิจฉัย

ข้อ ๒๔ รายงานการประชุมสภาครั้งใด เมื่อได้วางสำเนาไว้ เพื่อให้สมาชิกตรวจดูแล้ว ถ้ามีการแก้ไขเพิ่มเติมในภายหลังโดยคณะกรรมการแก้ไขเพิ่มเติมเอง หรือโดยสมาชิกขอให้แก้ไขเพิ่มเติมก็ตาม ในคราวที่สภาพิจารณารับรองรายงานการประชุมนั้น คณะกรรมการ จะต้องแถลงต่อที่ประชุมถึงการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว

แก้ไขเพิ่มเติม
รายงานการประชุม

ข้อ ๒๕ เมื่อสภาได้รับรองรายงานการประชุมสภาครั้งใดแล้ว ให้ประธานสภาลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

รับรองรายงาน
การประชุม

รายงานการประชุมสภาที่ได้รับรองแล้ว แต่ประธานสภายังมิได้ ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน หรือรายงานการประชุมสภาที่ยังมิได้มีการรับรองเพราะเหตุอายุของสภาสิ้นสุดลง ให้เลขานุการรัฐสภานั้นทำ เหตุนั้นไว้ และเป็นผู้รับรองความถูกต้องของรายงานการประชุมนั้น

- รายงาน
การประชุมลับ ข้อ ๒๖ สภาอาจมีมติให้จัดรายงานการประชุมลับครั้งใดทั้งหมด
หรือแต่เพียงบางส่วนก็ได้ แต่ให้มีบันทึกเหตุการณ์ไว้
- เปิดเผยรายงาน
การประชุมลับ ข้อ ๒๗ การเปิดเผยรายงานการประชุมลับ ให้เป็นไปตามมติ
ของสภา
- ห้ามโฆษณา
ข้อความ ข้อ ๒๘ สภาอาจมีมติห้ามโฆษณาข้อความอันเกี่ยวกับความ
ปลอดภัย หรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน ที่ได้กล่าวหรือปรากฏในการ
ประชุมก็ได้
- การจัดพิมพ์ราย
งานการประชุม ข้อ ๒๙ ให้เลขาธิการรัฐสภาจัดพิมพ์รายงานการประชุมสภาขึ้น
เป็นเล่ม ทั้งนี้ นอกจากรายงานการประชุมลับที่มีมติของสภาให้
เปิดเผยและข้อความที่ห้ามโฆษณา

ส่วนที่ ๒

การเสนอญัตติ

- เสนอญัตติ ข้อ ๓๐ ญัตติทั้งหลายต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธาน
สภา และต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าห้าคน ทั้งนี้ เว้นแต่ข้อบังคับ
ได้กำหนดไว้โดยเฉพาะเป็นอย่างอื่น
- ญัตติไม่ต้องมี
ผู้รับรอง ข้อ ๓๑ ญัตติตามมาตรา ๑๓๗ และมาตรา ๑๕๔ ของรัฐธรรมนูญ
และญัตติที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอไม่ต้องมีผู้รับรอง
- ข้อความ
รัฐธรรมนูญ ข้อ ๓๒ ญัตติขอให้รัฐสภาตีความรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔๑ ของ
รัฐธรรมนูญ ถ้าสมาชิกเป็นผู้เสนอต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่ายี่สิบคน

ข้อ ๓๓ ผู้ตติขอให้คณะกรรมการสามัญคณะใดคณะหนึ่ง หรือ ขอให้สภาตั้งคณะกรรมการวิสามัญ กระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา ถ้าสมาชิกเป็นผู้เสนอ ต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่ายี่สิบคน

ผู้ตติให้
กรรมการ
กระทำกิจการ

ข้อ ๓๔ ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน หรือมี ความจำเป็นรีบด่วนในอันที่จะรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดี ของประชาชน หรือความมั่นคงของประเทศไม่ว่าในทางเศรษฐกิจ หรือ ในทางใด ๆ ก็ตาม หรือในอันที่จะจัดเหตุใด ๆ ที่กระทบกระเทือนต่อ เสรีภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง จะเสนอผู้ตติด่วนเพื่อให้สภาพิจารณา เป็นการด่วนก็ได้

ผู้ตติควม

ผู้ตติด่วนต้องมีลักษณะทำนองเดียวกับกระทู้ และต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สภาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง

ข้อ ๓๕ ให้เป็นอำนาจของประธานสภาที่จะวินิจฉัยว่าผู้ตติใดเป็นผู้ตติด่วนหรือไม่ และเมื่อวินิจฉัยแล้วให้แจ้งผู้เสนอผู้ตติทราบพร้อมด้วย เหตุผลภายในห้าวันนับแต่วันที่ได้รับผู้ตตินั้น

ประธาน
วินิจฉัยผู้ตติ

ข้อ ๓๖ ให้ประธานสภาบรรจุผู้ตติด่วนเข้าระเบียบวาระการประชุม ในโอกาสแรกที่จะกระทำได้ ในการนี้จะบรรจุเพิ่มเติมในระเบียบวาระการประชุมที่จัดไปแล้วก็ได้

การบรรจุ
ผู้ตติด่วน

ข้อ ๓๗ ผู้ตติที่จะก่อให้เกิดผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย ต้องเสนอ เป็นร่างพระราชบัญญัติและปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

ผู้ตติใช้เป็น
กฎหมาย

**บรรณูญัตติเข้า
ระเบียบวาระ**

ข้อ ๓๘ ภายใต้บังคับข้อ ๓๖ และข้อ ๓๗ ให้ประธานสภาบรรณูญัตติเข้าระเบียบวาระการประชุมสภาภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับญัตตินั้น ตามลำดับที่ขึ้นก่อนหลัง หรือตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

**ญัตติที่ไม่ต้อง
เสนอล่วงหน้า
หรือเป็นหนังสือ**

ข้อ ๓๙ ญัตติต่อไปนี้ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าหรือเป็นหนังสือ

- (๑) ขอให้ปรึกษาหรือพิจารณาเป็นเรื่องด่วน
- (๒) ขอให้เปลี่ยนระเบียบวาระการประชุม
- (๓) ขอให้ลงมติตามข้อ ๒๖ หรือข้อ ๒๘
- (๔) ญัตติในข้อ ๔๐ ข้อ ๖๖ ข้อ ๖๗ ข้อ ๘๘ หรือ

ข้อ ๑๓๖

(๕) ญัตติที่ประธานอนุญาตตามที่เห็นสมควร

**ญัตติที่เสนอ
ข้อใด**

ข้อ ๔๐ เมื่อที่ประชุมกำลังปรึกษาหรือพิจารณาญัตติโดยผู้ ห้ามเสนอญัตติอื่นนอกจากญัตติต่อไปนี้

- (๑) ขอแปรญัตติเฉพาะในเรื่องที่มีใ้ร่างพระราชบัญญัติ
- (๒) ขอให้รวมระเบียบวาระการประชุมที่เป็นเรื่องเดียวกัน ทำนองเดียวกัน หรือเกี่ยวเนื่องกันเพื่อพิจารณาพร้อมกัน
- (๓) ขอให้ส่งปัญหาไปยังคณะกรรมการเพื่อพิจารณา หรือขอให้บุคคลใดส่งเอกสาร หรือมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความ คิดเห็น
- (๔) ขอให้รวมหรือแยกประเด็นพิจารณาหรือลงมติ
- (๕) ขอให้เลื่อนการปรึกษาหรือพิจารณา
- (๖) ขอให้ปิดอภิปราย

(๓) ขอให้ยกเรื่องอันขึ้นปรึกษาหรือพิจารณา
ญัตติตาม (๓) (๕) (๖) หรือ (๗) เมื่อที่ประชุมลงมติ
เห็นชอบตามที่เสนอแล้ว ห้ามมิให้เสนอญัตติอื่นในข้อนี้

ข้อ ๔๑ ญัตติตามข้อ ๔๐ (๖) และ (๗) ห้ามผู้ใดเสนอในคราว
เดียวกันกับการอภิปรายของตน

ข้อ ๔๒ ญัตติตามข้อ ๔๐ (๗) ห้ามเสนอในการพิจารณาร่าง
พระราชบัญญัติ

ข้อ ๔๓ ในกรณีที่ที่ประชุมลงมติให้ยกเรื่องอันขึ้นปรึกษาหรือ
พิจารณา ให้ญัตติเดิมเป็นอันตกไป

ข้อ ๔๔ ญัตติที่เสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ สมาชิกผู้เสนอและผู้
รับรองต้องลงลายมือชื่อในญัตตินั้น

ข้อ ๔๕ ญัตติที่ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ ให้ผู้รับรองญัตติ
แสดงการรับรองโดยวิชัยกมอชนพื้นศิระษะ

ข้อ ๔๖ การแก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่ประธานสภาสั่งบรรจุเข้าระเบียบ
วาระการประชุมแล้ว จะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุม
ผู้เสนอญัตติหรือผู้รับรองอาจถอนญัตติหรือการรับรองของตนได้
โดยได้รับความยินยอมของที่ประชุม

ข้อ ๔๗ การถอนคำแปรญัตติจะกระทำเมื่อใดก็ได้ แต่การขอ
แก้ไขเพิ่มเติมคำแปรญัตติจะกระทำได้เฉพาะภายในกำหนดเวลาแปรญัตติ

ข้อ ๔๘ ภายใต้งบังคับข้อ ๔๖ วรรคสอง การถอนข้อจากการ
เป็นผู้รับรองหรือจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอญัตติใดจะกระทำมิได้

ญัตติที่ห้ามเสนอ

ญัตติเดิมตก

การเสนอและ
รับรองญัตติ

รับรองญัตติ

แก้ไขญัตติ

ถอนญัตติหรือ
การรับรอง

ถอนหรือแก้ไข
คำแปรญัตติ

ห้ามถอนข้อ
รับรองหรือร่วมกัน
เสนอญัตติ

ญัตติกติก

ข้อ ๔๘ ญัตติหรือคำแปรญัตติใดถึงวาระพิจารณาในที่ประชุมแล้ว ถ้าผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติไม่ชี้แจงในที่ประชุม หรือผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติไม่อยู่ในที่ประชุมโดยไม่มีผู้ชี้แจงแทนในฐานะผู้รับมอบหมาย ญัตติหรือคำแปรญัตตินั้นเป็นอันตกไป

กรณีญัตติตกไป

การมอบหมายให้ชี้แจงแทนต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภา ข้อ ๕๐ ญัตติใดตกไปแล้ว ห้ามนำญัตติซึ่งมีหลักการเช่นเดียวกันขึ้นเสนออีกในสมัยประชุมเดียวกัน เว้นแต่ญัตติที่ยังมิได้มีการลงมติ หรือญัตติที่ประธานสภาจะอนุญาตในเมื่อพิจารณาเห็นว่าเหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป

ส่วนที่ ๓

การอภิปราย

**ผู้มีสิทธิ
อภิปรายก่อน**

ข้อ ๕๑ ผู้มีสิทธิอภิปรายก่อน คือผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติ แต่ถ้าผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติมีหลายคน ให้ประธานอนุญาตให้อภิปรายก่อนได้เพียงคนเดียว

กรรมการซึ่งได้สงวนความเห็น กรรมการผู้รับมอบหมายจากกรรมการซึ่งได้สงวนความเห็น หรือสมาชิกผู้รับมอบหมายจากผู้แปรญัตติซึ่งได้สงวนคำแปรญัตติไว้ในชั้นคณะกรรมการ ให้มีฐานะเสมือนเป็นผู้แปรญัตติด้วย

อภิปรายสลับกัน

ข้อ ๕๒ เมื่อผู้อภิปรายก่อนได้อภิปรายแล้ว การอภิปรายในลำดับต่อไปจะต้องเป็นการอภิปรายสลับกันระหว่างฝ่ายค้านและฝ่ายสนับสนุน

เว้นแต่ในวาระของฝ่ายใดไม่ผู้อภิปรายอีกฝ่ายหนึ่งจึงอภิปรายซ้อนได้
การอภิปรายไม่สนับสนุนและไม่ค้าน ย่อมกระทำได้โดยไม่ต้อง
สลับและมีให้นับเป็นวาระอภิปรายของฝ่ายใด

ข้อ ๕๓ ถ้าผู้ขออภิปรายหลายคน ประธานจะให้คนใดอภิปราย **อภิปรายหลายคน**
ก็ได้แต่ให้คำนึงถึงผู้เสนอญัตติ ผู้แปรญัตติ ผู้รับรองญัตติ ผู้รับรอง
คำแปรญัตติ และผู้ซึ่งยังไม่ได้อภิปรายด้วย

ข้อ ๕๔ ในการอภิปรายต้องอยู่ในประเด็นหรือเกี่ยวกับประเด็นที่ **ลักษณะการ**
กำลังปรึกษากันอยู่ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ วนเวียน ซ้ำซากหรือซ้ำกับผู้อื่น และ **อภิปราย**
ห้ามมิให้นำเอกสารใด ๆ มาอ่านให้ที่ประชุมฟังโดยไม่จำเป็น

ห้ามผู้อภิปรายแสดงกิริยาหรือใช้วาจาอันไม่สุภาพ ใส่ร้ายหรือ
เสียดสีบุคคลใด และห้ามกล่าวถึงพระมหากษัตริย์ หรือออกข้อสมาชิก
หรือบุคคลใดโดยไม่จำเป็น

ข้อ ๕๕ ถ้าประธานเห็นว่าผู้ใดได้อภิปรายพอสมควรแล้ว **หยุดอภิปราย**
ประธานจะให้ผู้นั้นหยุดอภิปรายก็ได้

ข้อ ๕๖ สมาชิกผู้ใดต้องการประท้วงว่าการดำเนินข้อบังคับ ให้ **การประท้วง**
ยื่นและยกมือขึ้นพร้อมศีรษะ ประธานต้องให้โอกาสผู้นั้นชี้แจง แล้วให้
ประธานวินิจฉัยว่า ได้มีการดำเนินข้อบังคับตามที่ประท้วงหรือไม่ คำวินิจฉัย
ของประธานถือเป็นเด็ดขาด

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่ผู้ถูกอภิปราย
พาดพิงถึงเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องอันใดอันเป็นที่เสียหายแก่ผู้นั้น

ข้อ ๕๗ ผู้อภิปรายอาจถอนคำพูดของตนได้เมื่อมีผู้ประท้วงตาม **ถอนคำพูด**

ข้อ ๕๖

ยุติการอภิปราย

ข้อ ๕๘ การอภิปรายเป็นอันยุติเมื่อ

(๑) ไม่มีผู้ใดอภิปราย

(๒) ที่ประชุมลงมติให้ปิดอภิปราย

(๓) ที่ประชุมลงมติให้ยกเรื่องอันขึ้นปรึกษา

การปิดอภิปราย

ข้อ ๕๙ ในกรณีที่ประธานพิจารณาเห็นว่าได้อภิปรายกันพอสมควรแล้ว จะขอให้ที่ประชุมวินิจฉัยว่าจะปิดอภิปรายหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๖๐ เมื่อการอภิปรายได้ยุติแล้วห้ามผู้ใดอภิปรายอีก เว้นแต่ที่ประชุมจะต้องลงมติในเรื่องนั้น จึงให้ผู้ซึ่งได้อภิปรายก่อน มีสิทธิอภิปรายสรุปความที่ได้อภิปรายกันมาแล้วได้ก่อนที่ประชุมจะลงมติ

เมื่อการอภิปรายได้สิ้นสุดแล้ว ให้ประธานมีสัญญาณให้สมาชิกที่มาประชุมทราบก่อนลงมติ

ที่แจ้งแทน
รัฐมนตรี

ข้อ ๖๑ ประธานอาจอนุญาตให้รัฐมนตรีมอบหมายให้บุคคลใดๆ ชี้แจงข้อเท็จจริงต่อที่ประชุมประกอบการอภิปรายของรัฐมนตรีก็ได้

อำนาจ
ประธาน

ข้อ ๖๒ ถ้าประธานให้สัญญาณด้วยการเคาะค้อนหรือยื่นขลุ่ย ให้ผู้ที่กำลังพูดอยู่หยุดพูดและนั่งลงทันที

ส่วนที่ ๔

การลงมติ

มติของสภา

ข้อ ๖๓ ในกรณีที่จะต้องมีมติของสภาให้ประธานขอให้ที่ประชุมลงมติ

ข้อ ๖๔ เสียงข้างมากตามมาตรา ๑๑๓ ของรัฐธรรมนูญนี้ ถ้าความเห็นของที่ประชุมสองฝ่าย ให้ถือเอาจำนวนคะแนนเสียงฝ่าย ที่มากกว่า และถ้าความเห็นของที่ประชุมเกินกว่าสองฝ่าย ให้ถือเอา จำนวนคะแนนเสียงฝ่ายที่มากที่สุด

คะแนนเสียง

การออกเสียงประชามติของประชาชน ให้กระทำการเปิดเผยโดย จะให้เหตุผลหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๖๕ การออกเสียงลงคะแนนให้กระทำการเปิดเผย แต่ เมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอหรือสมาชิกเสนอญัตติโดยสมาชิกรับรองไม่น้อย กว่ายี่สิบคน ขอให้กระทำการลับจึงให้ลงคะแนนลับ

การลงคะแนน

ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีร้องขอ หรือสมาชิกเสนอญัตติให้ลงคะแนน ลับตามวรรคหนึ่ง ถ้าสมาชิกคัดค้านและมีรับรองไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม ของสมาชิกในที่ประชุม ให้ถือเป็นเอกสิทธิ์ที่จะลงคะแนนโดยเปิดเผย

ข้อ ๖๖ การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผยมีวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้

วิธีลงคะแนน
เปิดเผย

(๑) กดปุ่มลงคะแนน (สัญญาณไฟปรากฏบนแผง แสดงตำแหน่งที่นั่ง) หรือยกมือขึ้นพร้อมศีรษะตามที่ประธานกำหนด

(๒) ยื่นขาน

(๓) เรียกชื่อสมาชิกตามลำดับอักษร ให้ออกเสียง ลงคะแนนเป็นรายคน ตามวิธีที่ประธานกำหนด

(๔) วิธีอื่นใดซึ่งที่ประชุมเห็นสมควรเฉพาะกรณี การออกเสียงลงคะแนนโดยวิธีกดปุ่มลงคะแนนนั้น ตาม ปกติให้กระทำแบบไม่ตั้งเวลากดปุ่ม จะกระทำแบบตั้งเวลากดปุ่มได้ต่อ เมื่อคณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกรวมกันไม่น้อยกว่ายี่สิบคนร้องขอ

การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผยนั้น ให้ใช้วิธีตาม (๑) จะใช้วิธีตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ได้ต่อเมื่อคณะกรรมการร้องขอ หรือ เมื่อสมาชิกเสนอญัตติและที่ประชุมอนุมัติ หรือเมื่อมีการนับคะแนนเสียงใหม่ตามข้อ ๗๒

การออกเสียงลงคะแนนตาม (๑) หรือ (๒) นั้น ให้กดปุ่ม ยกมือหรือยืนอยู่จนกว่าประธานจะสั่งให้เลิกกดปุ่ม เอามือลงหรือนั่งลง แล้วแต่กรณี

วิธีลงคะแนนลับ

ข้อ ๖๑ การออกเสียงลงคะแนนลับมีวิธีปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

(๑) เขียนเครื่องหมายบนแผ่นกระดาษใส่ซองที่เจ้าหน้าที่จัดให้ ผู้เห็นด้วยให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ผู้ไม่เห็นด้วยให้เขียนเครื่องหมาย × ส่วนผู้ไม่ออกเสียงให้เขียนเครื่องหมาย ○

(๒) ผู้เห็นด้วยให้ลงเบยสีน้ำเงิน ผู้ไม่เห็นด้วยให้ลงเบยสีแดง ส่วนผู้ไม่ออกเสียงให้ลงเบยสีขาว

(๓) วิธีอื่นใดซึ่งที่ประชุมเห็นสมควรเฉพาะกรณี

การที่จะให้ออกเสียงลงคะแนน (๑) หรือ (๒) ให้เป็นอำนาจของประธานที่จะพิจารณาเห็นสมควร เว้นแต่จะมีผู้เสนอญัตติให้ใช้วิธีใดวิธีหนึ่งดังกล่าวข้างต้น และที่ประชุมอนุมัติ และให้นำความในข้อ ๕ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ลำดับการลงมติ

ข้อ ๖๘ ลำดับการลงมตินั้น ให้ลงมติในญัตติสุดท้ายก่อนแล้ว ย้อนเป็นลำดับไปหาญัตติต้น แต่มิให้ถือว่าความผิดพลาดในการเรียง

ลำดับดังกล่าวมานี้ เป็นเหตุใหม่ที่เกิดขึ้นได้ลงคะแนนและนับคะแนนเสร็จแล้ว
เป็นอันเสียไป

ข้อ ๖๕ ประธานมีอำนาจสั่งให้รวมหรือแยกประเด็นพิจารณา
หรือลงมติ เว้นแต่ที่ประชุมจะมีมติเป็นอย่างอื่น

รวมหรือแยก
ประเด็นลงมติ

ข้อ ๗๐ สมาชิกซึ่งเข้ามาในที่ประชุมระหว่างการออกเสียงลง
คะแนน ในกรณีออกเสียงลงคะแนนเปิดเผย อาจลงคะแนนทางฝ่าย
ที่ยังนับคะแนนเสียงไม่เสร็จ หรือในกรณีออกเสียงลงคะแนนลับ อาจลง
คะแนนได้ก่อนประธานสั่งให้นับคะแนนเสียง

การลงคะแนน
ระหว่าง
การออกเสียง

ข้อ ๗๑ เมื่อได้นับคะแนนเสียงแล้ว ให้ประธานประกาศมติต่อ
ที่ประชุมทันที ถ้าเรื่องใดรัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับกำหนดไว้ว่ามติ
จะต้องประกอบด้วยคะแนนเสียงถึงจำนวนเท่าใด ก็ให้ประกาศด้วยว่า
คะแนนเสียงข้างมากถึงจำนวนที่กำหนดไว้นั้นหรือไม่

ประกาศมติ

ข้อ ๗๒ การนับคะแนนเสียงครั้งใด ถ้ารัฐมนตรีขอให้นับใหม่
หรือสมาชิกร้องขอโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่ายี่สิบคนให้มีการนับใหม่
ก็ให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่

นับคะแนน
เสียงใหม่

การนับคะแนนเสียงใหม่ดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้เปลี่ยนวิธีการ
ลงคะแนนเป็นวิธีดังกล่าว ในข้อ ๖๖ หรือข้อ ๖๗ ซึ่งอยู่ลำดับถัดไป
แล้วแต่กรณี แต่ถ้าวิธีที่ถูกหักท้วงเป็นวิธีดังกล่าวในข้อ ๖๖ (๔) หรือ
ข้อ ๖๗ (๓) ให้เปลี่ยนเป็นวิธีใด ๆ ตามที่ประธานเห็นสมควร

เมื่อได้มีการนับคะแนนเสียง โดยวิธีดังกล่าวในข้อ ๖๖ (๓) หรือ
ข้อ ๖๗ (๒) แล้ว จะขอให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่อีกมิได้

ผู้คดีที่ไม่มี
ผู้คัดค้าน

ข้อ ๑๓ ผู้คดีใดไม่มีผู้คัดค้าน ให้ประธานศาลที่ประชุมว่ามีผู้
เห็นเป็นอย่างอื่นหรือไม่ เมื่อไม่มีผู้เห็นเป็นอย่างอื่น ให้ถือว่าที่ประชุม
ลงมติเห็นชอบด้วยผู้คดีนั้น

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่ผู้คดีที่เป็นร่างพระราชบัญญัติ
หรือเรื่องอื่นใดที่รัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับที่กำหนดให้ที่ประชุมวินิจฉัย
โดยการออกเสียงลงคะแนน

หมวด ๔

กรรมาธิการ

ตั้งกรรมาธิการ
สามัญ

ข้อ ๑๔ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๓๕ ของรัฐธรรมนูญ ให้สภาตั้ง
คณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาขึ้นสืบแปดคณะ แต่ละคณะประกอบด้วย
ด้วยกรรมาธิการมีจำนวนสืบเท่าคน คือ

- (๑) คณะกรรมาธิการกิจการสภาผู้แทนราษฎร
- (๒) คณะกรรมาธิการกิจการสตรีและเยาวชน
- (๓) คณะกรรมาธิการการเกษตรและสหกรณ์
- (๔) คณะกรรมาธิการการคมนาคม
- (๕) คณะกรรมาธิการการคลัง การธนาคาร และ
สถาบันการเงิน
- (๖) คณะกรรมาธิการการต่างประเทศ
- (๗) คณะกรรมาธิการติดตามผลงานงบประมาณรายจ่าย
ประจำปี

- (๘) คณะกรรมการการทหาร
- (๙) คณะกรรมการการปกครอง
- (๑๐) คณะกรรมการการแรงงาน
- (๑๑) คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ
การพลังงาน
- (๑๒) คณะกรรมการการวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว
- (๑๓) คณะกรรมการการศึกษา
- (๑๔) คณะกรรมการการเศรษฐกิจ
- (๑๕) คณะกรรมการการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
- (๑๖) คณะกรรมการสวัสดิการสังคมและการกีฬา
- (๑๗) คณะกรรมการอุตสาหกรรม
- (๑๘) คณะกรรมการพิจารณาเปิดเผยรายงานการ
ประชุมลับและตรวจรายงานการประชุม

หากมีความจำเป็นจะตั้งคณะกรรมการสามัญประจำสภา
คณะอื่นเพิ่มขึ้นอีกเมื่อใดก็ได้ สมาชิกคนหนึ่งจะดำรงตำแหน่งกรรมการ
สามัญประจำสภาได้ไม่เกินสองคณะ

ข้อ ๑๕ การเลือกตั้งคณะกรรมการ สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิ
เสนอชื่อได้โดยไม่จำกัดจำนวน การเสนอนั้นต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อย
กว่าห้าคน

**เลือกตั้ง
กรรมการ**

การเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญ ให้ตั้งจากบุคคลที่คณะ
รัฐมนตรีเสนอชื่อมีจำนวนไม่เกินหนึ่งในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมด
จำนวนนอกจากนั้นให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ

. การออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งคณะกรรมการ ให้เป็นไปตาม
วิธีที่ประธานกำหนด

การประชุม
กรรมการ

ข้อ ๑๖ การประชุมคณะกรรมการให้นำข้อบังคับ^๕ เฉพาะ
ที่เกี่ยวกับการประชุมสภามาใช้บังคับโดยอนุโลม

เลือกประธาน

ให้คณะกรรมการแต่ละคณะเลือกตั้งประธาน รองประธาน
เลขานุการ ผู้ช่วยเลขานุการ โฆษกและผู้ช่วยโฆษก จากกรรมการ
ในคณะนั้น ๆ

ตั้งคณะอนุ
กรรมการ

คณะกรรมการมีอำนาจตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณา
ปัญหาใด ๆ ตามแต่จะมอบหมายได้

เรียกมาชี้แจง

ข้อ ๑๗ การเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ
มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น ในกิจการที่กระทำหรือใน
เรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่ ให้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อ
ประธานคณะกรรมการหรือผู้ทำหน้าที่แทนประธานคณะกรรมการ

ผู้มีสิทธิเข้า
ฟังการประชุม

ข้อ ๑๘ สมาชิก รัฐมนตรี และผู้ซึ่งรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรี
มอบหมายมีสิทธิเข้าฟังการประชุมคณะกรรมการ ในกรณีประชุมลับ
ห้ามผู้มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าฟังการประชุม เว้นแต่ได้รับอนุญาตจาก
ประธานคณะกรรมการ

ชี้แจงความเห็น

ข้อ ๑๙ ภายใต้บังคับข้อ ๑๘ ผู้เสนอญัตติ รัฐมนตรี และผู้ซึ่ง
คณะรัฐมนตรีมอบหมายมีสิทธิชี้แจงแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมคณะ
กรรมการได้ตลอดเรื่อง ส่วนผู้แปรญัตติมีสิทธิชี้แจงแสดงความคิดเห็น
ได้เฉพาะที่แปรญัตติไว้

การข้แสดงความคิดเห็นตามวรรคหนึ่ง ผู้เสนอญัตติหรือผู้
แปรญัตติอาจมอบหมายเป็นหนังสือให้สมาชิกอื่นกระทำให้แทนได้

ข้อ ๘๐ ให้เลขาธิการรัฐสภาประกาศกำหนดการประชุมคณะ
กรรมาธิการไว้ ณ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา และมีหนังสือนัดผู้เสนอ
ญัตติหรือผู้แปรญัตติมาข้แจ้งประกอบญัตติหรือคำแปรญัตติ แล้วแต่กรณี
ล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน หากเรื่องใดจะก่อให้เกิดผลใช้บังคับเป็น
กฎหมายหรือเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินต้องแจ้งให้คณะรัฐมนตรี
ทราบด้วย

ประกาศและแจ้ง
กำหนดการประชุม
กรรมาธิการ

ข้อ ๘๑ ถ้าผู้แปรญัตติหรือผู้รับมอบหมายไม่มาข้แจ้งต่อ
คณะกรรมาธิการตามนัดจนเวลาล่วงไปเกินกว่าสามสัปดาห์นับแต่เวลาที่
คณะกรรมาธิการได้เริ่มพิจารณาคำแปรญัตติใด คำแปรญัตตินั้นเป็นอัน
ตกไป เว้นแต่คณะกรรมาธิการพิจารณาเรื่องนั้นยังไม่เสร็จ

คำแปรญัตติตก

ข้อ ๘๒ ถ้าผู้แปรญัตติหรือผู้รับมอบหมายไม่เห็นด้วยกับมติของ
คณะกรรมาธิการในข้อใดจะสงวนคำแปรญัตติในข้อนั้นไว้เพื่อขอให้สภา
วินิจฉัยก็ได้

สงวนคำแปรญัตติ

ข้อ ๘๓ กรรมาธิการผู้ใดไม่เห็นด้วยกับมติของคณะกรรมาธิการ
ในข้อใด จะสงวนความเห็นของตนในข้อนั้นไว้เพื่อขอให้สภาวินิจฉัยก็ได้

สงวนความเห็น

ข้อ ๘๔ เมื่อคณะกรรมาธิการได้กระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวน
หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ตามที่สภามอบหมายเสร็จแล้วให้รายงานต่อสภา

รายงานของ
กรรมาธิการ

ในที่ประชุมสภา คณะกรรมาธิการมีสิทธิแถลงข้แจ้ง หรือแก้ไข
เพิ่มเติมเกี่ยวกับการกระทำดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ในการนี้ คณะกรรมาธิการ
จะมอบหมายให้บุคคลใด ๆ แถลงหรือข้แจ้งแทนก็ได้

**ข้อสังเกตของ
คณะกรรมการ**

ข้อ ๘๕ ถ้าคณะกรรมการเห็นว่าข้อสังเกตที่คณะกรรมการ
ควรทราบหรือควรปฏิบัติ ก็ให้บันทึกข้อสังเกตดังกล่าวไว้ในรายงาน
ของคณะกรรมการเพื่อให้สภาพิจารณา

ในกรณีที่สภาเห็นด้วยกับข้อสังเกตของคณะกรรมการ ให้
ประธานสภาแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรี

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่ประธานสภาส่งข้อ
สังเกตของคณะกรรมการให้คณะรัฐมนตรีทราบ คณะรัฐมนตรีได้ปฏิบัติ
ตามข้อสังเกตนั้นประการใดหรือไม่ ให้ประธานสภาแจ้งให้ที่ประชุมทราบ
ในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภา

**พิจารณาไม่เสร็จ
ตามกำหนด**

ข้อ ๘๖ ถ้ามติของสภาให้คณะกรรมการใดกระทำการหรือ
พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใดให้เสร็จภายในกำหนดเวลาใด และ
คณะกรรมการนั้นกระทำการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาจะไม่
เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ประธานคณะกรรมการต้องรายงานให้
ประธานสภาทราบโดยด่วน

ในกรณีดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ถ้าอยู่ในระหว่างสมัยประชุม ให้
ประธานสภารีบเสนอต่อที่ประชุม และที่ประชุมอาจลงมติให้ขยายเวลาที่
ได้กำหนดไว้ หรือให้ตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม หรือให้ดำเนิน
การอย่างอื่นสุดแต่ที่ประชุมจะเห็นสมควร แต่ถ้านอกสมัยประชุมและ
คณะกรรมการมีอำนาจประชุมได้ตามข้อ ๘๓ ก็ให้ประธานสภา
มีอำนาจอนุญาตให้ขยายเวลาที่กำหนดไว้ได้ตามที่พิจารณาเห็นสมควร
แล้วแจ้งให้สภาทราบภายหลัง

ข้อ ๘๑ ห้ามมิให้คณะกรรมการใดดำเนินกิจการของสถานอก
สมัยประชุม เว้นแต่

กรรมการ
ดำเนินกิจการนอก
สมัยประชุม

(๑) ประธานสภาหรือกรรมการคนใดคนหนึ่งได้ร้อง
ขอ และสภามีมติไว้ให้คณะกรรมการนั้นดำเนินกิจการนอกสมัยประชุม
ได้

(๒) หลังจากปิดสมัยประชุมแล้ว ประธานสภาพิจารณา
เห็นเป็นการสมควรเพื่อประโยชน์แห่งกิจการของสภา และได้ขอให้
คณะกรรมการนั้นดำเนินกิจการนอกสมัยประชุม ในกรณีเช่นว่านี้ ให้
ประธานแจ้งให้สภาทราบในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภา

ข้อ ๘๘ กรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

กรรมการ
พ้นตำแหน่ง

(๑) อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบ
สภาผู้แทนราษฎร

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) มีการตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม

(๕) สภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

(๖) ขาดประชุมสามครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุผล
อันสมควร และมีได้แจ้งเป็นหนังสือให้ประธานคณะกรรมการทราบ

ตั้งกรรมมา
ธิการซ่อม

ข้อ ๘๙ ในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการใด
ว่างลง ให้ประธานคณะกรรมการแจ้งต่อประธานสภาเพื่อขอให้สภา
ตั้งซ่อม

หมวด ๕

การเสนอ และการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติ

ลงวันรับและคน
ร่าง พ.ร.บ.

ข้อ ๕๐ ให้มีสารบบลงวันที่สภาส่งร่างพระราชบัญญัติไปยังวุฒิสภา และวันที่สภาได้รับร่างพระราชบัญญัติคืนจากวุฒิสภา

การเสนอ
ร่าง พ.ร.บ.

ข้อ ๕๑ ร่างพระราชบัญญัติต้องแบ่งเป็นมาตรา และต้องมีบันทึกประกอบ ดังต่อไปนี้

(๑) หลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ

(๒) เหตุผลในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

หลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น ให้กำหนดโดย

ชัดแจ้ง

ในกรณีเห็นเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกกฎหมายเดิม ให้ระบุมาตราที่ต้องการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกไว้ในหลักการหรือจะระบุไว้ในเหตุผลด้วยก็ได้

ร่าง พ.ร.บ.
ที่สมาชิกเสนอ

ข้อ ๕๒ ร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกเสนอต่อสภา ให้ประธานสภาทำการตรวจสอบ และหากมีข้อบกพร่อง ให้ประธานสภาแจ้งสมาชิกนั้นทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับ

ร่าง พ.ร.บ.
การเงิน

ข้อ ๕๓ ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินตามความหมายที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๒๕ ของรัฐธรรมนูญซึ่งสมาชิกเป็นผู้เสนอนั้น ให้ประธานสภาส่งไปยังนายกรัฐมนตรีภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้นจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่ประธานสภาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติฉบับใดเป็น
ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ประธานสภาแจ้งให้สมาชิกผู้
เสนอทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้น

เมื่อนายกรัฐมนตรีได้รับร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่งแล้ว
หากไม่พิจารณารับรองภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับ ให้ประธานสภา
แจ้งเหตุขัดข้องให้ที่ประชุมทราบ

ข้อ ๕๔ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติให้กระทำเป็นสามวาระ
ตามลำดับ

การพิจารณา
ร่าง พ.ร.บ.

ข้อ ๕๕ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่หนึ่ง ให้สภา
พิจารณาและลงมติว่าจะรับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างพระราช
บัญญัตินั้น

พิจารณา
วาระที่ 1

เพื่อประโยชน์แก่การวินิจฉัยดังกล่าวในวรรคหนึ่ง สภาจะให้คณะ
กรรมาธิการพิจารณาก่อนรับหลักการก็ได้

ในกรณีที่สภามีมติให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหลายฉบับรวมกัน
สภาจะลงมติรับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติแต่ละ
ฉบับหรือทั้งหมดรวมกันก็ได้ และเมื่อสภาได้มีมติรับหลักการแล้ว ให้
สภาลงมติว่าจะให้ร่างพระราชบัญญัติฉบับใดเป็นหลักในการพิจารณาใน
วาระที่สอง

ข้อ ๕๖ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกเป็นผู้เสนอ ถ้า
คณะรัฐมนตรีขอรับร่างพระราชบัญญัตินั้น ไปพิจารณาก่อนที่สภาจะลงมติ
ตามข้อ ๕๕ ก็ให้รอการพิจารณาไว้ก่อนเมื่อที่ประชุมอนุมัติ แต่ต้อง
ไม่เกินหกสิบวัน

คณะรัฐมนตรี
รับไปพิจารณา

รับหลักการ

ข้อ ๕๑ ในกรณีที่สามมติในวาระที่หนึ่ง รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ ให้สภาพิจารณาในลำดับต่อไปเป็นวาระที่สอง

พิจารณา
วาระที่ 2

ข้อ ๕๒ การพิจารณาในวาระที่สอง ให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการที่สภาตั้งหรือกรรมการเต็มสภา

ตามปกติ ให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการที่สภาตั้ง การพิจารณาโดยกรรมการเต็มสภาจะกระทำต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอ หรือเมื่อสมาชิกเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่ายี่สิบคน และที่ประชุมอนุมัติ

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยกรรมการเต็มสภานั้น สภาจะตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาปัญหาใดโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัตินั้นก็ได้

ข้อ ๕๕ ในกรณีพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการที่สภาตั้งนั้น สภาจะให้คณะกรรมการสามัญหรือคณะกรรมการวิสามัญเป็นผู้พิจารณาก็ได้

เสนอ
คำแปรญัตติ

ข้อ ๑๐๐ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติชั้นคณะกรรมการที่สภาตั้ง สมาชิกผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ ก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันถัดจากวันที่สภารับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ เว้นแต่สภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้เป็นอย่างอื่น

การแปรญัตติ โดยปกติต้องแปรเป็นรายมาตรา

การแปรญัตติเพิ่มมาตราขึ้นใหม่หรือตัดทอนหรือแก้ไขมาตราเดิม
ต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น

ข้อ ๑๐๑ เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
เสร็จแล้ว ให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นโดยแสดงร่างเดิมและการ
แก้ไขเพิ่มเติมพร้อมทั้งรายงานต่อประธานสภา รายงานนั้นอย่างน้อยต้อง
ระบุว่าได้มีหรือไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตราใดบ้าง และถ้ามีการแปร
ญัตติ มติของคณะกรรมการเกี่ยวกับคำแปรญัตตินั้นเป็นประการใด
หรือมีการสงวนคำแปรญัตติของผู้แปรญัตติ หรือมีการสงวนความเห็นของ
กรรมการ ก็ให้ระบุไว้ในรายงานด้วย

รายงานของ
กรรมการ

ข้อ ๑๐๒ เมื่อประธานสภาได้รับร่างพระราชบัญญัติและรายงาน
ของคณะกรรมการตามข้อ ๑๐๑ แล้ว ให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการ
ประชุมภายในสัปดาห์

บรรจุระเบียบ
วาระ ภายใน
10 วัน

ข้อ ๑๐๓ ในกรณีที่สภามีมติให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดย
กรรมการเต็มสภา ให้ถือว่าสมาชิกทุกคนในที่ประชุมประกอบกันเป็น
คณะกรรมการ และประธานของที่ประชุมมีฐานะเป็นประธานคณะ
กรรมการด้วย

กรรมการ
เต็มสภา

การพิจารณาโดยกรรมการเต็มสภา เป็นทั้งการพิจารณาขึ้น
กรรมการ และการพิจารณาของสภาในวาระที่สองเรียงตามลำดับมาตรา
รวมกันไป

ข้อ ๑๐๔ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการ
พิจารณาเสร็จแล้ว ให้สภาพิจารณาเริ่มต้นด้วยข้อร่าง คำปรารภ แล้ว

พิจารณา
เรียงมาตรา

พิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา และให้อภิปรายได้เฉพาะถ้อยคำหรือ
ข้อความที่ทำการแก้ไขเพิ่มเติม หรือผู้แปรญัตติสงวนคำแปรญัตติ หรือท
กรรมาธิการสงวนความเห็นไว้ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมจะลงมติเป็นอย่างอื่น

พิจารณาสรุป

ข้อ ๑๐๕ เมื่อได้พิจารณาตามข้อ ๑๐๔ จบร่างแล้ว ให้สภา
พิจารณาทั้งร่างเป็นการสรุปอีกครั้งหนึ่ง และในการพิจารณาครั้งนสมาชิก
อาจขอแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำได้ แต่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความใดมิได้
นอกจากเนื้อความที่เห็นว่ายังขัดแย้งกันอยู่

พิจารณา วาระที่ 3

ข้อ ๑๐๖ เมื่อได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่สองเสร็จ
แล้ว ให้สภาพิจารณาเป็นวาระที่สาม

ข้อ ๑๐๗ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่สาม ไม่มีการ
อภิปราย และให้ที่ประชุมลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ

ร่าง พ.ร.บ. ตกไป

ข้อ ๑๐๘ ในกรณีที่สภาลงมติในวาระที่หนึ่งไม่รับหลักการแห่ง
ร่างพระราชบัญญัติกติ หรือลงมติในวาระที่สามไม่เห็นชอบก็ดี ร่าง
พระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

พิจารณาร่าง พ.ร.บ.ใหม่

ข้อ ๑๐๙ ร่างพระราชบัญญัติใดต้องยับยั้งไว้โดยบทบัญญัติ
มาตรา ๑๒๘ ของรัฐธรรมนูญ เมื่อกำหนดเวลาตามมาตรา ๑๒๙ ของ
รัฐธรรมนูญได้ล่วงพ้นไป ประธานอาจขอปรึกษาที่ประชุมหรือสมาชิก
อาจเสนอญัตติให้ยกร่างพระราชบัญญัตินั้นพิจารณาใหม่ได้

ส่งวุฒิสภา

ข้อ ๑๑๐ ในกรณีที่สภามีมติในวาระที่สามเห็นชอบด้วยร่าง
พระราชบัญญัติใด ให้ประธานสภาดำเนินการเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้น
ต่อวุฒิสภาต่อไป

ข้อ ๑๑๑ ในกรณีทั่วมติสภาแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติที่ได้
เสนอไปตามข้อ ๑๑๐ ให้ประธานสภาดำเนินการเพื่อให้สภากำหนด
จำนวนและตั้งกรรมการร่วมกัน

เมื่อสภาได้กำหนดจำนวนและตั้งกรรมการร่วมกันแล้ว ให้
ประธานสภาแจ้งไปยังวุฒิสภา

เมื่อคณะกรรมาธิการร่วมกันได้รายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติ
ที่ได้พิจารณาแล้ว ให้สภาพิจารณาลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วย
ร่างพระราชบัญญัตินั้น

หมวด ๖

การตั้งกระทู้ถาม

ข้อ ๑๑๒ การตั้งกระทู้ถาม ให้เสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือยื่นต่อ
ประธานสภาโดยมีข้อความเป็นคำถามในข้อเท็จจริงหรือนโยบาย และให้
ระบุด้วยว่าจะให้ตอบในราชกิจจานุเบกษาหรือในที่ประชุมสภา

ข้อเท็จจริงที่อาจประกอบกระทู้ถาม ต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ผู้ตั้งกระทู้
ถามรับรองว่าถูกต้อง แม้ไม่ได้ยืนยันรับรองไว้ในกระทู้ถามก็ตาม และถ้า
จำเป็นจะต้องมีคำชี้แจงประกอบ ให้ระบุแยกเป็นส่วนหนึ่งต่างหาก

คำถาม ข้อเท็จจริง ตลอดจนคำชี้แจงประกอบ ต้องไม่พึมพำเพื่อย
วนเวียนซ้ำซาก หรือมีลักษณะเป็นการอภิปราย

ข้อ ๑๑๓ กระทู้ถามแต่ละกระทู้หนึ่ง ให้ตั้งถามและซักถามได้
เฉพาะคนเดียว

ลักษณะต้องห้าม
ของกระทู้

- ข้อ ๑๑๔ กระทู้ถามต้องไม่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้
- (๑) เป็นเชิงประชด เสียดสีหรือกลั่นแกล้งใส่ร้าย
 - (๒) เคลือบคลุมหรือเข้าใจยาก
 - (๓) เป็นเรื่องที่ได้ออกมาแล้วหรือชี้แจงแล้วว่าไม่ตอบ
 - (๔) เป็นการให้ออกความเห็น
 - (๕) เป็นปัญหาข้อกฎหมาย
 - (๖) เป็นเรื่องที่ไม่มีความสำคัญ
 - (๗) เป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลใด ๆ เว้นแต่ที่เกี่ยวกับ

การงานในหน้าที่ราชการ

ทั้งกระทู้
ถามใหม่

ข้อ ๑๑๕ กระทู้ถามตามข้อ ๑๑๔ (๓) นั้น จะตั้งกระทู้ถามขึ้นใหม่ได้ในเมื่อมีสาระสำคัญต่างกัน หรือพฤติการณ์ในขณะที่มีกระทู้ถามครั้งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อตั้งกระทู้ถามครั้งก่อน

ข้อ ๑๑๖ กรณีที่เกี่ยวกับประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน หรือเหตุฉุกเฉินที่ความจำเป็นรีบด่วนในอันจะรักษาความปลอดภัยหรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ หรือกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี หรือเสภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง หรือกระทบกระเทือนต่อสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐมนตรีควรจะต้องรับชี้แจงหรือดำเนินการโดยทันทีนั้น จะตั้งกระทู้ถามด่วนก็ได้

ข้อ ๑๑๗ ให้เป็นอำนาจของประธานสภาที่จะวินิจฉัยว่ากระทู้ถามใดที่สมาชิกตั้งถามมาเป็นหรือไม่เป็นกระทู้ถามตามข้อ ๑๑๒ ข้อ ๑๑๔ ข้อ ๑๑๕ หรือข้อ ๑๑๖

วินิจฉัยกระทู้

การวินิจฉัยดังกล่าวในวรรคหนึ่งเป็นประการใด ให้เลขาธิการรัฐสภา
แจ้งให้ผู้ตั้งกระทู้ถามทราบภายในสัปดาห์นับแต่วันที่ได้รับกระทู้ถามนั้น

ข้อ ๑๑๘ ให้ประธานสภาจัดส่งกระทู้ถามไปยังรัฐมนตรีซึ่งเกี่ยวข้อง
และโดยปกติให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมภายในสัปดาห์นับแต่วัน
ที่ส่งไป แต่ในกรณีที่กระทู้ถามด่วน ให้ประธานสภาจัดส่งกระทู้
ถามด่วนนั้นไปยังรัฐมนตรีซึ่งเกี่ยวข้อง และให้แจ้งไปด้วยว่าได้กำหนดจะ
ให้ผู้ตั้งกระทู้ถามถามเรื่องนั้นในการประชุมครั้งใด การกำหนดเวลาดังกล่าว
ให้ประธานสภาคำนึงถึงความสำคัญของเหตุการณ์และความสนใจของ
ประชาชนซึ่งควรจะได้ทราบโดยปัจจุบันนั้นเป็นหลักพิจารณา

ในกรณีที่ประธานสภาไม่อาจบรรจุกระทู้ถามเข้าระเบียบวาระการ
ประชุมได้ภายในกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้แจ้งเหตุขัดข้องให้
ประชุมทราบและเจ้าของกระทู้ทราบ

ข้อ ๑๑๙ เมื่อถึงระเบียบวาระกระทู้ถาม ให้ประธานอนุญาตให้
ถามตามลำดับ

ถ้ามีกระทู้ถามด่วน ให้ประธานอนุญาตให้ถามก่อนกระทู้ถามธรรมดา
ถ้ามีกระทู้ถามด่วนหลายกระทู้ ให้ประธานอนุญาตให้ถามก่อนหลัง
ตามที่ประธานเห็นสมควร

ข้อ ๑๒๐ ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิถอนกระทู้ถามได้
เมื่อถึงระเบียบวาระกระทู้ถามของผู้ใด ถ้าผู้ตั้งกระทู้ถามไม่ถาม
หรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้ถือว่ากระทู้ถามนั้นตกไป

ข้อ ๑๒๑ การตอบกระทู้ถามของรัฐมนตรี ให้นำข้อ ๑๑๒ วรรค
สาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

กำหนดเวลา
ตอบกระทู้ถาม

ลำดับกระทู้ถาม

ถอนกระทู้ถาม

กระทู้ตก

การตอบ
กระทู้ถาม

เมื่อรัฐมนตรีได้ตอบแล้ว ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิซักถามได้อีกสามครั้ง
เว้นแต่จะขอซักถามต่อไปเพราะคำตอบยังไม่หมดประเด็น และประธาน
อนุญาต

การซักถามนั้น ผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิที่จะชี้แจงข้อเท็จจริงประกอบ
ได้เท่าที่จำเป็น

เลื่อนตอบ
กระทู้

ข้อ ๑๒๒ รัฐมนตรีจะขอเลื่อนการตอบกระทู้ถามก็ได้ แต่ต้อง
ชี้แจงเหตุผลในที่ประชุมและให้กำหนดว่าจะตอบได้เมื่อใด

การบรรจุ
กระทู้ถาม

ข้อ ๑๒๓ การประชุมครั้งหนึ่ง ๆ ให้บรรจุกระทู้ถามได้ไม่เกินห้า
กระทู้ แต่ถ้าหากมีกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน ประธานสภาจะได้บรรจุกระทู้
ถามเกินกว่าห้ากระทู้ก็ได้

ห้ามถามเกิน
1 กระทู้

ข้อ ๑๒๔ การประชุมครั้งหนึ่ง ๆ มิให้ผู้ตั้งกระทู้ถามคนเดียวกัน
ถามเกินกว่าหนึ่งกระทู้ เว้นแต่ไม่มีกระทู้ถามของสมาชิกอื่นเหลืออยู่

ระงับกระทู้ถาม

ข้อ ๑๒๕ กระทู้ถามใดที่รัฐมนตรียังไม่ได้อตอบ ให้เป็นอันระงับไป
เมื่อคณะรัฐมนตรีทิ้งคณะพ้นจากตำแหน่ง

หมวด ๗

การขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ

การเปิด
อภิปรายทั่วไป

ข้อ ๑๒๖ เมื่อสมาชิกมีความประสงค์จะเสนอญัตติขอให้เปิด
อภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๓๗ ของรัฐธรรมนูญ ให้ยื่นต่อประธานสภา
เป็นหนังสือ แสดงว่าจะเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี
เป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะในเรื่องใดบ้าง

หมวด ๘

การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย

ข้อ ๑๒๗ สถานที่ประชุมของสภาย่อมเป็นที่เคารพและเป็นเขตหวงห้าม ผู้เข้าไปต้องประพฤติตนให้เรียบร้อยมีสัมมาคารวะและต้องแต่งกายตามที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรกำหนด บุคคลอื่นที่มีใช้สมาชิกรัฐสภาหรือเจ้าหน้าที่รัฐสภา เมื่อหมดภาระกิจต้องออกนอกสถานที่ประชุมของสภา

การเคารพต่อ
ที่ประชุม

ให้งดเว้นการสูบบุหรี่ ในห้องประชุมสภา

ส่วนการแต่งกายของสมาชิกนั้น ให้แต่งเครื่องแบบ ๆ หรือสากลนิยม หรือตามที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรกำหนด

ข้อ ๑๒๘ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อบังคับนี้ ประธานมีอำนาจเตือน ห้ามปราม ให้ถอนคำพูด ห้ามพูดในเรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่ ให้กล่าวขอขมาในที่ประชุม หรือสั่งให้ออกไปจากที่ประชุมครั้งนั้น โดยมีหรือไม่มีกำหนดเวลาก็ได้

อำนาจประธาน

ในกรณีที่ประธานสั่งให้ผู้ใดออกจากที่ประชุม หากผู้นั้นขัดขืน ประธานมีอำนาจสั่งสารวัตรรัฐสภา รองสารวัตรรัฐสภา หรือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยให้นำตัวออกจากสถานที่ประชุมหรือออกไปให้พ้นบริเวณสภา

คำสั่งของประธานตามข้อนี้ ผู้ใดจะโต้แย้งมิได้

**บุคคลภายนอก
เข้าฟังการ
ประชุม**

ข้อ ๑๒๕ การรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อยในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาในที่ประชุมสภาหรือบริเวณสภา หรือเข้าฟังการประชุมของสภา ตลอดจนมารยาทของบุคคลเช่นว่านั้น และการโฆษณาข้อความเกี่ยวกับการประชุมปรึกษาของสภา ให้เป็นไปตามระเบียบที่ประธานสภาวางไว้

หมวด ๕

การรับเงินประจำตำแหน่งและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

ลาประชุม

ข้อ ๑๓๐ สมาชิกผู้ใดมีความจำเป็นไม่อาจมาประชุมตามกำหนดได้ ให้แจ้งเป็นหนังสือต่อเลขาธิการรัฐสภาเพื่อทราบ การแจ้งโดยปกติให้แจ้งก่อนกำหนดการประชุม

ขาดประชุม

สมาชิกผู้ไม่มาประชุมตามกำหนด โดยมีได้แจ้งให้เลขาธิการรัฐสภาทราบตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าขาดประชุม

ความในสองวรรคก่อนมิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกไม่มาประชุมเนื่องจากการปฏิบัติกิจการอื่นที่เกี่ยวกับสภา

**ลดเงินประจำ
ตำแหน่ง**

ข้อ ๑๓๑ สมาชิกผู้ใดขาดประชุม การรับเงินประจำตำแหน่งให้เป็นไปตามเกณฑ์ต่อไปนี้

(๑) ขาดประชุมเกินหนึ่งในสี่ของจำนวนวันที่มีการประชุมในสมัยประชุมนั้น ให้ลดเงินประจำตำแหน่งลงเฉพาะวันที่เกินวันละสัปดาห์

(๒) ขาดประชุมตลอดสมัยประชุม ให้นำเงิน
ประจำตำแหน่งในระหว่างสมัยประชุมเสียทั้งสิ้น

งจ่ายเงิน
ประจำตำแหน่ง

ข้อ ๑๓๒ สมาชิกผู้ใดต้องคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้ลงโทษ
จำคุก ให้นำเงินประจำตำแหน่ง

ค่าใช้จ่ายใน
การเดินทาง

ข้อ ๑๓๓ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าพาหนะ และค่าที่พักของ
สมาชิกหรือกรรมการ ให้เบิกได้ไม่เกินอัตราของผู้ดำรงตำแหน่งที่
เทียบเท่าปลัดกระทรวงตามนัยแห่งกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการ
ว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ

ข้อ ๑๓๔ การเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าพาหนะและค่าที่พัก
ให้ยื่นเบิกต่อเลขาธิการรัฐสภาตามแบบ โดยสมาชิกหรือกรรมการ
ผู้เบิกจะต้องลงลายมือชื่อรับรองว่าได้จ่ายไปจริงตามที่เบิกนั้น ทั้งนี้ จะมี
ใบสำคัญในการจ่ายแนบมาพร้อมกับการเบิกนั้นหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๑๓๕ ให้เลขาธิการรัฐสภาเป็นผู้พิจารณาส่งจ่ายเงินที่เบิกจ่าย
ตามข้อบังคับ

หมวด ๑๐

บทสุดท้าย

ข้อ ๑๓๖ ถ้าประธานขอปรึกษา หรือสมาชิกเสนอญัตติโดยมี
สมาชิกรับรองไม่น้อยกว่ายี่สิบคน ให้นำข้อบังคับข้อหนึ่งข้อใดทั้งหมด
หรือบางส่วนเป็นการชั่วคราวเฉพาะกรณี และที่ประชุมอนุมัติ ก็ให้นำ
ใช้ได้

ค่าใช้จ่ายบังคับ

ข้อ ๑๓๗ ถ้ามีปัญหาที่จะต้องความข้อบังคับนี้ ให้เป็นอำนาจ
ของสภาที่จะวินิจฉัย และเมื่อที่ประชุมได้ลงมติวินิจฉัยโดยคะแนนเสียง
ไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเป็นประการใดแล้ว ให้ถือว่า
คำวินิจฉัยนั้นเป็นเด็ดขาด

การขอให้ที่ประชุมวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง อาจกระทำได้โดยประธาน
ขอปรึกษา หรือสมาชิกเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่ายี่สิบคน

ข้อ ๑๓๘ การขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับนี้ ต้องเสนอเป็นญัตติ
โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่ายี่สิบคน

การเสนอและพิจารณาญัตติดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้นำข้อบังคับ
ว่าด้วยการเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๓๙ ในกรณีเรื่องที่สภาจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับการ
อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีการจับหรือคุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิก
ไปทำการสอบสวนในฐานะเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาในระหว่างสมัย
ประชุมตามมาตรา ๑๒๑ วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญ หรือในกรณีเรื่อง
ที่สภาจะต้องพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีการพิจารณาคดีอาญาที่
สมาชิกถูกห่อในระหว่างสมัยประชุมตามมาตรา ๑๒๒ ของรัฐธรรมนูญ
ให้ประธานสภาบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมเป็นเรื่องด่วน

ข้อ ๑๔๐ สภาจะประชุมปรึกษาเรื่องการร้องขอให้ปล่อยสมาชิก
ซึ่งถูกคุมขังตามมาตรา ๑๒๓ ของรัฐธรรมนูญ จะกระทำได้อต่อเมื่อ
ประธานสภาขอปรึกษาที่ประชุมหรือสมาชิกเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรับรอง
ไม่น้อยกว่ายี่สิบคน การพิจารณาเรื่องดังกล่าวให้ประธานสภา
บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมเป็นเรื่องด่วน

ข้อความ
ข้อบังคับ

แก้ไขเพิ่มเติม
ข้อบังคับ

อนุญาตให้จับ
สมาชิกหรือให้
พิจารณาคดี

ขอให้ปล่อย
สมาชิก

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๑๔๑ ขอบังคับไม่ให้กระทบกระเทือนถึงการใดที่ได้กระทำเสร็จไปแล้วก่อนใช้ข้อบังคับนี้ ส่วนการใดที่ยังกระทำค้างอยู่ ให้ดำเนินการต่อไปตามข้อบังคับที่ใช้ก่อนวันใช้ข้อบังคับนี้

ข้อ ๑๔๒ ให้กรรมการในคณะกรรมการสามัญประจำสภาทุกคนพ้นจากตำแหน่งกรรมการเมื่อมีการตั้งกรรมการสามัญตามข้อ ๗๔ แล้ว เว้นแต่คณะกรรมการสามัญประจำสภาคณะใดมีการใดที่ยังกระทำค้างอยู่ให้ดำเนินการต่อไปจนกว่าจะแล้วเสร็จ

ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๘

อุทัย พิมพ์ใจชน
ประธานสภาผู้แทนราษฎร

บทเฉพาะกาล

ศูนย์บริการเอกสารและค้นคว้า
สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา
พ.ศ. 2533